

การพัฒนาแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ร่วมกับกิจกรรมทายใจกปริศนา
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

โดย
นายจักรกฤษ คำพวง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

การพัฒนาแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ร่วมกับกิจกรรมทายใจโกปรีศนา
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

THE DEVELOPMENT OF CHANDA POETRY EXERCISES WITH RIDDLE GAME
ACTIVITY FOR GRADE 11 STUDENTS

By
MR. Chakkrkrit KUMPUANG

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Education (TEACHING THAI LANGUAGE)

Department of Curriculum and Instruction

Silpakorn University

Academic Year 2022

Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ การพัฒนาแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์ ร่วมกับกิจกรรม
 ทายใจปริศนา
 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

โดย นายจักรกฤษ คำพวง

สาขาวิชา การสอนภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโท

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุษบา บัวสมบุญ

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิณพนธ์ คงวิจิตร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
 ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มาเรียม นิลพันธุ์)

พิจารณาเห็นชอบโดย .....

..... ประธานกรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สรัญญา จันทร์ชูสกุล)
 .....

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุษบา บัวสมบุญ)
 .....

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สง่า วงศ์ไชย)

61255402 : การสอนภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทบัณฑิต

คำสำคัญ : แบบฝึก, คำประพันธ์ประเภทฉันท, ทายโจ๊กปริศนา

นาย จักรกฤษ คำพวง: การพัฒนาแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ร่วมกับกิจกรรม ทายโจ๊กปริศนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร. บุชบา บัวสมบุรณ์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา และ 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/7 โรงเรียนสายธรรมจันทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ที่เรียนในภาคเรียน 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 37 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับสลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ใช้เวลาในการวิจัย 10 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท 2) แบบฝึกการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) แบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) ความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

61255402 : Major (TEACHING THAI LANGUAGE)

Keyword : exercises, Chanda poetry, riddle game activity

MR. Chakrkit KUMPUANG : THE DEVELOPMENT OF CHANDA POETRY EXERCISES WITH RIDDLE GAME ACTIVITY FOR GRADE 11 STUDENTS Thesis advisor : Assistant Professor Busaba Buasomboon, Ph.D.

The purposes of this research were: 1) to develop Thai poetry 'Chanda' exercises for 11th grade students to meet the criterion of efficiency (E_1/E_2) at 75/75. 2) to compare grade 11 students' skills in composing Thai poetry 'Chanda' before and after using Thai poetry 'Chanda' exercises and riddle game activities. 3) to explore 11th grade students' opinions toward Thai poetry 'Chanda' exercises and riddle game activities. The sample was students who studied in grade 11 class 7 at Saithammachan School, Damnoen Saduak district, Ratchaburi, under the Secondary Educational Service Area Office Ratchaburi. Using the cluster sampling technique, the sample comprised of 37 grade 11 students who were studying during the first semester of the academic year 2022. The instruments employed for this study consisted of 1) lesson plans on Thai poetry 'Chanda' 2) Thai poetry 'Chanda' exercises 3) Thai poetry 'Chanda' composition tests 4) a questionnaire toward Thai poetry 'Chanda' exercises with riddle game activities. The data were analyzed by mean (M), standard deviation (SD), and t-test dependent.

The study's findings were as follows: 1) The developed exercises were effective according to the criterion of efficiency at 75/75. 2) The ability of students to compose Thai poetry 'Chanda' after being taught with Thai poetry 'Chanda' exercises and riddle game activities was significantly higher than before teaching at the 0.05 level. 3) Most students' opinions about lessons using Thai poetry 'Chanda' exercises and riddle game activities were 'strongly agree'.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสะดวกและความอนุเคราะห์ให้คำปรึกษาแนะนำอย่างดีจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษบา บัวสมบุญรณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิณพนธ์ คงวิจิตรดี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิงกาญจน์ บูรณสินวัฒน์กุล ที่ให้คำแนะนำ คำปรึกษาเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ซึ่งแนวทางอันเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งให้กำลังใจในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ด้วยความเมตตาและปรารถนาดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สร้อยญา จันทร์ชูสกุล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สง่า วงศ์ไชย กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาให้คำปรึกษาและแนะนำแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่อง จนสำเร็จและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.สาวิตรี จิตรบรรจง อาจารย์วันวิสาห์ ปัญญาจิรภูมิ และอาจารย์ประกิจ เสลาหลัก ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือในการทำวิจัยครั้งนี้ทำให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ครู อาจารย์ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมอันมีประโยชน์อย่างยิ่ง ทั้งได้เมตตาอบรมสั่งสอนและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ อาจารย์สมดุ้ย ทำเนา อาจารย์ประสิทธิ์ ประสิ้ว และอาจารย์บุญชัย มงคลศุภอัคร์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทนายโจ๊กปริศนา เพื่อให้ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร และอาจารย์สินทรัพย์ ยืนยาว ที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการนำโจ๊กปริศนามาประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการวารุกุล หงษ์เทียบ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนสายธรรมจันทร์ ที่สนับสนุนและอนุญาตให้ผู้วิจัยได้ศึกษาต่อในระดับปริญญาโทมาบัณฑิต ขอขอบพระคุณ ดร.พงษ์คณัย เดชเดชาโชติ ผู้อำนวยการโรงเรียนสายธรรมจันทร์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้เครื่องมือวิจัย และขอขอบคุณนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ นายสุรชัย คำพวง นางเรณู คำพวง บิดาและมารดา ขอขอบคุณนางสาวรานี คำพวง และนายภาณุพงศ์ คำพวง พี่สาวและน้องชาย ที่เป็นกำลังใจที่ดีเยี่ยมในการฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ และสนับสนุนผู้วิจัยมาอย่างดีตั้งแต่เริ่มศึกษา และขอกราบขอบพระคุณ นายโปรด ชมชื่น และนางเหนียม ชมชื่น ตาและยายผู้ล่วงลับ ที่เป็นทั้งกำลังใจและที่พึ่งทางใจให้กับผู้วิจัยเสมอมา

ขอขอบพระคุณ รองผู้อำนวยการกฤษฎา ทองแย้ม คุณครูยุวดี สมศรี คุณครูวิมล หัสมี คุณครูจรรยา โพธิ์กุดไสย คุณครูอิทธิโชค นาคสนอง คุณครูสรวย สมณวัฒนา คุณครูจิตติมา จันทาทอง

หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและคุณครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนสายธรรมจันทร์
ทุกท่าน ที่ให้ความสนับสนุน ให้กำลังใจและช่วยเหลือผู้วิจัยมาโดยตลอด

ขอขอบคุณเพื่อน พี่ น้อง นักศึกษาหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย
รหัส 61 ทุกคนที่ได้ให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา แนะนำสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือ และเป็น
กำลังใจที่ดีตลอดมา คุณค่าและประโยชน์แห่งงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณ
บิดา มารดา ครู อาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่าน ผู้เขียนตำราและหนังสือทุกเล่ม ที่ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้
สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

นาย จักรกฤษ คำพวง

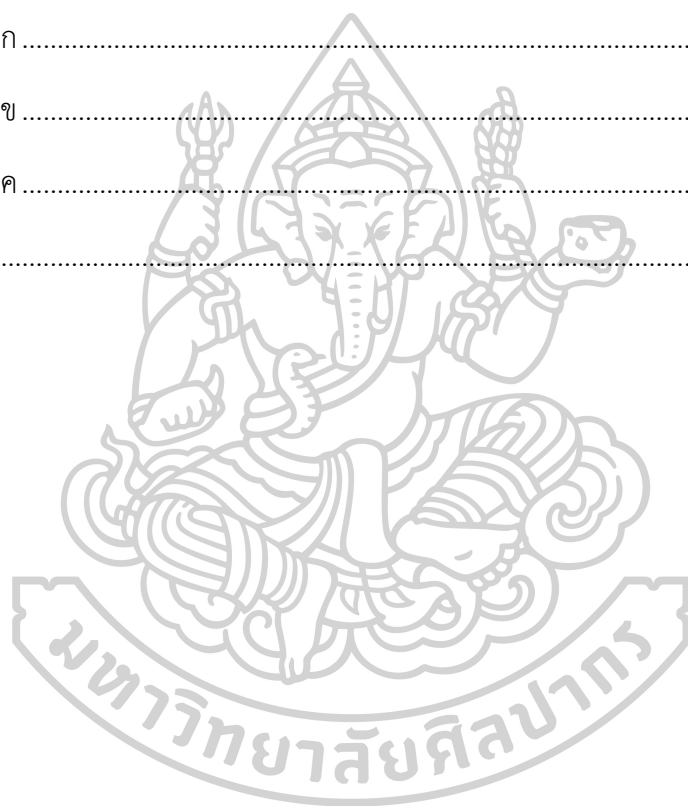
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ท
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
3. คำถามการวิจัย.....	11
4. วัตถุประสงค์การวิจัย.....	12
5. สมมติฐานการวิจัย.....	12
6. ขอบเขตของการวิจัย.....	12
7. นิยามศัพท์เฉพาะ.....	13
8. ประโยชน์ที่ได้รับ.....	14
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	15
1. หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย.....	16
1.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.....	16
1.2 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสายธรรมจันท์ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2561 กลุ่มสาระ การเรียนรู้ภาษาไทย.....	17
2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคำประพันธ์ประเภทฉันท.....	24

2.1	ความเป็นมาของคำประพันธ์ประเภทฉันท	24
2.2	ความหมายของคำประพันธ์ประเภทฉันท	24
2.3	ลักษณะของคำประพันธ์ประเภทฉันท	25
2.4	ชนิดของฉันท	27
2.4.1	อินทรวีเชียรฉันท 11	28
2.4.2	ภุชงคประยาตฉันท 12	29
2.5	หลักการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท	30
2.6	การประเมินการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท	31
3.	กิจกรรมทายใจกปริศนา	34
3.1	ความเป็นมาของใจกปริศนา	34
3.2	ความหมายของใจกปริศนา	35
3.3	คำประพันธ์ที่ใช้ในใจกปริศนา	38
3.4	รูปแบบคำตอบของใจกปริศนา	39
3.5	วิธีการเล่นทายใจกปริศนา	44
3.6	ประโยชน์ของใจกปริศนากับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	46
4.	แบบฝึก	48
4.1	ความหมายของแบบฝึก	48
4.2	หลักการสร้างแบบฝึก	48
4.3	หลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบฝึก	49
4.4	ขั้นตอนการสร้างแบบฝึก	51
4.5	การหาประสิทธิภาพแบบฝึก	52
4.6	ประโยชน์ของแบบฝึก	53
5.	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	55
5.1	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ	55

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ	57
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	59
วิธีและขั้นตอนการวิจัย	59
ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการเตรียมการวิจัย	60
1. ค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง	60
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	60
3. ตัวแปรที่ศึกษา	60
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและหาประสิทธิภาพเครื่องมือ	61
1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	61
2. ขั้นตอนการสร้างและหาประสิทธิภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	61
ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการทดลอง	76
1. รูปแบบการวิจัย	76
2. การดำเนินการทดลอง	76
ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล	77
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	78
ตอนที่ 1 ผลการทดสอบประสิทธิภาพของแบบฝึก เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	78
ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียน ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึก ร่วมกับกิจกรรมทายใจปริศนา	79
ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนรู้ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกร่วมกับ กิจกรรมทายใจปริศนา	80
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	84
สรุปผลการวิจัย	85

อภิปรายผล.....	85
ข้อเสนอแนะ.....	90
ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้.....	90
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	90
รายการอ้างอิง.....	91
ภาคผนวก.....	96
ภาคผนวก ก.....	97
ภาคผนวก ข.....	112
ภาคผนวก ค.....	162
ประวัติผู้เขียน.....	164

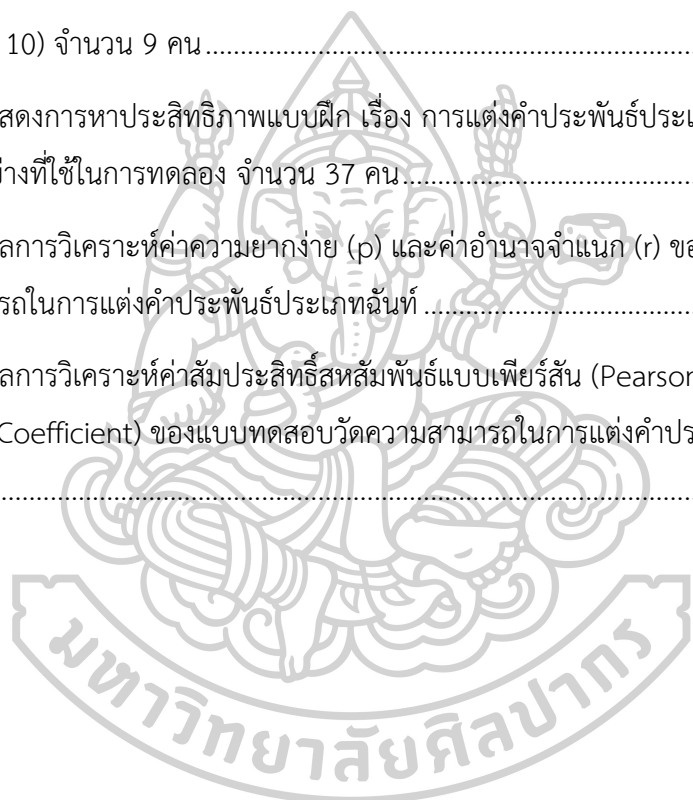

สารบัญตาราง

หน้า

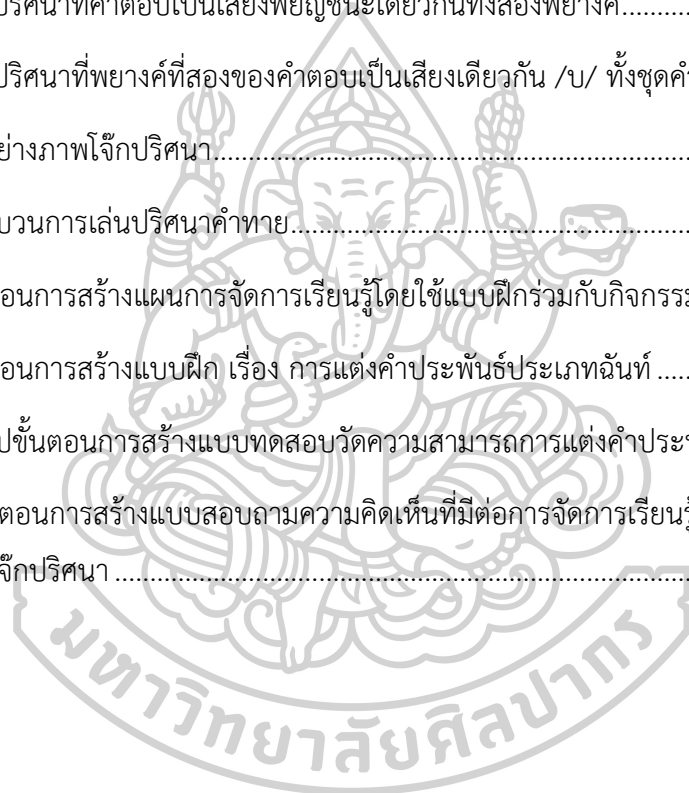
ตารางที่ 1 โครงสร้างรายวิชาการแต่งคำประพันธ์ (ท 30203) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโรงเรียน สายธรรมจันทร์	21
ตารางที่ 2 เกณฑ์การประเมินความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท	33
ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างพระหมึกกับโจ๊กปริศนา.....	37
ตารางที่ 4 ตารางวิเคราะห์เนื้อหาแบบทดสอบวัดความสามารถการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ..	68
ตารางที่ 5 เกณฑ์การประเมินความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท (Rubric).....	69
ตารางที่ 6 แสดงความหมายของคำเฉลยความคิดเห็นที่วัดได้.....	73
ตารางที่ 7 ผลการทดสอบประสิทธิภาพของแบบฝึก เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	79
ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียน.....	79
ตารางที่ 9 ระดับความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนรู้ เรื่อง การแต่ง คำประพันธ์ประเภทฉันท ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกร่วมกับกิจกรรม ทายโจ๊กปริศนา	80
ตารางที่ 10 ประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง อินทรวีเชียรฉันท 11 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา	98
ตารางที่ 11 ประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ฤชงคประยาต ฉันท 12 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา.....	99
ตารางที่ 12 ผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทร่วมกับ กิจกรรมทายโจ๊กปริศนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.....	100
ตารางที่ 13 ผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการแต่ง คำประพันธ์ประเภทฉันท สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	101

ตารางที่ 14 ผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของประเด็นแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทಾಯโจ๊กปริศนา.....	102
ตารางที่ 15 แสดงคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทಾಯโจ๊กปริศนา.....	104
ตารางที่ 16 แสดงการหาประสิทธิภาพแบบฝึก เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทันท์แบบเดี่ยว (1 : 1) จำนวน 3 คน.....	106
ตารางที่ 17 แสดงการหาประสิทธิภาพแบบฝึก เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทันท์แบบกลุ่ม (1 : 10) จำนวน 9 คน.....	106
ตารางที่ 18 แสดงการหาประสิทธิภาพแบบฝึก เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทันท์จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง จำนวน 37 คน.....	107
ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทันท์.....	109
ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทันท์.....	110

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	11
ภาพที่ 2 แผนผังอินทรวีเชียรฉันท 11	28
ภาพที่ 3 แผนผังภูซงคประยาตฉันท 12.....	29
ภาพที่ 4 โจ๊กปริศนาที่คำตอบเป็นเสียงพยัญชนะเดียวกันทั้งสองพยางค์.....	36
ภาพที่ 5 โจ๊กปริศนาที่พยางค์ที่สองของคำตอบเป็นเสียงเดียวกัน /บ/ ทั้งชุดคำตอบ	36
ภาพที่ 6 ตัวอย่างภาพโจ๊กปริศนา.....	42
ภาพที่ 7 กระบวนการเล่นปริศนาคำทาย.....	45
ภาพที่ 8 ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา.....	64
ภาพที่ 9 ขั้นตอนการสร้างแบบฝึก เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท	67
ภาพที่ 10 สรุปขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท.....	72
ภาพที่ 11 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา	75

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คำประพันธ์ร้อยกรองเป็นภูมิปัญญาและวัฒนธรรมทางภาษาที่สืบทอดมาแต่โบราณ มีลักษณะโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ ทั้งด้านรูปแบบ เนื้อหา แนวความคิด และการใช้ภาษาวรรณศิลป์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนไทยที่สามารถนำถ้อยคำอันประกอบขึ้นจากเสียงสำคัญในภาษามาร้อยเรียงอย่างเป็นระเบียบแบบแผน จนเกิดความงดงามไพเราะ สื่อความหมายและความคิดได้อย่างลุ่มลึก ดังที่ วราภรณ์ บำรุงกุล (2542: 25) กล่าวว่า สุนทรียรสในบทร้อยกรอง มี 5 ประการ คือ คำที่เลือกสรรใช้เฉพาะภาษากวี เสียงเสนาะ ความหมายอันลึกซึ้งกินใจ การสร้างภาพพจน์และการเสนอความคิด คำประพันธ์ร้อยกรองของไทยจึงมีลักษณะเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

ในอดีตการแต่งร้อยกรองมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้เป็นบทเทศน์สอนหรือบทสวดในพระราชพิธี ดังที่ วราภรณ์ บำรุงกุล (2542: 33) และ วิเชียร เกษประทุม (2543: 15) ได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันว่า บทร้อยกรองของไทยน่าจะปรากฏขึ้นครั้งแรกในรูปแบบของร้อยยาว โดยแต่งเป็นบทเทศน์สำหรับพระสงฆ์ใช้เทศนาสั่งสอนประชาชน นอกจากนี้ ศิวกานท์ ปทุมสูติ (2533: 75-80) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการเขียนร้อยกรอง โดยสรุปเป็นข้อความที่มีความคล้องจองกัน 6 อย่าง คือ ฝากจิตคิดถึง รำพึงรำพัน สร้างสรรค์เกื้อก่อ ตัดพ้อต่อว่า ปรัชญาชีวิต และพิชิตรางวัล นอกจากนี้ คำประพันธ์ร้อยกรองยังปรากฏในรูปแบบของวรรณคดีที่มีจุดมุ่งหมายในการนำเสนอที่แตกต่างกัน เช่น วรรณคดีที่แต่งขึ้นเพื่อใช้เป็นบทละคร ตัวอย่างเช่น รามเกียรติ์ สังข์ทอง อิเหนา ฯลฯ วรรณคดีที่แต่งขึ้นเพื่อใช้เป็นแบบเรียน ตัวอย่างเช่น จินตมณี ภาพยนตร์พระไชยสุริยา ฯลฯ หรือวรรณคดีที่แต่งขึ้นเพื่อบันทึกเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ เช่น นิราศภูเขาทอง นิราศพระบาท ภาพยนตร์ห่อโคลง ประพาสธารทองแดง ฯลฯ ซึ่งที่กล่าวมาข้างต้น เป็นจุดมุ่งหมายในการแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองของกวีในอดีต

แม้ว่าในปัจจุบันงานเขียนร้อยกรองจะไม่ได้มีลักษณะเป็นบทละคร นิราศหรือนิทาน คำกลอนที่มีเนื้อเรื่องยาวเช่นในอดีต อย่างไรก็ตาม การแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองก็ยังถือว่าเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การเรียนรู้และสืบทอดต่อไป ในฐานะเป็นมรดกและวัฒนธรรมทางภาษา ด้วยเหตุนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552: 45-52) จึงได้กำหนดสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ให้สอดคล้องกับเอกลักษณ์ทางภาษาด้านการแต่งคำประพันธ์ไว้ในสาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย มาตรฐาน ท 4.1 การเข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา

และการรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ ซึ่งระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย การสอนแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองจะตรงกับตัวชี้วัด ท 4.1 ม.4-6/4 แต่งบทร้อยกรอง โดยที่สาระการเรียนรู้แกนกลางกำหนดไว้ คือ กาพย์ โคลง ร่าย และฉันท์ ทั้งนี้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะต้องเรียนการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์

คำประพันธ์ประเภทฉันท์ เป็นคำประพันธ์ร้อยกรองที่มีกฎเกณฑ์ทางฉันทลักษณ์ที่เคร่งครัดกว่าคำประพันธ์ชนิดอื่น เพราะไม่ใช่เพียงแต่การบังคับสัมผัสสโนกหรือการเลือกใช้ถ้อยคำที่สละสลวยและสื่อความหมายได้เท่านั้น แต่ยังมี การบังคับใช้คำครุ-ลหุ ให้ตรงตามตำแหน่งที่กำหนด หากใช้ผิดตำแหน่งก็จะถือว่าผิดฉันทลักษณ์ ด้วยเหตุที่คำประพันธ์ประเภทฉันท์มีความเคร่งครัดในฉันทลักษณ์มากเช่นนี้ จึงได้ชื่อว่าเป็นคำประพันธ์ร้อยกรองที่แต่งยากที่สุด เพราะนอกจากจะต้องเลือกหาคำมาให้ครบตามคณะแล้ว ต้องหาคำมารับสัมผัสตามกฎเกณฑ์ และต้องหาคำครุ-ลหุ ให้อยู่ในตำแหน่งที่กำหนดในคณะของฉันทนั้น ๆ ด้วย (วราภรณ์ บำรุงกุล, 2542) จากการศึกษาของนักวิชาการทำให้ทราบที่มาของฉันทว่า เดิมเป็นคำประพันธ์ที่มาจากประเทศอินเดีย ปรากฏในคัมภีร์และบทสวดทางศาสนา ทั้งในพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์-ฮินดู สำหรับฉันทในภาษาไทยนั้นได้รับแบบอย่างมาจากคัมภีร์วฤตโตทัย ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่รวบรวมความรู้เกี่ยวกับการแต่งฉันทของอินเดียไว้ถึง 108 ชนิด แต่คนไทยดัดแปลงมาเฉพาะที่เห็นว่าไพเราะมีทำนองอ่านสละสลวยและเหมาะแก่การที่จะบรรจุคำในภาษาไทยได้ดีเท่านั้น (กำชัย ทองหล่อ, 2552) ฉันทที่ได้เข้ามาสู่ประเทศไทยในช่วงสมัยกรุงศรีอยุธยา ปรากฏหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรแต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทฉันท์ที่เก่าแก่ที่สุด คือ มหาชาติคำหลวง ซึ่งการแต่งฉันทสมัยก่อนนิยมแต่งสลับกับคำประพันธ์ประเภทกาพย์ด้วย ส่วนตำราการแต่งฉันทที่เก่าแก่ที่สุดของไทย คือ จินตามณี ของพระโหราธิบดี (เศรษฐ์ พลอินทร์, 2524) ในสมัยต่อมา ก็มีวรรณคดีที่แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทฉันท์เกิดขึ้นหลายเรื่อง เช่น สมุทโฆษคำฉันท์ กฤษณา สอนน้องคำฉันท์ อิลราชคำฉันท์ สามัคคีเภทคำฉันท์ บทละครพูดคำฉันท์ เรื่อง มัทนะพาธา เป็นต้น ฉันทที่นำมาแต่งในประเทศไทยแม้ว่าจะมีรูปแบบมาจากฉันทในคัมภีร์วฤตโตทัยของอินเดีย แต่ผ่านการดัดแปลง เพื่อให้เข้ากับลักษณะร้อยกรองของไทย กล่าวคือ ฉันทของอินเดียไม่มีสัมผัสคล้องจอง แต่ฉันทของไทยได้วางกฎเกณฑ์ให้มีสัมผัสคล้องจองตามความนิยมของร้อยกรองไทย ฉันทที่นิยมนำมาแต่งมีเพียงบางประเภทเท่านั้น ดังที่ เศรษฐ์ พลอินทร์ (2524: 98) และมะเนาะ ยูเด็น (2541: 298) ได้กล่าวถึงฉันทที่นิยมแต่งไว้ในทำนองเดียวกันว่า ในสมัยก่อนกวีไทยนิยมแต่งฉันทเพียง 6 ชนิด คือ อินทรวีเชียรฉันท โตฎกฉันท วสันตติลฉันท มาลินีฉันท สัททูลวิกิพิตฉันท และสัทธาฉันท ล้วนแล้วแต่เป็นฉันทวรรณคดี ซึ่งเป็นฉันทที่แต่งได้ง่ายกว่าฉันทมาตราพฤติ

โรงเรียนสายธรรมจันทร์ ได้จัดให้มีการสอนแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองในทุกระดับชั้น เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสายธรรมจันทร์ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2561 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ได้กำหนดให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนศิลป์ภาษา จำนวน 3 ห้อง เรียนการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ในรายวิชาเพิ่มเติม คือ วิชาการแต่งคำประพันธ์ รหัสวิชา ท 30203 ภาคเรียนที่ 1 ทั้งนี้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ต้องศึกษาบทละครพูดคำฉันท เรื่อง มัทนะพาธา โดยสามารถนำความรู้เกี่ยวกับคำประพันธ์ประเภทฉันทเป็นพื้นฐานสำหรับใช้ต่อยอดในการเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งต้องศึกษาวรรณคดี เรื่อง สามัคคีเภทคำฉันท จึงจะได้เรียนการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ในรายวิชาพื้นฐาน คือ วิชาภาษาไทย 6 รหัสวิชา ท 33102 ภาคเรียนที่ 2

จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยสอนการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนศิลป์ภาษา โรงเรียนสายธรรมจันทร์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาการแต่งคำประพันธ์ รหัสวิชา ท 30203 หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง คำประพันธ์ประเภทฉันท ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ เนื่องจากนักเรียนยังไม่สามารถเขียนสื่อสารด้วยคำประพันธ์ประเภทฉันทได้ ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ นักเรียนยังเกิดความสับสนเกี่ยวกับหลักการพิจารณาคำครุ-ลหุ จึงไม่สามารถเลือกคำมาใช้ได้ตรงตามตำแหน่งบังคับของแต่ละฉันทลักษณ์ ซึ่งคำประพันธ์ประเภทฉันทที่ใช้สำหรับสอนนักเรียนมีจำนวน 2 ชนิด คือ อินทรวีเชียรฉันท 11 และภุชงคประยาตฉันท 12 ซึ่งฉันททั้ง 2 ชนิดนี้ เป็นฉันทที่ยังนิยมแต่งในปัจจุบัน และมีกฎเกณฑ์ทางฉันทลักษณ์ที่ไม่ซับซ้อนมากนัก กล่าวคือ การลงตำแหน่งคำครุ-ลหุ และการส่งสัมผัสของฉันท ทั้ง 2 ชนิดนี้ ไม่ยากเกินไปสำหรับที่จะนำมาใช้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากการประเมินชิ้นงานและการทดสอบการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ดังกล่าว นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนศิลป์ภาษา ทั้ง 3 ห้อง มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 65 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 75 และจากการสอบปลายภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562-2564 รายวิชาการแต่งคำประพันธ์ รหัสวิชา ท 30203 ข้อสอบในส่วนที่เป็นคำประพันธ์ประเภทฉันท ปรากฏว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนศิลป์ภาษาทั้ง 3 ห้อง มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 70 ซึ่งยังคงต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 75 ซึ่งเกณฑ์ร้อยละ 75 นี้ สอดคล้องกับที่นักวิชาการด้านการวัดและประเมินผลได้กล่าวว่า เนื้อหาสาระที่เป็นทักษะพิสัย (Skill Domain) จะต้องใช้เวลาไปฝึกฝนและพัฒนาไม่สามารถทำให้ถึงเกณฑ์ระดับสูงได้ในห้องเรียนหรือในขณะที่เรียน จึงอนุโลมให้ตั้งไว้ต่ำลง นั่นคือ 80/80 75/75 แต่ไม่ต่ำกว่า 75/75 เพราะเป็นระดับความพอใจต่ำสุด จึงไม่ควรตั้งเกณฑ์ไว้ต่ำกว่านี้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556) และเมื่อพิจารณานักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า นักเรียนถึงกว่าร้อยละ 30 ที่ยังไม่สามารถแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทได้ และนักเรียนกว่าร้อยละ 40 ที่สามารถแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทได้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ แต่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการเขียนสื่อสารตลอดจนการใช้ภาษาวรรณศิลป์ที่ยังมีไม่มากเท่าที่ควร

นอกจากปัญหาการไม่เข้าใจหลักการพิจารณาคำครุ-ลหุ การใช้ภาษาวรรณศิลป์และลักษณะบังคับคำประพันธ์ประเภทฉันทที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังพบว่านักเรียนรู้สึกว่าการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทเป็นเรื่องที่ยากและเกินความสามารถที่จะแต่งได้ ส่วนครูก็ใช้วิธีการสอนที่ไม่น่าสนใจเมื่อนักเรียนไม่สามารถแต่งได้จึงเกิดความเบื่อหน่ายและมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทและรวมไปถึงคำประพันธ์ประเภทอื่นด้วย ซึ่งอาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแต่งคำประพันธ์ส่วนใหญ่ยังเน้นการแต่งคำประพันธ์ตามหัวข้อหรือภาพที่ครูกำหนดให้ซึ่งไม่น่าสนใจและไม่ท้าทายแรงจูงใจในการเรียน เป็นเหตุให้นักเรียนไม่สนใจที่จะแต่งคำประพันธ์และมองว่าเป็นเรื่องที่ไกลตัวและน่าเบื่อ (ชวิน พงษ์ผจญ, 2560) ทั้งนี้จากประสบการณ์การสอนแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท พบว่า นักเรียนยังไม่แม่นยำในการใช้คำครุ-ลหุ และฉันทลักษณ์ของฉันทแต่ละชนิด

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิชาภาษาไทยได้สัมภาษณ์นักเรียนหลังจากจบการเรียนในหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง คำประพันธ์ประเภทฉันท เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท พบว่า นักเรียนส่วนหนึ่งไม่เข้าใจเกี่ยวกับคำครุ-ลหุ และจำตำแหน่งคำครุ-ลหุของฉันทแต่ละชนิดไม่ได้ จึงทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ไม่อยากแต่ง นักเรียนบางคนที่มีพื้นฐานการแต่งคำประพันธ์ค่อนข้างดีกล่าวว่า สิ่งที่ยากที่สุดของการแต่งฉันท คือ การหาคำครุ-ลหุ ที่มีความหมายสามารถสื่อความได้ และไม่ผิดหลักเกณฑ์ทางภาษามาลงให้ตรงตำแหน่งที่ฉันทแต่ละชนิดบังคับ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์ครูภาษาไทยคนอื่นที่สอนการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทหรือมีหน้าที่ซ่อมนักเรียนเข้าแข่งขันหรือประกวดการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท เกี่ยวกับปัญหาในการสอนแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ปัญหาที่พบในการสอนแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท คือ นักเรียนมีปัญหาในการเลือกใช้คำครุ-ลหุ มาลงให้ตรงตำแหน่งและเกิดความสับสนเกี่ยวกับคำบางคำที่มีการอนุโลมให้ใช้ได้ทั้งคำครุและคำลหุ (คำที่ใช้สระอา) (จิตติมา จันโททอง, 2563) ขาดความแม่นยำเกี่ยวกับตำแหน่งของคำครุ-ลหุ และการส่งสัมผัสในคำประพันธ์ประเภทฉันทแต่ละชนิด (ภัทรสุดา บุญสร้อย, 2563) ตลอดจนตัวอย่างของคำประพันธ์ประเภทฉันทที่ปรากฏในบทเรียนมีทั้งที่ตรงและไม่ตรงตามบังคับฉันทลักษณ์ (ศศิวงศ์ พูลพิพัฒน์, 2563) ทั้งยังกล่าวว่า ครูส่วนใหญ่ไม่ถนัดในการแต่งฉันท มีเวลาในการสอนน้อยไม่สามารถลงรายละเอียดได้มากเท่าที่ควร จึงอาจต้องข้ามเนื้อหาไปและใช้เทคนิคหรือวิธีการสอนที่ไม่น่าสนใจ จึงทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนรู้ และคิดว่าตนเองไม่มีความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท (อิทธิโชค นาคสนอง, 2563)

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาย่างรวดเร็ว โดยสาเหตุของปัญหาที่ทำให้จัดการเรียนการสอน เรื่อง คำประพันธ์ประเภทฉันท

ที่ไม่ประสบความสำเร็จนั้น คือ สื่อประกอบการสอนยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้นักเรียนเข้าใจวิธีการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทลักษณ์ได้อย่างถ่องแท้ รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ยังไม่สามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียน ดังที่ ปรมาภรณ์ ลิ้มเลิศเสถียร (2551: 219-220) กล่าวว่า ครูควรจะมีบทบาทในการส่งเสริมและกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ไทย สิ่งสำคัญคือครูควรมีกลวิธีการสอนที่สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลิน สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อคำประพันธ์ร้อยกรอง ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งมีส่วนสำคัญที่จะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ มีความมุ่งมั่น และมีความพยายามที่จะสร้างสรรค์คำประพันธ์ร้อยกรองให้ดียิ่งขึ้น การแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองเป็นทักษะที่ต้องได้รับการฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญ จึงต้องมีวิธีสอนที่น่าสนใจและสื่อประกอบการสอนที่มีประสิทธิภาพเหมาะแก่การฝึกฝน นอกจากนี้การแก้ปัญหาและพัฒนาความสามารถ การเขียนคำประพันธ์นั้น นอกจากจะต้องจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการและกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว ครูยังควรจัดให้มีการฝึกฝนอย่างเพียงพอ โดยใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม เพื่อให้นักเรียนสามารถเขียนได้ถูกต้อง คล่องแคล่วและชำนาญ (จรินทร์ งามมั่น, 2553) การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้ฉันทลักษณ์จำนวน 2 ชนิด ในการดำเนินการวิจัย คือ อินทรวชิรฉันทลักษณ์ 11 และภุชงค์ประยาดฉันทลักษณ์ 12 ซึ่งเป็นฉันทลักษณ์ที่มีการวางตำแหน่งคำครุ-ลหุ และการส่งสัมผัสไม่ซับซ้อน ง่ายต่อการนำมาสอนนักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทลักษณ์

ชวิน พงษ์ผจญ (2560: 47) ได้กล่าวว่า การนำเกมกลอนมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถด้านการแต่งคำประพันธ์ของนักเรียน ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ การละเล่นเกี่ยวกับกลอน นอกจากนี้นักเรียนยังได้รับความสนุกสนานผ่านกิจกรรมที่ต่างจากรูปแบบเดิม ทำให้สนใจบทเรียนยิ่งขึ้น โดยที่ผู้วิจัยมีความคิดที่จะนำการเล่นทายโจ๊กปริศนา ซึ่งเป็นการเล่นทายปริศนาร้อยกรองรูปแบบหนึ่งที่ผู้วิจัยเคยมีประสบการณ์ในการเป็นทั้งผู้เล่น ผู้ฝึกซ้อมนักเรียนเพื่อแข่งขัน และเป็นผู้สร้างโจ๊กปริศนา เพื่อใช้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ในกิจกรรมชุมนุม พบว่าสามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้เป็นอย่างดี นักเรียนมีส่วนร่วมในการตอบปริศนา และได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดบรรยากาศของการทำงานเป็นทีม ในขณะเดียวกันนักเรียนก็ได้ซึมซับฉันทลักษณ์ของร้อยกรองไปด้วย สอดคล้องกับที่นักวิชาการบางคนได้กล่าวถึงประโยชน์ของโจ๊กปริศนาไว้ว่า การเล่นทายโจ๊กปริศนาเป็นการฝึกสมองทดลองปัญญา ส่งเสริมภาษาทุกภาษาที่เป็นความรู้รอบตัว ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาไทย ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และเป็นการอนุรักษ์คำประพันธ์ไทย (พัชรินทร์ รุจิรานุกูล & เกศิณี ศิริสุนทรไพบุลย์., 2556) นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะว่า หากใช้โจ๊กปริศนาเป็นกิจกรรมในการนำเข้าสู่บทเรียนหรือการฝึกการคิดวิเคราะห์ นักเรียนจะได้ประโยชน์จากการคิดวิเคราะห์ ดีความคำประพันธ์แต่ละวรรคให้ได้เป็นคำตอบแต่ละคำตอบที่มีความสัมพันธ์กัน ในทางตรงกันข้ามหากใช้โจ๊กปริศนา

เป็นกิจกรรมในการสอนแต่งคำประพันธ์ นักเรียนจะได้ฝึกการคิดสร้างสรรค์ การเขียนสื่อความและการเลือกใช้คำให้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ (ประสิทธิ์ ประสิว, 2562)

การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทลักษณ์ ต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้นักเรียนเกิดความชำนาญ สามารถแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองได้อย่างคล่องแคล่ว ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ เลือกใช้คำที่สื่อความหมายได้ดีและมีวรรณศิลป์ในงานประพันธ์ ซึ่งการที่นักเรียนจะได้ฝึกฝนการแต่งคำประพันธ์ได้อย่างสม่ำเสมอ นั้น ผู้วิจัยเห็นว่า วิธีการที่จะทำให้นักเรียนได้ฝึกฝนเป็นประจำ คือ แบบฝึก ดังที่นักวิชาการได้อธิบายความหมายของแบบฝึกไว้ว่า การจัดประสบการณ์เพื่อให้เกิดความจำจนสามารถปฏิบัติได้โดยอัตโนมัติ ดังนั้น แบบฝึกจึงเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ของนักเรียนให้สูงขึ้น (สมศักดิ์ สินธุระเวชชัย, 2524) จากผลการวิจัยหลายเรื่องปรากฏว่า แบบฝึกใช้พัฒนาความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ได้ โดยผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ในระหว่างทดลองใช้แบบฝึกนักเรียนมีความสนใจ กระตือรือร้นในการเรียน สามารถทำแบบฝึกได้ถูกต้องและเสร็จตามเวลาที่กำหนด นอกจากนี้ความสามารถด้านการแต่งคำประพันธ์ของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รวมกับการใช้แบบฝึก สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รวมกับการใช้แบบฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะมีการฝึกตามลักษณะเนื้อหาความรู้พื้นฐานที่เริ่มจากระดับง่ายไปสู่ระดับที่ยากขึ้น และมีมากเพียงพอสำหรับใช้ในการฝึกแต่งคำประพันธ์ให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ (สุรัตน์ คำหอมรีน, 2558)

นอกจากการใช้แบบฝึกในการสอนแต่งคำประพันธ์ จะช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ ความชำนาญ และสามารถแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองได้แล้วนั้น อีกสิ่งหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้การสอนแต่งคำประพันธ์ประสบความสำเร็จ คือการจัดประสบการณ์ที่หลากหลาย ให้แก่นักเรียน เช่น การฝึกให้นักเรียนได้อ่าน ได้ฟังบทร้อยกรอง เพื่อช่วยส่งเสริมจินตนาการในการเขียนร้อยกรอง ในขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรมียุทธศาสตร์ที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมบรรยากาศในการเขียนบทร้อยกรองได้ เช่น การเล่นเกม การเชิดหุ่น เป็นต้น ทั้งนี้ การเริ่มฝึกเขียนร้อยกรองควรให้นักเรียนได้ฝึกโดยใช้กระบวนการกลุ่มก่อนที่จะฝึกเป็นรายบุคคล และควรออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมอย่างอิสระและไม่เคร่งเครียด (Kennedy, 1975)

การนำกิจกรรมทายใจปริศนามาใช้ในการสอนแต่งคำประพันธ์ ถือว่าเป็นกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมแก่การนำมาประยุกต์ใช้เป็นกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ หรือใช้ในการฝึกทักษะเรื่อง การแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองได้เป็นอย่างดี การใช้ใจปริศนามาใช้เป็นสื่อการสอน เป็นกลวิธีหนึ่งที่ทำให้ให้นักศึกษาได้ฝึกคิดและเขียนสร้างสรรค์คำประพันธ์ร้อยกรองได้อย่างสนุกสนาน สอดคล้องกับ ชวิน พงษ์ผจญ (2560: 15) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมทายใจปริศนา ซึ่งเป็นเกมกลอนประเภทหนึ่ง ครูสามารถจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อตัวชี้วัดและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทั้งยังตอบสนองต่อการจัดการเรียนรู้

เชิงรุก (Active Learning) โดยนักเรียนมีโอกาสแสดงความคิดและมีตัวเลือกที่หลากหลายในการเรียนรู้และการสร้างงาน ตลอดจนได้พัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และทักษะการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ไปพร้อมกัน (ปรมาภรณ์ ลิมป์เลิศเสถียร, 2551) นอกจากนี้ ข้อดีของเกม คือ เป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะด้านการสื่อสาร การทำงานร่วมกันและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น รู้จักแพ้ รู้จักภัยและรู้จักปรับปรุงแก้ไขตนเองมากกว่าการคิดที่จะเอาชนะแต่ฝ่ายเดียว ดังนั้น การเล่นเกมที่สนุกเป็นการเล่นที่มีประโยชน์และสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้ เพราะนักเรียนจะได้รับความรู้ ได้ฝึกความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และได้รับการส่งเสริมคุณธรรมไปในเวลาเดียวกัน (วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์, 2562)

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าแบบฝึกที่สร้างขึ้นสามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ของนักเรียนได้ สังเกตจากเมื่อนักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการใช้แบบฝึกแล้วทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ประกอบกับแนวคิดการใช้กิจกรรมทายโจ๊กปริศนามาใช้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกการคิด ฝึกการทำกิจกรรมกลุ่ม และมีความสนุกสนานในการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาความสามารถการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสายธรรมจันทร์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา โดยมุ่งหวังว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา จะช่วยให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ทั้งยังมีความสนุกสนานในการเรียน มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนแต่งคำประพันธ์ สามารถนำความรู้ที่ได้จากกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาไว้ซึ่งภาษาและวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาติไทย

2. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า การพัฒนาความสามารถด้านการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทนั้น ต้องอาศัยสื่อการสอนที่หลากหลาย วิธีการสอนที่น่าสนใจ และการจัดกิจกรรมที่นักเรียนได้มีส่วนร่วม สอดคล้องกับนักวิชาการบางคนได้กล่าวว่าการเรียนที่เน้นให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอน กระตุ้นให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher-order thinking) ไม่เพียงแต่ฟัง แต่นักเรียนจะต้องอ่าน เขียน ถามคำถาม อภิปรายร่วมกัน และลงมือปฏิบัติจริง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความรู้เดิมและความต้องการของนักเรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมการเรียนการสอน หรืออาจจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ กิจกรรมการเรียนรู้ เพราะต้องการเน้นตัวนักเรียนเป็นสำคัญ หมายถึง เน้นที่บทบาทของนักเรียน และถึงแม้ว่าจะเน้นบทบาทของนักเรียน แต่ครูก็ยังมีบทบาทร่วมเช่นกัน คือเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ได้แก่ เป็นผู้ให้คำปรึกษา

เป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนได้คิด เป็นผู้จัดระเบียบ แนะนำและกำกับไม่ให้ออกนอกทางหรือหลงทาง เป็นต้น (วัชรวิ เกษพิชัยณรงค์ และคณะ, 2555)

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมและการฝึกปฏิบัติ จนทำให้เกิดความสามารถในการกระทำนั้นอย่างถาวร ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ดี ทั้งทางสติปัญญาหรือกระบวนการทางสมอง ที่นักเรียนใช้ในการสร้างความเข้าใจหรือ การสร้างประสบการณ์ให้แก่ตนเอง รวมทั้งการแก้ปัญหาและการศึกษาวิจัยต่าง ๆ ทำให้นักเรียนได้ เรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่สนุกสนานหรืออาศัยสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิต จึงเป็นกระบวนการที่ยั่งยืน ช่วยให้บุคคลและสังคมมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หล่อหลอม ให้เกิดคุณลักษณะที่สำคัญของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องมีความเชี่ยวชาญในการสื่อสาร ที่ซับซ้อน มีไหวพริบในการตอบคำถาม สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ควบคุมการเจรจา มีทักษะ ความรู้ ทักษะการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรม ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ และทักษะชีวิตที่สามารถ ชี้นำตนเอง สามารถปรับตัวได้ดีในสังคม การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ การเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุด ครูจึงต้องเน้นการส่งเสริมให้นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองเป็นหลัก สอนทักษะเกี่ยวกับการคิดขั้นสูง การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ไขปัญหา การคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์ มีปฏิสัมพันธ์สามารถทำงาน เป็นทีมร่วมกับผู้อื่นได้ โดยการจัดการเรียนในศตวรรษที่ 21 ต้องมีกระบวนการที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ในกิจกรรมการเรียนรู้โดยการศึกษาค้นคว้า พิสูจน์ ทดลองด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนสามารถ ค้นคว้าบนอินเทอร์เน็ต การเรียนรู้ผ่านโลกเสมือนจริงและสร้างสรรค์ผลงานของตนเองออกมาอย่างมี คุณภาพ (ฉิรดา เวชญาลักษณ์, 2561)

การแต่งคำประพันธ์ จะต้องการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ จนเกิดเป็นความรู้ ความเข้าใจ และมีความชำนาญในการแต่งคำประพันธ์ ซึ่งการใช้แบบฝึกมาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จะทำให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับแบบฝึก เพื่อนำมา ประยุกต์ใช้ในการสร้างแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ดังที่นักวิชาการหลายคน ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างแบบฝึกไว้ในทำนองเดียวกันว่า ก่อนการสร้างแบบฝึกจะต้องวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุและแนวทางการแก้ปัญหา จากนั้นจึงศึกษารายละเอียดของ หลักสูตร เนื้อหาของเรื่องที่จะสร้างแบบฝึก ตลอดจนรูปแบบกิจกรรม โดยแบบฝึกที่ดีจะต้องมี กิจกรรมที่หลากหลาย เริ่มจากเนื้อหาที่ง่ายไปหาเนื้อหาที่ยากขึ้น (กาญจนา คุณารักษ์, 2558) ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ของกิจกรรม จากนั้นนำแบบฝึกที่สร้างเสร็จแล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วบันทึกผล เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่อง เมื่อแบบ ฝึกมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จึงสามารถนำไปใช้ได้จริง (วรสุตา บุญไวยโรจน์, 2536)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ศึกษาขั้นตอนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมร้อยกรองโดยใช้เกมกลอนตามแนวคิดของ ชวิน พงษ์ผจญ (2560: 37-39) ซึ่งได้เสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมร้อยกรองโดยใช้เกมกลอน สามารถสรุปได้เป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาฉันทลักษณ์ ครูจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจภาพรวมของฉันทลักษณ์ในบทเรียน โดยใช้วิธีการสอนที่ถนัดและเหมาะสมกับสภาพบริบทของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 รู้จักเกมกลอน ครูนำเสนอความเป็นมาของเกมกลอนที่เลือกใช้ อธิบายวิธีการเล่นและให้นักเรียนได้ลองเล่นหรือดูตัวอย่างการเล่นเพื่อให้เกิดประสบการณ์ร่วมกับเกมนั้น ๆ

ขั้นตอนที่ 3 เลือกก่อนรังสรรค์ นักเรียนช่วยกันเลือกคำที่จะใช้เขียนปริศนาหะหมี่ ช่วยกันเสนอคำที่จะใช้เขียนกลอนจ่อหงาน หรือครูขึ้นสำนวนกลอนมีดต่าง ๆ ให้นักเรียนเลือกใช้

ขั้นตอนที่ 4 ประพันธ์ผลงาน นักเรียนแต่งคำประพันธ์ตามฉันทลักษณ์ที่กำหนดภายใต้รูปแบบเกมกลอนที่ครูใช้

ขั้นตอนที่ 5 วิจารณ์ปรับแก้ นักเรียนแต่ละคนแลกเปลี่ยนผลงานของตนกับเพื่อนและช่วยกันตรวจสอบความถูกต้องของฉันทลักษณ์ ก่อนจะส่งคืนให้เจ้าของผลงานปรับแก้ไขให้ถูกต้องหรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 6 สนุกแท้เล่นกัน นักเรียนผลัดกันออกมานำเสนอผลงาน ได้แก่ การนำหะหมี่ที่แต่งมาทายครูและเพื่อน การนำแต่ละวรรคจากกลอนมีดของแต่ละสำนวนมาร้อยเรียงกันเป็นสำนวนใหม่ และการนำเสนอกลอนจ่อหงาน

ขั้นตอนที่ 7 แบ่งปันประสบการณ์ เมื่อนักเรียนได้รู้จักฉันทลักษณ์ เกมกลอน และได้ฝึกฝนการแต่งคำประพันธ์ผ่านการเล่นเกมกลอนแล้ว ครูอาจจะให้นักเรียนช่วยกันนำสำนวนกลอนเหล่านั้นมาจัดป้ายนิเทศ หรือนิทรรศการ เพื่อการแบ่งปันความรู้ และเชิญชวนให้ผู้ที่สนใจมาร่วมเล่นเกมกลอน

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมร้อยกรองโดยใช้เกมกลอนทั้ง 7 ขั้นตอนของ ชวิน พงษ์ผจญ (2560) ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จึงปรากฏเป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยแบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 พินิจโจ๊กปริศนา ขั้นนี้ครูจะให้นักเรียนพิจารณาโจ๊กปริศนาว่ามีใจความสำคัญเกี่ยวกับอะไร เพื่อให้นักเรียนร่วมกันตอบปริศนาที่ซ่อนไว้ในคำประพันธ์แต่ละวรรค โดยที่ครู

จะไม่ชี้นำความคิดหรือบอกส่วนของคำตอบ แต่จะพยายามชี้ให้เห็นถึงการใช้อ้อยคำที่ปรากฏในบทประพันธ์ว่า สื่อความถึงสิ่งใด เมื่อนักเรียนตอบถูกต้องแล้ว ครูจะเป็นผู้ให้ความรู้ในเรื่องรูปแบบของไฉกปริศนาร่วมกับการทำแบบฝึก

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาฉันทลักษณ์ ขั้นนี้ครูจะให้นักเรียนพิจารณาไฉกปริศนาอันเดียวกับที่ใช้ในขั้นตอนที่ 1 โดยพิจารณาในแง่ของฉันทลักษณ์ คือ การใช้คำ ลักษณะของคำหรือพยางค์ที่ใช้ การส่งสัมผัส ตำแหน่งของคำที่ปรากฏ เป็นต้น แล้วร่วมกันศึกษาฉันทลักษณ์ของฉันทชนิดนั้น ๆ ร่วมกับการทำแบบฝึก

ขั้นตอนที่ 3 วางแผนเตรียมประพันธ์ ขั้นนี้นักเรียนจะรวมกลุ่มกันเพื่อรวบรวมคำครู-ลหุเพื่อเก็บเป็นคลังคำศัพท์ไว้ ศึกษาการส่งสัมผัสของฉันทว่ามีกรส่งสัมผัสอย่างไรร่วมกับการทำแบบฝึก

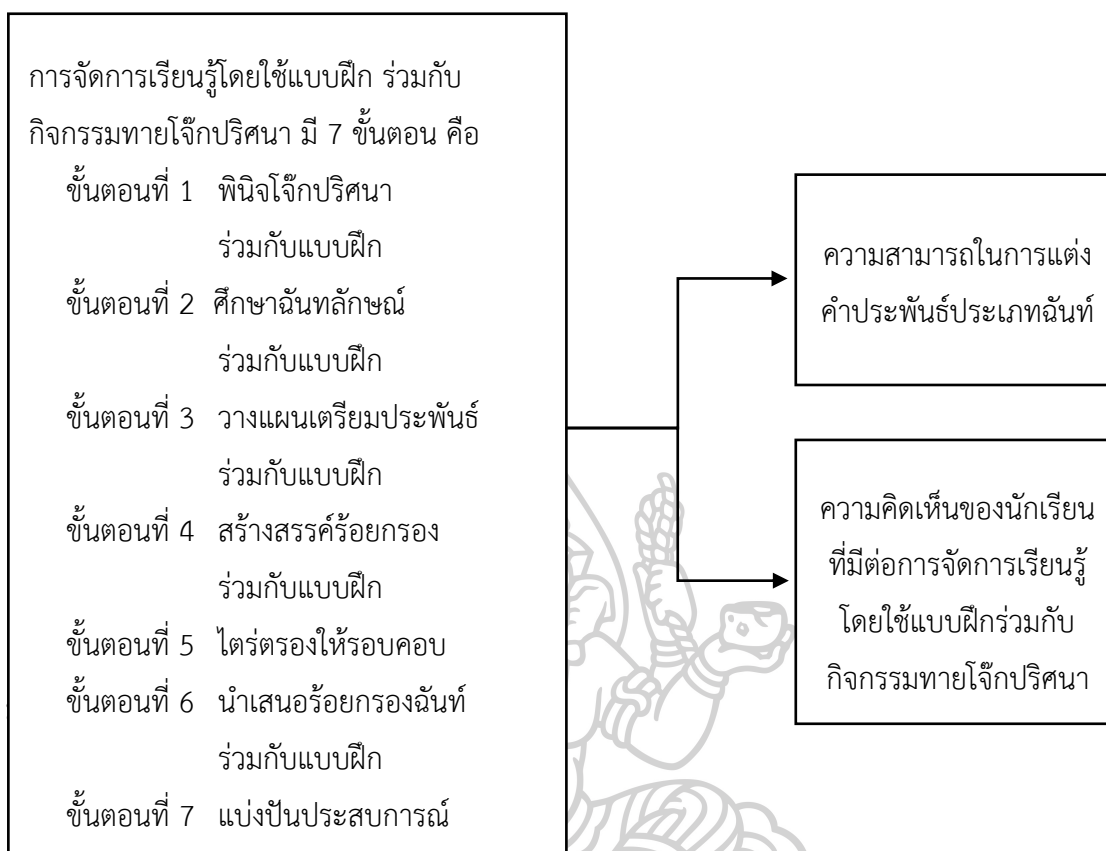
ขั้นตอนที่ 4 สร้างสรรค์ร้อยกรอง ขั้นนี้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันแต่งฉันท โดยข้อความแต่ละวรรคจะต้องสื่อไปยังคำที่ครูกำหนดให้ ร่วมกับการทำแบบฝึก และได้ฝึกการแต่งฉันทที่มีความยาวมากกว่า 1 บท โดยนักเรียนเป็นผู้กำหนดหัวข้อเอง ร่วมกับการทำแบบฝึก

ขั้นตอนที่ 5 ไตร่ตรองให้รอบคอบ ขั้นนี้ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันตรวจสอบฉันทลักษณ์ว่าถูกต้องตามที่กำหนดไว้หรือไม่ ตรวจสอบการใช้คำว่า ได้ความหมายที่ถูกต้องหรือสื่อความหมายได้เข้าใจหรือไม่ ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ครูตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง เมื่อถูกต้องสมบูรณ์แล้ว ให้แต่ละกลุ่มคัดลอกเฉพาะตัวคำประพันธ์ลงในกระดาษแผ่นใหญ่ด้วยลายมือตัวบรรจงแล้วเตรียมการนำเสนอในลำดับต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 นำเสนอร้อยกรองฉันท ขั้นนี้ครูจะให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอฉันทที่กลุ่มของตนเองแต่งขึ้น โดยครูอธิบายวิธีการนำเสนอให้นักเรียนฟัง จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอ นักเรียนคนอื่นในชั้นเรียนร่วมกันตอบข้อหวัข้อให้ถูกต้อง เมื่อการนำเสนอเสร็จสิ้นแล้ว นักเรียนแต่ละคนทำแบบฝึก

ขั้นตอนที่ 7 แบ่งปันประสบการณ์ ขั้นนี้ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้จากการศึกษาและการทำกิจกรรม ครูอาจจะให้นักเรียนช่วยกันนำฉันทที่แต่ละกลุ่มแต่งขึ้นมาจัดป้ายนิเทศหรือนิทรรศการ เพื่อการแบ่งปันความรู้ และเชิญชวนให้ผู้ที่สนใจมาร่วมเล่นทายไฉกปริศนา

จากการศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยจึงจะดำเนินการวิจัย เรื่อง การพัฒนาแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ร่วมกับกิจกรรมทายไฉกปริศนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อพัฒนาความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3. คำถามการวิจัย

- 3.1 แบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพตามเกณฑ์ 75/75 หรือไม่
- 3.2 ความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกร่วมกับกิจกรรมทายใจปริศนา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่
- 3.3 ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกร่วมกับกิจกรรมทายใจปริศนาอยู่ในระดับใด

4. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 4.1 เพื่อพัฒนาแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ 75/75
- 4.2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจักปริศนา
- 4.3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจักปริศนา

5. สมมติฐานการวิจัย

ความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึก ร่วมกับกิจกรรมทายใจักปริศนา

6. ขอบเขตของการวิจัย

6.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

6.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสายธรรมจันทร์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 8 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 250 คน

6.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/7 โรงเรียนสายธรรมจันทร์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 มีนักเรียนทั้งสิ้น 37 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

6.2 ตัวแปรที่ศึกษา

- 6.2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจักปริศนา
- 6.2.1 ตัวแปรตาม ได้แก่
  - 6.2.1.1 ความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท
  - 6.2.1.2 ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจักปริศนา

6.3 เนื้อหาที่ใช้

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือ การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สารระและมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สารระที่ 4 มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ ตัวชี้วัดที่ใช้ คือ ม.4-6/4 แต่งบทร้อยกรอง สารระการเรียนรู้แกนกลาง ภาพย โคลง ร่าย และฉันทน์ โดยผู้วิจัยใช้ฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์ประเภทฉันทน์จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ อินทรวีเชียรฉันทน์ 11 และภุขงคประยาตฉันทน์ 12

6.4 ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองวิจัยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โดยใช้ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยทั้งหมด 10 ชั่วโมง รวมสอบก่อนและหลังเรียน

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะด้านต่าง ๆ ไว้ดังนี้

7.1 คำประพันธ์ประเภทฉันทน์ หมายถึง คำประพันธ์ที่ใช้ถ้อยคำที่เป็นคำหนัก (ครุ) และคำเบา (ลหุ) ในการแต่ง มีการวางตำแหน่งคำครุ-ลหุ และมีการสัมผัสตามกฎเกณฑ์ทางฉันทลักษณ์ที่เฉพาะเจาะจงแต่ละชนิด ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้คำประพันธ์ประเภทฉันทน์ จำนวน 2 ชนิด คือ อินทรวีเชียรฉันทน์ 11 และภุขงคประยาตฉันทน์ 12

7.2 ความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจและแสดงผลให้เห็นในการแต่งฉันทน์ วัดได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ แบบอัตนัย จำนวน 4 ข้อ แบ่งเป็นแบบเติมข้อความ จำนวน 2 ข้อ และแบบแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ จำนวน 2 ข้อ

7.3 การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา หมายถึง การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึก เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา กำหนดขั้นการจัดการเรียนรู้เป็น 7 ขั้น ดังนี้ 1) พิณจโจ๊กปริศนา ครูให้นักเรียนพิจารณาใจความสำคัญของโจ๊กปริศนา เพื่อให้นักเรียนร่วมตอบปริศนาที่ซ่อนไว้ จากนั้นครูให้ความรู้เรื่องรูปแบบของโจ๊กปริศนาร่วมกับการทำแบบฝึก 2) ศึกษาฉันทลักษณ์ ครูให้นักเรียนพิจารณฉันทลักษณ์ของโจ๊กปริศนาที่นำมาเป็นตัวอย่ง ซึ่งแต่งด้วยคำประพันธ์ที่นักเรียนจะได้ศึกษา

ฉันทลักษณ์และลงมือแต่งร่วมกับการทำแบบฝึก 3) วางแผนเตรียมประพันธ์ นักเรียนรวมกลุ่มกัน คิดหาคำครู-ลหุ เพื่อเก็บเป็นคลังคำและศึกษาการส่งสัมผัสของฉันทแต่ละชนิด ร่วมกับการทำแบบฝึก 4) สร้างสรรค์ร้อยกรอง นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสร้างโจ๊กปริศนาด้วยการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท โดยครูจะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการสอน คอยให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม ร่วมกับการทำแบบฝึก 5) ไตร่ตรองให้รอบคอบ นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันตรวจสอบฉันทลักษณ์ และความหมายว่าถูกต้องหรือสื่อความหมายได้เข้าใจหรือไม่ ปรับปรุงแก้ไขแล้วเตรียมนำเสนอฉันทที่แต่งขึ้นในลำดับต่อไป 6) นำเสนอร้อยกรองฉันท นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอฉันทที่กลุ่มของตนสร้างขึ้น ส่วนนักเรียนคนอื่นให้ร่วมกันทายชื่อหัวข้อ พร้อมกับร่วมกันอภิปรายฉันทที่เพื่อนแต่ง ร่วมกับการทำแบบฝึก 7) แบ่งปันประสบการณ์ ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้จากทำกิจกรรม และจัดป้ายนิเทศหรือนิทรรศการ เพื่อการแบ่งปันความรู้ และเชิญชวนให้ผู้ที่สนใจ

7.4 ความคิดเห็นของนักเรียน หมายถึง ความนึกคิดของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา โดยวัดความคิดเห็นของนักเรียน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ที่ได้รับ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการนำไปใช้ ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน 12 ข้อ

7.5 นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/7 โรงเรียนสายธรรมจันทร์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565

8. ประโยชน์ที่ได้รับ

- 8.1 ได้แบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
- 8.2 นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท
- 8.3 ครูวิชาภาษาไทยได้สื่อและเทคนิคในการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาความสามารถของนักเรียนด้านการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวมเอกสาร วรรณกรรม หลักทฤษฎี ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ โดยเสนอสาระสำคัญตามหัวข้อต่อไปนี้

1. หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
  - 1.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
  - 1.2 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสายธรรมจันทร์ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2561
- กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคำประพันธ์ประเภทฉันทน์
  - 2.1 ความเป็นมาของคำประพันธ์ประเภทฉันทน์
  - 2.2 ความหมายของคำประพันธ์ประเภทฉันทน์
  - 2.3 ลักษณะของคำประพันธ์ประเภทฉันทน์
  - 2.4 ชนิดของฉันทน์
    - 2.4.1 อินทรวีเชียรฉันทน์ 11
    - 2.4.2 ภูเขาขจรประยาตฉันทน์ 12
  - 2.5 หลักการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์
  - 2.6 การประเมินการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์
3. กิจกรรมทายโจ๊กปริศนา
  - 3.1 ความเป็นมาของโจ๊กปริศนา
  - 3.2 ความหมายของโจ๊กปริศนา
  - 3.3 คำประพันธ์ที่ใช้ในโจ๊กปริศนา
  - 3.4 รูปแบบคำตอบของโจ๊กปริศนา
  - 3.5 วิธีการเล่นทายโจ๊กปริศนา
  - 3.6 ประโยชน์ของโจ๊กปริศนากับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
4. แบบฝึก
  - 4.1 ความหมายของแบบฝึก
  - 4.2 หลักการสร้างแบบฝึก
  - 4.3 หลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบฝึก

- 4.4 ขั้นตอนการสร้างแบบฝึก
- 4.5 การหาประสิทธิภาพแบบฝึก
- 4.6 ประโยชน์ของแบบฝึก
- 5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ
  - 5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ

1. หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

1.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรระดับประเทศ ที่จัดทำขึ้นโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มุ่งพัฒนานักเรียนทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ซึ่งกำหนดสาระการเรียนรู้ทั้งหมด 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สาระหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ คือ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยไว้ 5 สาระ ได้แก่

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียนเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความและเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด และความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษา และพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่าง เห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้

ตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ใช้ตัวชี้วัดช่วงชั้น ม.4-ม.6 ซึ่งตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท คือ

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษา และพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

ตัวชี้วัด ท 4.1 ม.4-6/4 แต่งบทร้อยกรอง

สาระการเรียนรู้แกนกลาง กาพย์ โคลง ร่าย และฉันท

1.2 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสายธรรมจันทร์ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2561 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ผู้วิจัยขอเสนอเฉพาะสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสายธรรมจันทร์ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2561 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ดังนี้

วิสัยทัศน์ของโรงเรียน

โรงเรียนสายธรรมจันทร์ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีคุณภาพสู่มาตรฐานสากล บนพื้นฐานความเป็นไทย ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สมรรถนะสำคัญของนักเรียน

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสายธรรมจันทร์ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2561 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะ จำเป็นพื้นฐาน 5 ประการที่นักเรียนพึงมี ซึ่งกำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สมรรถนะเหล่านี้ได้หลอมรวมอยู่ในมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้ง 8 กลุ่ม สมรรถนะสำคัญของนักเรียนทั้ง 5 ประการ ได้แก่

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และทักษะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม บนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมและการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสมและมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสายธรรมจันทร์ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2561 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2561 มุ่งพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เป็นคุณลักษณะในฐานะพลเมืองไทย ต้องรู้คุณค่า หวงแหนและเทิดทูนสถาบันสูงสุดของชาติ
2. ซื่อสัตย์ สุจริต เป็นคุณลักษณะที่นักเรียนมีจิตสำนึกค่านิยม และมีคุณธรรม จริยธรรมในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข
3. มีวินัย เป็นคุณลักษณะของนักเรียนด้านการประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบ ของสังคมอย่างมีความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น
4. ใฝ่เรียนรู้ เป็นคุณลักษณะของนักเรียนด้านความกระตือรือร้นในการแสวงหา ความรู้ อยากรู้อยากเรียน รักการอ่าน การเขียน การฟัง รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผลทั้งด้วยตนเอง และร่วมกับผู้อื่นด้วยความขยันหมั่นเพียรและอดทน และเปิดรับความคิดใหม่ ๆ
5. อยู่อย่างพอเพียง เป็นคุณลักษณะของนักเรียนในการดำรงชีวิตอย่างมี ความพอประมาณ ใช้สิ่งของอย่างประหยัด พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่บนหลักเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี
6. มุ่งมั่นในการทำงาน เป็นคุณลักษณะของนักเรียนที่มีจิตสำนึกในการใช้บริการ งานและทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ในการทำงานตามความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะและมุ่งมั่น ต่อความสำเร็จของงาน
7. รักความเป็นไทย เป็นคุณลักษณะของนักเรียนที่รู้จักหวงแหน อนุรักษ์ พัฒนา วิถีชีวิตของคนไทย ประพฤติตามวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่คู่ไทย
8. มีจิตสาธารณะ เป็นคุณลักษณะที่นักเรียนได้ทำประโยชน์ตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจ ในลักษณะอาสาสมัครเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อ ความเสียสละ มีจิตมุ่งทำ ประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน สังคม

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย   รายวิชา การแต่งคำประพันธ์   รหัสวิชา ท 30203
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5   ภาคเรียนที่ 1   จำนวน 1 หน่วยกิต 2 คาบ/สัปดาห์

*****

ศึกษาฉันทลักษณ์ ความหมาย ประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการ ประเภทของคำประพันธ์ ร้อยกรองไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ฝึกการแต่งคำประพันธ์ร้อยกรอง โดยศึกษาการใช้โวหาร ภาพพจน์ รสวรรณคดี ภาษาวรรณศิลป์ และศึกษากวีนิพนธ์ร่วมสมัย

วิเคราะห์ อธิบาย และแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองประเภทต่าง ๆ โดยคำนึงถึงฉันทลักษณ์ ใช้โวหารภาพพจน์ รสวรรณคดี และภาษาวรรณศิลป์ แต่งคำประพันธ์ร้อยกรองอย่างสร้างสรรค์ พร้อมทั้งบอกคุณค่าของกวีนิพนธ์ร่วมสมัยได้

มีความซาบซึ้ง ตระหนักรักความเป็นไทย ภูมิใจในภูมิปัญญาทางภาษา เป็นการสืบทอด วัฒนธรรมทางภาษาอันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาการแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองให้คงอยู่สืบไป

ผลการเรียนรู้

1. บอกความหมาย ประวัติความเป็นมา และวิวัฒนาการของคำประพันธ์ร้อยกรองได้
2. อธิบายการใช้โวหาร ภาพพจน์ รสวรรณคดี และภาษาวรรณศิลป์ในคำประพันธ์ร้อยกรองได้
3. เข้าใจฉันทลักษณ์และแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองประเภทรายได้ถูกต้อง
4. เข้าใจฉันทลักษณ์และแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองประเภทกาพย์ได้ถูกต้อง
5. เข้าใจฉันทลักษณ์และแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองประเภทกลอนได้ถูกต้อง
6. เข้าใจฉันทลักษณ์และแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองประเภทโคลงได้ถูกต้อง
7. เข้าใจฉันทลักษณ์และแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองประเภทฉันท์ได้ถูกต้อง
8. ใช้โวหาร ภาพพจน์ รสวรรณคดี และภาษาวรรณศิลป์ได้ถูกต้องและเหมาะสม
9. มีความซาบซึ้ง เห็นความสำคัญ และร่วมสืบทอดการแต่งคำประพันธ์ร้อยกรอง
10. วิเคราะห์ สรุป และอธิบายคุณค่าของกวีนิพนธ์ในปัจจุบันได้

รวมทั้งหมด 10 ผลการเรียนรู้

ตารางที่ 1 โครงสร้างรายวิชาการแต่งคำประพันธ์ (ท 30203) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโรงเรียน
สายธรรมจันทร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

วิชาการแต่งคำประพันธ์ (ท 30203)

รายวิชาเพิ่มเติม

จำนวน 1.0 หน่วยกิต 2 คาบ/สัปดาห์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

จำนวน 40 ชั่วโมง/ภาคเรียน

ลำดับ	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด/ ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ/ ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	ความรู้ทั่วไป เกี่ยวกับการ ประพันธ์ ร้อยกรอง	ข้อ 1 , 2	คำประพันธ์ร้อยกรองไทยเป็น วิวัฒนาการมาแต่ยุคสมัย โดย นำถ้อยคำในภาษามาเรียบเรียง ตามระเบียบแบบแผนลักษณะ บังคับของคำประพันธ์แต่ละชนิด ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งมีความซาบซึ้ง กินใจ ไพเราะ แสดงออกถึงศิลปะ ของการใช้ภาษา กลวิธีในการ ประพันธ์ การสรรคำ ไวยากรณ์ ภาพพจน์ รสวรรณคดี ภาษา วรรณศิลป์ รวมถึงอสังการของ งานประพันธ์	3	5
2	คำประพันธ์ ประเภทร่าย	ข้อ 3 , 8 , 9	ร่ายเป็นคำประพันธ์เก่าแก่ตั้งแต่ ครั้งสมัยสุโขทัย มีฉันทลักษณ์ที่ เรียบง่าย บังคับรูปวรรณยุกต์ของ คำที่ส่งสัมผัสกัน นิยมใช้ในการ บรรยายเนื้อหามากกว่าพรรณนา ความคิด มักใช้ในงานประพันธ์ ประเภทวรรณคดีคำสอน และ ปรากฏในบทประณามพจน์ของ วรรณคดีที่มีแบบแผนของการ ประพันธ์แบบสมัยโบราณ	5	5

ตารางที่ 1 โครงสร้างรายวิชาการแต่งคำประพันธ์ (ท 30203) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโรงเรียน
สาธิตธรรมจันทร์ (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด/ ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ/ ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
3	คำประพันธ์ ประเภทกาพย์	ข้อ 4 , 8 , 9	กาพย์เป็นคำประพันธ์ร้อยกรองที่ แต่งได้ง่าย เพราะมีกฎเกณฑ์ทาง ฉันทลักษณ์ที่ไม่ซับซ้อน กาพย์ที่ นิยมแต่งมีอยู่ 3 ชนิดด้วยกัน คือ กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉบัง 16 และ กาพย์สุรางคนางค์ 28	5	5
4	คำประพันธ์ ประเภทกลอน	ข้อ 5 , 8 , 9	กลอนเป็นคำประพันธ์ชนิดหนึ่งที่มี ฉันทลักษณ์เกี่ยวกับคณะจังหวะ และบังคับเรื่องสัมผัสเป็นสำคัญ การส่งสัมผัสนอก สัมผัสใน การ ใช้เสียงวรรณยุกต์ของคำทำยใน แต่ละวรรค กลอนที่นิยมแต่ง โดยทั่วไป คือ กลอนสุภาพ การ ใช้คำขึ้นต้น คำลงท้ายของกลอน แต่ละชนิด เช่น กลอนดอกสร้อย กลอนสักรา กลอนบทละคร ศึกษาเกี่ยวกับกลกลอนและ กลอนกลบทที่น่าสนใจ	5	5
สอบกลางภาค				2	20
5	คำประพันธ์ ประเภทโคลง	ข้อ 6 , 8 , 9	โคลงเป็นคำประพันธ์ที่มีการ บังคับรูปวรรณยุกต์เอกโท และมี การบังคับสัมผัสที่เป็นเอกลักษณ์ โคลงที่นิยมแต่งกันมากในปัจจุบัน เช่น โคลงสี่สุภาพ และโคลงกระทู้	6	5

ตารางที่ 1 โครงสร้างรายวิชาการแต่งคำประพันธ์ (ท 30203) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโรงเรียน
สายธรรมจันทร์ (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด/ ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ/ ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
6	คำประพันธ์ ประเภทฉันท	ข้อ 7 , 8 , 9	ฉันทเป็นคำประพันธ์ที่มีการ บังคับคำครุ-ลหุ ได้รับอิทธิพลมา จากคัมภีร์รูดโตทัย ซึ่งฉันทที่นิยม แต่งในภาษาไทยเป็นฉันท วรรณพฤติ โดยใยรายวิชานี้จะ มุ่งเน้นไปที่ฉันท 2 ชนิด คือ อินทรวีเชียรฉันท 11 และภุขงค- ประยาตฉันท 12	8	10
7	กวีนิพนธ์ร่วม สมัย	ข้อ 10	กวีนิพนธ์ร่วมสมัย เป็นงาน ประพันธ์ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ.2500 เป็นต้นมา มีลักษณะเป็นการ ประยุกต์ฉันทลักษณ์เดิมมาใช้แต่ง คำประพันธ์ร้อยกรอง โดยมี จุดมุ่งหมายที่จะนำเสนอความคิด เป็นสำคัญกว่าตัวฉันทลักษณ์ กวีนิพนธ์สมัยปัจจุบันที่นำศึกษา เช่น บทกวีนิพนธ์ของจิรนนท์ พิตรปรีชา อังคาร กัลยาณพงศ์ เป็นต้น	4	5
สอบปลายภาค				2	30

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ร่วมกับกิจกรรมทายใจก
ปริศนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้ใช้หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง คำประพันธ์
ประเภทฉันท เป็นหน่วยทดลองการวิจัย โดยได้เลือกคำประพันธ์ประเภทฉันทมาใช้ในการดำเนิน
การวิจัย จำนวน 2 ชนิด คือ อินทรวีเชียรฉันท 11 และภุขงคประยาตฉันท 12 ซึ่งเป็นฉันทที่มีการวาง
ตำแหน่งของคำครุ-ลหุ และการส่งสัมผัสไม่ซับซ้อน และง่ายต่อการนำมาสอนนักเรียนให้มีความรู้
ความเข้าใจในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท

2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคำประพันธ์ประเภทฉันท

2.1 ความเป็นมาของคำประพันธ์ประเภทฉันท

คำประพันธ์ประเภทฉันท มีประวัติความเป็นมายาวนาน มีนักวิชาการได้ศึกษาและอธิบายความเป็นมาไว้หลายคน ดังสรุปได้ต่อไปนี้

การเข้ามาของฉันทในไทยในทำนองเดียวกันว่า คำประพันธ์ประเภทฉันทเดิมเป็นของอินเดีย แต่งเป็นภาษาบาลีและสันสกฤต มีตำราที่กล่าวถึงวิธีการแต่งฉันทไว้เป็นแบบฉบับ เรียกว่า คัมภีร์วุดโตทัย คำประพันธ์ประเภทฉันทเข้ามาสู่ประเทศไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น ปรากฏครั้งแรกในวรรณคดีเรื่องมหาชาติคำหลวง ทั้งนี้ปรากฏการเปลี่ยนแปลงของคำประพันธ์ประเภทฉันท คือ มีการเพิ่มเติมบังคับสัมผัสขึ้น เพื่อให้เกิดความไพเราะตามแบบนิยมของไทย ซึ่งในภาษาเดิมไม่มีลักษณะเช่นนี้ นอกจากนี้ยังนิยมแต่งกาพย์ปะปนเข้าไปด้วย (บารณี ถาวรระ, 2541)

ยุทธ โตติเทพย์ และ สุธีร์ พุ่มกุมาร (2559: 140) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของฉันทไว้ว่า ถิ่นกำเนิดมาจากประเทศอินเดียเช่นเดียวกับกาพย์ ปรากฏครั้งแรกในประเทศไทยสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พระโหราธิบดีแต่งเป็นตำราไว้ในหนังสือจินตามณี วรรณคดีที่แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทฉันทเรื่องแรก คือ เสือโคคำฉันท หนังสือคำฉันทที่ยกย่องกันว่าเป็นสุดยอดของฉันท ได้แก่ สมุทรโฆษคำฉันท

จากข้อความข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ฉันทเป็นคำประพันธ์ที่มีประวัติความเป็นมายาวนานและมีความเกี่ยวข้องกับหลักธรรม คาถา ตลอดจนคัมภีร์ทางศาสนา ทั้งศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ซึ่งไทยรับเอาคำประพันธ์ประเภทฉันทมาจากอินเดียผ่านคัมภีร์วุดโตทัย โดยมีพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเป็นผู้รจนาหรือแต่งขึ้น ซึ่งสามารถพบเห็นคำประพันธ์ประเภทฉันทได้จากบทสวดมนต์ที่พระสงฆ์ใช้สวด แต่เมื่อรับเข้ามาใช้ในวัฒนธรรมของคนไทยแล้ว จึงมีการปรับให้เหมาะสมและสะดวกสำหรับให้คนไทยสามารถแต่งและอ่านออกเสียงได้

2.2 ความหมายของคำประพันธ์ประเภทฉันท

ฉันทเป็นคำประพันธ์ร้อยกรองของไทยประเภทหนึ่ง ที่มีบังคับกฎเกณฑ์ทางฉันทลักษณะเป็นพิเศษกว่าร้อยกรองชนิดอื่น กล่าวคือ มีการใช้คำครุ-ลหุ ซึ่งฉันทแต่ละชนิดก็จะมี การบังคับตำแหน่งของคำครุ-ลหุที่แตกต่างกันไป ซึ่งมีนักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายของฉันทไว้ว่า

ฉันท เป็นคำประพันธ์ร้อยกรองที่มีกฎเกณฑ์ฉันทลักษณะที่เคร่งครัด คือมีการบังคับคำครุ (คำหนัก) และคำลหุ (คำเบา) เป็นสำคัญ นอกจากนั้นก็ยังมีการบังคับคณะและสัมผัสเช่นเดียวกับ

คำประพันธ์ชนิดอื่น แต่ในปัจจุบันการแต่งฉันทไม่นิยมจดจำคณะฉันทเช่นในอดีต แต่เน้นไปที่การจดจำตำแหน่งของคำครุ-ลหุ ของฉันทแต่ละชนิดมากกว่า (บุญเหลือ ใจมโน, 2555)

มะเนาะ ยูเต็น (2541: 293) กล่าวถึงคำว่าฉันทไว้ว่า ฉันท มีความหมายสองอย่าง คือ ความหมายโดยเฉพาะ กับความหมายโดยนัยกว้าง ความหมายโดยเฉพาะนั้น ฉันท หมายถึง คำประพันธ์ชนิดหนึ่งที่บังคับเสียงหนัก (ครุ) เสียงเบา (ลหุ) ส่วนความหมายของฉันทโดยนัยกว้างนั้น ฉันท หมายถึง คำประพันธ์ทุกชนิดไม่ว่าโคลง ฉันท กาพย์ กลอน ร่าย หรือลิลิต

นอกจากนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ได้ให้ความหมายคำว่าฉันท ไว้ว่า น. ชื่อคำประพันธ์ประเภทหนึ่งที่วางคำครุ ลหุ เป็นแบบต่าง ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556)

จากความหมายของฉันทที่นักวิชาการได้อธิบายไว้ สามารถสรุปได้ว่า ฉันท คือ คำประพันธ์ร้อยกรองประเภทหนึ่งที่มีการบังคับใช้คำครุ (คำหนัก) และคำลหุ (คำเบา) อย่างเคร่งครัดและนับเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้ยังมีการบังคับคณะและการสัมผัสที่มีความเฉพาะเจาะจงของฉันทแต่ละชนิด

2.3 ลักษณะของคำประพันธ์ประเภทฉันท

ฉันทเป็นคำประพันธ์ร้อยกรองที่มีกฎเกณฑ์ทางฉันทลักษณะพิเศษกว่าร้อยกรองชนิดอื่น นอกจากการใช้คำครุ-ลหุแล้วนั้น ยังมีการจัดเรียงคำเข้าเป็นคณะ เรียกว่า คณะฉันท ซึ่งมีนักวิชาการหลายคนได้อธิบายถึงลักษณะของคำประพันธ์ประเภทฉันท ไว้ว่า

เศรษฐ พลอินทร์ (2524: 8) และมะเนาะ ยูเต็น (2541 : 305-308) ได้กล่าวถึงลักษณะของคำประพันธ์ประเภทฉันทไว้ในทำนองเดียวกันว่า ฉันทเป็นคำประพันธ์ที่มีการบังคับใช้คำครุและคำลหุ โดยที่คำครุ คือ คำที่มีตัวสะกดทั้งหมดทั้ง 8 แม่ และคำที่ประกอบกับที่สระ (สระเสียงยาว) ในแม่ ก กา รวมทั้งสระอำ สระโ อ สระเออ ส่วนคำลหุ คือ คำที่ใช้พยัญชนะตัวเดียว เช่น บ ป ฌ ฐ และคำที่ประสมกับรัสสระ (สระเสียงสั้น) ในแม่ ก กา ส่วนสระอำเป็นได้ทั้งครุและลหุ เพราะฉะนั้น ถ้าพบสระอำในคำประพันธ์ประเภทฉันท ให้เทียบเคียงคำตำแหน่งเดียวกันในบทอื่นว่า ใช้คำครุหรือลหุ

วรารณ บำรุงกุล (2542: 121-123) และวิเชียร เกษประทุม (2543: 117-118) กล่าวถึงลักษณะบังคับของฉันทไว้ในทำนองเดียวกันว่า ฉันทจะต้องประกอบด้วยลักษณะบังคับ 3 ประการ คือ พยางค์ คณะและสัมผัส โดยที่พยางค์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ พยางค์ที่มีเสียงหนัก (ครุ) และพยางค์ที่มีเสียงเบา (ลหุ)

ครุ คือ พยางค์ที่ลงเสียงหนัก ใช้สัญลักษณ์ ~ มีลักษณะดังนี้ คือ

1. เป็นคำที่ประสมด้วยสระเสียงยาวในแม่ ก กา (รวมทั้งสระอำ ไอ โอ เอา)
2. เป็นคำที่มีตัวสะกดทุกมาตรา

ลหุ คือ พยางค์ที่มีเสียงเบา ใช้สัญลักษณ์ ˊ มีลักษณะดังนี้ คือ

1. เป็นคำที่ประสมด้วยสระเสียงสั้นในแม่ ก กา
2. เป็นพยัญชนะตัวเดียว เช่น บ บ ฌ ฐ กิ ฤ เป็นต้น
3. คำที่ใช้สระอำ (บางตำรา)

คณะ ความหมายในคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ หมายถึง ลักษณะการเรียงกันของคำที่มีเสียงครุ-ลหุ กลุ่มละ 3 เสียง จึงจัดเป็น 1 คณะ ซึ่งมีด้วยกันทั้งหมด 8 คณะด้วยกัน คือ

1. มะ คณะ	จะมีครุเรียงกัน	ดังนี้	๗ ๗ ๗
2. นะ คณะ	จะมีลหุเรียงกัน	ดังนี้	๑ ๑ ๑
3. ภา คณะ	จะมีครุ ลหุ เรียงกัน	ดังนี้	๗ ๑ ๑
4. ยะ คณะ	จะมีครุ ลหุ เรียงกัน	ดังนี้	๑ ๗ ๗
5. ชะ คณะ	จะมีครุ ลหุ เรียงกัน	ดังนี้	๑ ๗ ๑
6. ระ คณะ	จะมีครุ ลหุ เรียงกัน	ดังนี้	๗ ๑ ๗
7. สะ คณะ	จะมีครุ ลหุ เรียงกัน	ดังนี้	๑ ๑ ๗
8. ตะ คณะ	จะมีครุ ลหุ เรียงกัน	ดังนี้	๗ ๗ ๑

สัมผัส ในคำประพันธ์ประเภทฉันทน์เป็นสิ่งที่กวีไทยสร้างเพิ่มเติมขึ้นมา เพื่อความไพเราะและจะส่งสัมผัสเฉพาะพยางค์ที่เป็นคำครุเท่านั้น

ในประเด็นของคำที่ประสมด้วยสระอำ ที่สามารถอนุโลมเป็นได้ทั้งคำครุและคำลหุ นั้นมีนักวิชาการแสดงความเห็นว่าคำที่ประสมด้วยสระอำไม่ควรนับว่าเป็นคำลหุ (คำเบา) เพราะถือว่าเป็นเสียงที่มีตัวสะกดแฝงอยู่ด้วย (ยุทธ โตอดิเทพย์, 2559)

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการบางคนกล่าวถึง คณะฉันทน์ในทำนองที่ว่า ผู้แต่งในปัจจุบันนิยมจำตำแหน่งคำครุ-ลหุ ของฉันทน์แต่ละชนิด ไม่นิยมจำคณะฉันทน์เหมือนอย่างในอดีต และการจัดวรรคของฉันทน์ยังมักจะแยกคณะอีกด้วย ฉะนั้น การจำคำครุ-ลหุ ของฉันทน์แต่ละชนิดจึงง่ายกว่าการจำคณะฉันทน์ (สิทธา พินิจภูวดล & ประทีป วาทิกทินกร, 2525)

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปลักษณะของคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ได้ว่า ฉันทน์เป็นคำประพันธ์ที่มีการบังคับใช้คำครุ-ลหุ โดยที่คำครุ คือ คำที่มีตัวสะกดไม่ว่าจะเป็นมาตราใดก็ตาม หรือเป็นคำที่ใช้สระเสียงยาวในแม่ ก กา ตลอดจนคำที่ประสมด้วยรูปสระเกิน (อำ ไอ โอ เอา) ส่วนคำลหุ คือ คำที่ใช้สระเสียงสั้นในแม่ ก กา และคำที่เป็นพยัญชนะหรืออักษรตัวเดียว เช่น บ บ ฌ ฐ กิ ฤ ฯลฯ การส่งสัมผัสของฉันทน์เป็นลักษณะของสัมผัสนอก คือมีทั้งสัมผัสระหว่างวรรค

สัมผัสระหว่างบาท และสัมผัสระหว่างบทเช่นเดียวกับคำประพันธ์ชนิดอื่น ส่วนคณะฉันทโนปัจจุบันไม่ค่อยมีความสำคัญในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทโนเท่าใดนัก เนื่องจากผู้ที่แต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทโนนิยมจำตำแหน่งบังคับคำครุ-ลหุ มากกว่าจำคณะฉันทโน

2.4 ชนิดของฉันทโน

ฉันทโนที่ปรากฏในคัมภีร์วุตโตทัยมีจำนวนมากถึง 108 ชนิด เมื่อนำเข้ามาในประเทศไทยนั้นได้มีการเลือกเพียงบางชนิดที่เหมาะสมแก่การบรรจุถ้อยคำในภาษาไทยให้ตรงตามบังคับคำครุ-ลหุ และสามารถออกเสียงได้ไพเราะ ดังมีนักวิชาการหลายกล่าวไว้ ดังนี้

เศรษฐ์ พลอินทร์ (2524: 98) ได้กล่าวถึงชนิดของฉันทโนไว้ว่า ฉันทโนตามคัมภีร์วุตโตทัย 108 ชนิดนั้น แบ่งเป็น 2 สาขา คือ ฉันทโนวรรณพฤติ 81 ชนิด กวีไทยเลือกแต่งเฉพาะสาขานี้ เพราะมีลักษณะที่จะใช้คำไทยแต่งให้ไพเราะได้ง่าย ทั้งนับคำครุหรือคำลหุเป็นหนึ่งมาตราเท่ากัน ในสมัยก่อนรัชกาลที่ 4 ขึ้นไป กวีไทยนิยมแต่งฉันทโนกันเพียง 6 ชนิด คือ อินทริวิเชียรฉันทโน 11 โตฎกฉันทโน 12 วสันตติลกฉันทโน 14 มาลินีฉันทโน 15 สัททูลวิกกีฬิตฉันทโน 19 และสัทธราฉันทโน 21 ประกอบกับคำประพันธ์ประเภทกาพย์อีก 3 ชนิด คือ กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉบบัง 16 และกาพย์สุรางคนางค์ 28 ส่วนฉันทโนมาตราพฤติมี 27 ชนิด นับคำลหุเป็น 1 มาตรา คำครุเป็น 2 มาตรา คณะหนึ่ง ๆ กำหนดให้มีเพียง 4 มาตรา

มะเนาะ ยูเต็น (2541: 296-298) ได้กล่าวถึงชนิดของคำฉันทโนสันสกฤตที่ปรากฏในคัมภีร์วุตโตทัยปกรณัม ว่ามีถึง 108 ชนิด เป็นฉันทโนวรรณพฤติ 83 ชนิด และเป็นฉันทโนมาตราพฤติ 25 ชนิด ส่วนในตำราฉันทโนของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส ทรงเลือกมาเพียงบางชนิดไม่ทรงพระนิพนธ์ทั้งหมด โดยเป็นฉันทโนวรรณพฤติ 50 ชนิด และเป็นฉันทโนมาตราพฤติ 8 ชนิด

กำชัย ทองหล่อ (2552: 451) กล่าวว่า ฉันทโนที่ปรากฏในคัมภีร์วุตโตทัยมีมากถึง 108 ชนิด แต่กวีชาวไทยดัดแปลงมาเฉพาะที่เห็นว่าไพเราะ มีทำนองอ่านสละสลวยและเหมาะสำหรับการบรรจุคำในภาษาไทยได้ดีเท่านั้น ฉันทโนที่นิยมแต่งในภาษาไทยเป็นฉันทโนวรรณพฤติ ส่วนฉันทโนมาตราพฤติไม่เป็นที่นิยม เพราะจังหวะและทำนองอ่านในภาษาไทยไม่ไพเราะ แม้ฉันทโนวรรณพฤติที่แปลงมาเป็นแบบในภาษาไทยแล้วก็ไม่นิยมทั้งหมด เท่าที่สังเกตดูในคำฉันทโนเก่า ๆ นิยมเพียง 6 ฉันทโนเท่านั้น คือ อินทริวิเชียรฉันทโน โตฎกฉันทโน วสันตติลกฉันทโน มาลินีฉันทโน สัททูลวิกกีฬิตฉันทโน และสัทธราฉันทโน

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ฉันทโนที่ปรากฏในคัมภีร์วุตโตทัยมีจำนวนมากถึง 108 ชนิด แต่ฉันทโนที่นำมาใช้แต่งในภาษาไทย กวีได้คัดเลือกมาเพียงบางชนิดเท่านั้น โดยคำนึงถึงว่าสามารถบรรจุคำในภาษาไทยให้ตรงตำแหน่งบังคับคำครุ-ลหุได้ และมีความไพเราะเมื่ออ่านออกเสียงเป็นภาษาไทย ในการวิจัย เรื่อง การพัฒนาแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทโน ร่วมกับกิจกรรม

ทายโຈ็กปริศนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้เลือกเฉพาะเจาะจงฉันทที่ผู้วิจัยสอน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2 ชนิด ได้แก่

1. อินทรวีเชียรฉันท 11
2. ภูซงคประยาดฉันท 12

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจะกล่าวถึงฉันททั้ง 2 ชนิดนี้โดยละเอียด ซึ่งมีนักวิชาการหลายคนได้อธิบาย ลักษณะฉันทลักษณะของฉันททั้ง 2 ชนิด ไว้ดังนี้

2.4.1 อินทรวีเชียรฉันท 11

อินทรวีเชียรฉันท แปลว่า ฉันทที่มีลีลาอันรุ่งเรืองงดงามประดุจสายฟ้าซึ่งเป็นอาวุธของพระอินทร์ ฉันทชนิดนี้มีผู้นิยมแต่งกันมาก ถ้าไม่บังคับครุ-ลหุ แล้ว จะเห็นว่าอินทรวีเชียรฉันทนี้มีลักษณะบังคับเหมือนกาพย์ยานีนั่นเอง อินทรวีเชียรฉันท 11 มีลักษณะบังคับตามแผนผัง ดังนี้

ภาพที่ 2 แผนผังอินทรวีเชียรฉันท 11

คณะและพยางค์ของอินทรวีเชียรฉันท 11 บทหนึ่งมี 2 บาท บาทแรกเรียก บาทเอก และบาทที่สองเรียก บาทโท แต่ละบาทมี 2 วรรค ววรรคแรกมี 5 คำ ววรรคหลังมี 6 คำ รวมเป็น 11 คำ ในแต่ละบาทเท่ากับกาพย์ยานี

สัมผัส บังคับสัมผัส 3 แห่ง คือ

1. คำสุดท้ายของวรรคแรกในบาทเอก สัมผัสกับคำที่ 3 ในวรรคหลังของบาทเอก
2. คำสุดท้ายของวรรคหลังในบาทเอก สัมผัสกับคำสุดท้ายในวรรคแรกของบาทโท
3. คำสุดท้ายของวรรคหลังในบาทโท สัมผัสกับคำสุดท้ายในวรรคหลังของบาทเอกของฉันทบทต่อไป

ครุ-ลหุ มีการเรียงครุ-ลหุ ตามที่เขียนไว้ในแผนผัง ถ้าจะดูเฉพาะลหุก็จะเห็นได้ว่าอยู่ที่ คำที่ 3 ของวรรคแรก และคำที่ 1, 2, 4 ของวรรคหลัง เป็นเช่นนี้ทุกวรรคไป สรุปแล้วแต่ละบาทจะมี ครุ 7 ลหุ 4 อยู่ในตำแหน่งที่แน่นอนไม่เปลี่ยนแปลง (วิเชียร เกษประทุม, 2550)

กำชัย ทองหล่อ (2552 : 457) ได้อธิบายถึงอินทรวีเชียรฉันท์ 11 ว่า โบราณไม่นิยมสัมผัสระหว่างคำสุดท้ายวรรคที่ 1 กับคำที่ 3 ของวรรคที่ 2 แต่บัดนี้นิยมและถือว่าไพเราะ นิยมแต่งข้อความที่เป็นบทชมหรือบทคร่ำครวญ และใช้แต่งเป็นบทสวดและบทพากย์โขนด้วย

2.4.2 ภูซงคประยาดฉันท์ 12

วารสารณ์ บำรุงกุล (2542: 131) และวิเชียร เกษประทุม (2543: 146-147) อธิบายฉันทลักษณ์ของภูซงคประยาดฉันท์ 12 ไว้ในทำนองเดียวกันว่า ภูซงคประยาดฉันท์ แปลว่า ฉันท์ที่มีลีลาตรงตามประดุจอาการเลื้อยของงู เป็นฉันท์ในกลุ่มที่มีวรรคละ 6 คำ ในบาทหนึ่งจะมีครุ-ลหุเป็น ยะคณะ รวม 4 คณะด้วยกัน การสัมผัสมีลักษณะบังคับตามแผนผัง ดังนี้

ภาพที่ 3 แผนผังภูซงคประยาดฉันท์ 12

คณะและพยางค์ บทหนึ่งมี 2 บาท บาทหนึ่งมี 2 วรรค วรรคหน้ามี 6 คำ วรรคหลังมี 6 คำ รวมบาทหนึ่งมี 12 คำ จึงเรียกว่าฉันท์ 12 ส่วนคำที่ 3 กับคำที่ 5 ของแต่ละวรรคเป็นสัมผัสในที่ไม่บังคับ แต่ถ้ามีครบตามแผน จะเพิ่มความไพเราะยิ่งขึ้นและถ้าให้คำที่ 1 กับคำที่ 4 เป็นคำซ้ำกันได้ทุกวรรค จะทำให้ไพเราะยิ่งขึ้นด้วย

ครุ-ลหุ ประกอบด้วยคณะฉันท์ ยะ ยะ ยะ ยะ กล่าวคือคำที่ 1 และที่ 4 เป็นลหุนอกนั้นเป็นครุ เหมือนกันทุกวรรค

สัมผัส ส่งสัมผัสแบบกภาพยตามแผนผัง ภูซงคประยาดฉันท์นิยมใช้แต่งตอนที่เป็นทำนองตลกหรือบรรยายความให้รวดเร็ว

2.5 หลักการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท

การสอนทักษะการเขียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียนคำประพันธ์ร้อยกรองนั้น เป็นทักษะที่มีความซับซ้อนกว่าทักษะการใช้ภาษาทักษะอื่น ๆ นักเรียนจะเขียนได้ดีก็ต่อเมื่อได้ฟังมาก อ่านมาก มีประสบการณ์ที่กว้างขวาง มีความรู้ความเข้าใจทางหลักภาษา ฉันทลักษณ์ต่าง ๆ ตลอดจนสุนทรียะของงานประพันธ์ อันประกอบไปด้วย โวหาร ภาพพจน์ รสวรรณคดี การใช้ภาษาวรรณศิลป์ ฯลฯ จึงได้มีนักวิชาการกล่าวถึงหลักในการสอนคำประพันธ์ประเภทฉันทไว้ ดังนี้

ผู้ที่แต่งฉันทได้นั้น จะต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. ความรู้ความเข้าใจในการใช้ถ้อยคำ ต้องรู้จักเลือกใช้คำให้ถูกต้องกับความหมายและสามารถแผลงคำ แยกคำ มาใช้ให้ถูกต้องตามคำครุ-ลหุ ซึ่งใช้ในฉันทชนิดนั้น ๆ

2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับฉันทลักษณ์ ต้องแม่นยำในเรื่องจำนวนของคำในแต่ละวรรค แต่ละบท การส่งและรับสัมผัสของฉันทที่ต้องการจะแต่งนั้นเป็นอย่างดี เพราะการแต่งฉันทนอกจากจะบังคับคำครุ-ลหุ อย่างเคร่งครัดแล้ว ยังจะต้องบรรจุคำลงตามตำแหน่งอย่างเคร่งครัดครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ด้วย จะบรรจุคำให้มากหรือน้อยกว่าที่กำหนดไว้หาได้ไม่

3. ความรู้ความเข้าใจในการเลือกใช้ฉันท ซึ่งฉันทแต่ละชนิดมีลีลาแตกต่างกันออกไป เหมาะสำหรับกระบวนการความต่าง ๆ กัน หากเลือกใช้ฉันทชนิดที่มีลีลาไม่สอดคล้องกับเนื้อความแล้ว ฉันทก็จะหย่อนความไพเราะไป การเลือกใช้ฉันทในการแต่งให้เหมาะกับกระบวนการความจึงถือว่ามี ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง (อัมพร สุขเกษม, 2524)

ในอดีตคำประพันธ์ประเภทฉันทจะมีเพียงสัมผัสบังคับ ซึ่งอยู่ตำแหน่งสุดท้ายของวรรค คือ มีสัมผัสรับส่งเท่านั้น ภายหลังได้มีการเพิ่มสัมผัสและกลวิธีอย่างอื่นเข้าไป จนแบบแผนสัมผัสของฉันทในปัจจุบันแตกต่างกันไป นับเป็นความก้าวหน้าที่ทำให้ฉันทที่มีความประณีตยิ่งขึ้น ในการศึกษาเรื่องฉันทควรศึกษาถึงความถูกต้องทางฉันทลักษณ์แล้ว กลวิธีและความนิยมในการใช้สัมผัสและการใช้คำด้วย (มานะ ยูเต็น, 2526)

วราภรณ์ บำรุงกุล (2542: 144) ได้กล่าวถึงการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทไว้ว่า ฉันทเป็นคำประพันธ์ร้อยกรองที่แต่งยากที่สุด เพราะนอกจากจะต้องเลือกหาคำมาให้ครบตามคณะแล้ว ต้องหาคำมารับสัมผัสตามกฎเกณฑ์ และต้องหาคำครุ-ลหุ ให้อยู่ตามตำแหน่งที่กำหนดในคณะของฉันทนั้น ๆ ด้วย แต่ก็อาจฝึกแต่งได้ ดังนี้

1. วางเรื่องหรือเนื้อความที่จะแต่งเป็นร้อยแก้วก่อน
2. นำคำมาเรียงต่อทีละวรรค ตามบังคับคณะของฉันทแต่ละชนิด โดยจะต้องเคร่งครัดในการบรรจุคำในแต่ละวรรค เสียงของคำที่เปล่งออกมา 1 ครั้ง ถือว่าเป็นหนึ่งคำพยางค์เสมอ
3. พยายามหาคำครุ-ลหุ มาใส่ให้ครบตามข้อบังคับของฉันทชนิดนั้น ๆ ถ้าหาคำตามปกติไม่ได้ก็ต้องแผลงคำ เพื่อให้อ่านเสียงเป็นคำลหุให้ได้ตามต้องการ

4. ใช้วิธีการแต่งโดยการแต่งเทียบของเก่า คือ ผู้แต่งจะต้องจำตัวอย่างฉันทลักษณ์แต่ละชนิดที่มีลักษณะบังคับถูกต้องให้ได้ขึ้นใจ แล้วคิดถ้อยคำและความที่แต่งใหม่ขึ้นเทียบ ต่อจากนั้นจึงค่อย ๆ ขัดเกลาถ้อยคำให้สละสลวย และให้ได้เนื้อความดีขึ้น ซึ่งเป็นวิธีที่ง่ายที่สุด

ในการแต่งฉันทลักษณ์นั้น ถ้าสามารถจดจำข้อเหมือนและข้อแตกต่างของฉันทลักษณ์เกี่ยวกับการเปลี่ยนคำครุให้เป็นคำลหุ การเพิ่มคำในวรรคหน้า การเพิ่มคำในวรรคหลัง ก็จะช่วยให้เลือกแต่งฉันทลักษณ์ที่ดีขึ้น หรือสามารถจำกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ง่ายและเร็วขึ้น

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า การแต่งฉันทลักษณ์จะประสบผลสำเร็จหรือไม่นั้น ควรให้นักเรียนได้อ่านตัวอย่างฉันทลักษณ์ให้มาก เพื่อให้คุ้นเคยกับฉันทลักษณ์ ฝึกการใช้คำครุ-ลหุให้แม่นยำ เนื่องจากการใช้คำครุ-ลหุ ถือเป็นสิ่งที่เคร่งครัดอย่างยิ่งในการแต่งฉันทลักษณ์ ฝึกการพิจารณาตำแหน่งที่เป็นสัมผัสของฉันทลักษณ์แต่ละชนิด เพื่อให้เกิดความเคยชิน ในขั้นต้นควรให้นักเรียนได้ฝึกเติมคำครุ-ลหุให้ตรงตามตำแหน่งที่บังคับและได้ความหมายที่ถูกต้อง แล้วจึงฝึกแต่งโดยเริ่มจากฉันทลักษณ์ที่ง่าย คือ มีการบังคับคำครุ-ลหุ ที่ง่ายก่อน แล้วจึงค่อยพัฒนาเป็นฉันทลักษณ์ที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้นและการแต่งควรให้นักเรียนแต่งคราวละหนึ่งบทก่อน เพื่อสร้างความสนใจในการเรียน ไม่ให้เกิดความเบื่อหน่ายต่อการแต่งฉันทลักษณ์และไม่คิดว่าเป็นเรื่องที่ยาก และใช้กลวิธีที่หลากหลายเพื่อสร้างความสนุกสนานและเสริมประสบการณ์ให้นักเรียนได้สัมผัสกับคำประพันธ์ประเภทฉันทลักษณ์มากยิ่งขึ้น

2.6 การประเมินการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทลักษณ์

การประเมินผลการแต่งคำประพันธ์ เป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจะทำให้ทราบว่าหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว นักเรียนมีความสามารถ ความรู้ความเข้าใจในการแต่งคำประพันธ์อย่างไร ซึ่งมีผู้เสนอแนวทางในการตรวจและประเมินผลการแต่งคำประพันธ์ โดยเสนอให้นักเรียนช่วยกันตัดสินผลงานการแต่งคำประพันธ์ของเพื่อน โดยสร้างเกณฑ์ 2 อย่าง คือ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไม่ซ้ำแบบใคร สะท้อนความเป็นตัวของตัวเอง และแต่งได้ถูกต้องตามลักษณะบังคับของคำประพันธ์ (Brooks & Warren, 1960)

อย่างไรก็ตาม มีผู้เสนอว่าไม่ควรนำผลงานการแต่งคำประพันธ์ของทุกคนมาเปรียบเทียบกัน เพื่อพิจารณาว่าใครมีความสามารถมากกว่ากัน แต่ครูควรคำนึงถึงความสามารถที่เหมาะสมกับวัยวุฒิภาวะ ภูมิหลัง ตลอดจนประสบการณ์ของนักเรียนเป็นองค์ประกอบ หากจะมีการเปรียบเทียบควรเป็นในลักษณะของการนำไปเปรียบเทียบกับผลงานชิ้นก่อนของตัวนักเรียนเองเท่านั้น (Robert Burns, 1955)

นอกจากนี้ ในการแข่งขันงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 69/2562 ได้มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย การแต่งบทร้อยกรอง ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 แต่งอินทรวชิรฉันทลักษณ์ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2562) ซึ่งมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน คะแนนเต็ม 100 คะแนน แบ่งเป็น

1. บทร้อยกรองที่ผิดฉันทลักษณ์ต่อไปนี้ กรรมการจะไม่นำไปตรวจให้คะแนน
  - 1.1 ไม่มีสัมผัสระหว่างวรรค
  - 1.2 ไม่มีสัมผัสระหว่างบท
  - 1.3 ใช้สระเสียงสั้นสัมผัสกับสระเสียงยาวเป็นสัมผัสบังคับ (เช่น ใช้ "ใจ" สัมผัส กับ "กาย")
  - 1.4 กรณีแต่งฉันท วาจาคำครุ-ลหุ ไม่ถูกต้องตำแหน่ง
  - 1.5 เขียนไม่ครบตามที่กำหนด
2. บทร้อยกรองที่ไม่ผิดฉันทลักษณ์ กรรมการจะนำไปตรวจให้คะแนน โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้
  - 2.1 ฉันทลักษณ์และอักขรวิธี คะแนนเต็ม 20 คะแนน

เขียนตัวสะกดการันต์ผิด	หักคำละ	1 คะแนน
มีสัมผัสซ้ำ	หักคะแนนตำแหน่งละ	2 คะแนน
มีสัมผัสเลื่อน	หักคะแนนตำแหน่งละ	2 คะแนน
  - 2.2 ความคิดและเนื้อหา คะแนนเต็ม 40 คะแนน

ตรงประเด็น หมายความว่า นักเรียนจะต้องใช้หัวข้อที่กำหนดให้เป็นแกนเรื่อง

เสนอแนวคิดสร้างสรรค์ หมายความว่า เนื้อหาที่นักเรียนเสนอนั้นให้แง่คิดที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อ่าน เช่น แง่คิดในการดำรงชีวิต การเข้าใจสังคม การปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

เสนอแนวคิดแปลกใหม่ หมายถึง แนวความคิดที่เสนอในเนื้อหาไม่ค่อยมีใครกล่าวถึง เป็นแนวความคิดที่มีเหตุผลและอยู่ในขอบเขตของหัวข้อ
  - 2.3 กวีโวหาร คะแนนเต็ม 40 คะแนน

เลือกใช้คำเหมาะสมแก่เนื้อหาและบริบท

เล่นสัมผัสอักษร เล่นคำไพเราะสละสลวยและราบรื่น ช่วยให้คำประพันธ์มีความไพเราะยิ่งขึ้น

ใช้โวหารต่าง ๆ ส่งเสริมเนื้อหาให้มีความหมายลึกซึ้งกินใจ เช่น กล่าวเปรียบเทียบ ใช้บุคลาธิษฐาน เป็นต้น

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำเกณฑ์การประเมินการแต่งบทร้อยกรองของการแข่งขันงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 69/2562 มาปรับและแก้ไขให้เข้ากับวัยและความสามารถของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยกำหนดเกณฑ์การประเมิน 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา (5 คะแนน) ด้านฉันทลักษณ์ (5 คะแนน) และด้านการใช้ภาษา (5 คะแนน) รวมคะแนนการประเมินทั้ง 3 ด้าน เท่ากับ 15 คะแนน โดยการประเมินแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 2 เกณฑ์การประเมินความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท

ประเด็น	ระดับคุณภาพ				
	ดีมาก (5)	ดี (4)	ปานกลาง (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง(1)
ด้าน ฉันทลักษณ์	ถูกต้องตาม ฉันทลักษณ์ ตำแหน่งของ คำครู-ลหุ ส่งสัมผัสนอก ถูกต้องทุกแห่ง	ถูกต้องตาม ฉันทลักษณ์ ตำแหน่งของคำ ครู-ลหุ ส่งสัมผัส นอกแต่มีข้อ บกพร่องตั้งแต่ 1-2 แห่ง	ถูกต้องตาม ฉันทลักษณ์ ตำแหน่งของ คำครู-ลหุ ส่ง สัมผัสนอก แต่ มีข้อบกพร่อง ตั้งแต่ 3-4 แห่ง	ถูกต้องตาม ฉันทลักษณ์ ตำแหน่งของ คำครู-ลหุ ส่ง สัมผัสนอก แต่ มีข้อบกพร่อง ตั้งแต่ 5-6 แห่ง	ไม่ถูกต้องตาม ฉันทลักษณ์ ส่ง สัมผัสนอกมี ข้อบกพร่อง ตั้งแต่ 7 แห่ง ขึ้นไป
ด้านเนื้อหา	ตรงตามหัวข้อ ที่กำหนด ครอบคลุม มีเอกภาพ มีข้อคิด ลำดับ ความต่อเนื่อง	ตรงตามหัวข้อที่ กำหนด ครอบคลุม มีเอกภาพ มีข้อคิด ลำดับ ความไม่ต่อเนื่อง	ตรงตามหัวข้อ ที่กำหนด ครอบคลุม มีเอกภาพ ขาดข้อคิด ลำดับความไม่ ต่อเนื่อง	ตรงตามหัวข้อ ที่กำหนด แต่ ไม่มีเอกภาพ ขาดข้อคิด ลำดับความไม่ ต่อเนื่อง	ไม่ตรงตามหัวข้อ ที่กำหนด ไม่มีเอกภาพ ขาดข้อคิด ลำดับความไม่ ต่อเนื่อง
ด้าน การใช้ภาษา	ถ้อยคำภาษาสื่อ ความชัดเจน เหมาะสมกับ เนื้อหาให้ อารมณ์และ ความรู้สึก เขียน สะกตคำถูกต้อง ทุกคำ	ถ้อยคำภาษาสื่อ ความชัดเจน เหมาะสมกับ เนื้อหาให้อารมณ์ และความรู้สึก เขียนสะกตคำผิด 1-2 คำ	ถ้อยคำภาษา สื่อความชัดเจน เหมาะสมกับ เนื้อหาไม่ให้ อารมณ์และ ความรู้สึก เขียน สะกต คำผิด 1-2 คำ	ถ้อยคำภาษาสื่อ ความไม่ชัดเจน ไม่ค่อยเหมาะสม กับเนื้อหา ไม่ให้ อารมณ์และ ความรู้สึก เขียน สะกตคำผิด 3-4 คำ	ถ้อยคำภาษา ไม่สื่อความ ไม่เหมาะสม กับเนื้อหา ไม่ให้ อารมณ์และ ความรู้สึก เขียน สะกตคำผิด 5 คำขึ้นไป

เกณฑ์การแปลผลแสดงคุณภาพของผลงาน

คะแนน	13 - 15	หมายถึง	ดีมาก
คะแนน	10 - 12	หมายถึง	ดี
คะแนน	7 - 9	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนน	4 - 6	หมายถึง	พอใช้
คะแนน	3	หมายถึง	ปรับปรุง

3. กิจกรรมทายโจ๊กปริศนา

3.1 ความเป็นมาของโจ๊กปริศนา

โจ๊กปริศนา เป็นการเล่นทายปริศนาคำประพันธ์ที่ประยุกต์ระหว่างการทายปริศนาของไทย แต่เดิมกับพระหมีของจีน ฉะนั้น ประวัติความเป็นมาของโจ๊กปริศนาจึงมีความเกี่ยวข้องกับพระหมี หรือการเล่นทายปริศนาชนิดอื่น ซึ่งมีนักวิชาการกล่าวไว้ ดังนี้

การทายโจ๊ก เป็นคำที่ใช้แพร่หลายในจังหวัดชลบุรี สมุทรปราการ ระยองและฉะเชิงเทรา การทายโจ๊กเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อใดยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ นิยมเล่นกันในงานศพและงานวัด ในจังหวัดชลบุรีการทายโจ๊กมีมานานแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่อำเภอพนัสนิคมได้รับความนิยมมาก จนมีการตั้งชมรมโจ๊กปริศนาพนัสนิคมขึ้นมา (พึงเพย ใจรักธรรม, 2529)

ที่มาของคำว่าโจ๊ก น่าจะมาจากการที่ชาวชลบุรีได้ริเริ่มเรียกขึ้น ซึ่งเดิมที่ชาวชลบุรีเดิมเรียก การเล่นชนิดนี้ว่าปริศนากวี ส่วนคำว่าโจ๊กนั้นมาจากผู้ช่วยในการละเล่นคนหนึ่งแต่งตัวเป็นตัวตลก แบบตัวโจ๊กเกอร์ (Joker) เพื่อสร้างความสนุกสนานให้คนดู จึงได้ทำเช่นนั้นเรื่อยมาทุกครั้งที่มีการเล่น จนเป็นที่รู้จักในหมู่ผู้เล่นทั่วไป เวลาไปเล่นหรือไปดูก็จะพูดว่าไปเล่นโจ๊ก ไปดูโจ๊ก กลายเป็นเรียก การละเล่นชนิดนี้ว่าโจ๊กติดปากเรื่อยมา (ปรัชญา โพธิ์หัง, 2545)

ส่วนโจ๊กพนัสนิคมนั้นมีที่มาจากโจ๊กชลบุรี ซึ่งได้ปรับรูปแบบมาจากการเล่นพระหมีของชาว เขารวราชในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 ถึง 4 โดยในสมัยที่พระอาจารย์องค์เป็นเจ้าอาวาสวัดกำแพง ได้เผยแพร่ การละเล่นชนิดนี้ในบริเวณตัวเมืองชลบุรี ในอดีตเรียกว่าพระหมี ต่อมาเปลี่ยนมาเรียกว่าปริศนากวีและได้ เปลี่ยนเป็นโจ๊กในที่สุด และนิยมเรียกว่าจนถึงปัจจุบัน (สมดุศลย์ ทำเนา, 2562)

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของโจ๊กปริศนา สามารถสรุปได้ว่า โจ๊กปริศนาเป็นการเล่น ทายปริศนาร้อยกรองที่มีการพัฒนารูปแบบมาจากการเล่นพระหมีของชาวจีนที่อพยพมาตั้งแต่ครั้ง ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ในอดีตเรียกว่าพระหมี ได้รับความนิยมเล่นกันมากในกลุ่มพระภิกษุสามเณร ที่ไปศึกษาพระปริยัติธรรมที่กรุงเทพมหานคร ความนิยมนั้นได้แพร่ไปสู่ราชสำนักในช่วงรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อพระภิกษุสามเณรที่มาศึกษาพระปริยัติธรรมเดินทาง กลับภูมิลำเนา จึงได้นำการเล่นชนิดนี้ไปเผยแพร่ด้วย แม้ว่าการละเล่นชนิดนี้จะมีคำเรียกขานที่แตกต่าง กันไปตามแต่ละท้องถิ่นหรือยุคสมัย เช่น พระหมี พะหมี ปริศนาพระหมี โคลงทาย ปริศนากวี ฯลฯ แต่สำหรับจังหวัดชลบุรีจะเรียกขานการเล่นชนิดนี้ว่า “โจ๊ก” “ทายโจ๊ก” หรือ “โจ๊กปริศนา”

3.2 ความหมายของโจ๊กปริศนา

“โจ๊ก” “โจ๊กปริศนา” หรือ “ทายโจ๊ก” เป็นชื่อเรียกการเล่นทายปริศนาคำประพันธ์ ซึ่งมีชื่อเรียกที่ต่างกันไป เช่น ฆะหมี่ โคลงทาย ปริศนาทวิ ฯลฯ แต่โจ๊กปริศนามีรายละเอียดบางประการที่แตกต่างจากฆะหมี่หรือโคลงทาย มีนักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายของโจ๊กปริศนา ไว้ดังนี้

ปรัชญา โพรทิง (2545: 131) ได้กล่าวถึงโจ๊กไว้ว่า เป็นการเล่นทายปริศนาร้อยกรองชนิดหนึ่ง เดิมเป็นการละเล่นของคนจีน เรียกว่า ฆะหมี่ (ฆะ แปลว่า ตี , หมี่ แปลว่า ปัญหาหรือปริศนา) แล้วคนไทยจึงเลียนรูปแบบการเล่น และได้เปลี่ยนจากบทร้อยกรองภาษาจีนมาเป็นบทร้อยกรองภาษาไทย การที่ชาวชลบุรีเรียกการละเล่นชนิดนี้ว่าโจ๊ก เพราะเรียกตามการแต่งกายของผู้คนในการเล่น สอดคล้องกับนักวิชาการบางท่านได้กล่าวถึงโจ๊กไว้ว่า เป็นคำที่ใช้ในจังหวัดชลบุรีและจังหวัดใกล้เคียง เช่น สมุทรปราการและฉะเชิงเทรา ซึ่งคำว่า "โจ๊ก" ซึ่งมาจากคำว่า "โจ๊กเกอร์" (joker) หมายถึง ตัวตลก มูลเหตุมีอยู่ว่าในสมัยก่อนผู้ช่วยทำหน้าที่ปลดแผ่นปริศนาและแจกของรางวัลคนหนึ่ง ชอบแต่งตัวให้ดูตลกและชอบทำท่าทางหยอกล้อกับคนทาย จึงทำให้คนทายเรียกผู้ช่วยคนนั้นว่า "ตัวโจ๊ก" ต่อมาตัวโจ๊กนี้ได้กลายมาเป็นสัญลักษณ์ของการเล่นทายปริศนาร้อยกรองเมื่อชาวบ้านจะไปดูหรือร่วมเล่นทายปริศนาดังกล่าว ก็มักจะพูดสั้น ๆ ว่า "ไปดูโจ๊ก" หรือ "ไปทายโจ๊ก" (บุญชัย มงคลศุภอักษร, 2562)

ปรมาภรณ์ ลิ้มเลิศเสถียร (2551: 213) ได้อธิบายถึงที่มาของคำว่าโจ๊กไว้ว่า หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ชาวจีนอพยพได้นำวัฒนธรรมการเล่นฆะหมี่เข้ามาด้วย โดยได้แพร่เข้ามาสู่เขตพระนครในย่านสำเพ็ง ซึ่งในแต่ละถิ่นมีการเรียกชื่อต่างกัน เช่น อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการนิยมเรียกว่าฆะหมี่ ส่วนในอำเภอเมืองหรือปากน้ำ เรียกว่า การทายโจ๊ก เช่นเดียวกับจังหวัดชลบุรี

นอกจากนี้ ชมรมโจ๊กปริศนาพนัสสนิคม ได้ให้คำจำกัดความของโจ๊กปริศนา โดยแต่งเป็นคำประพันธ์ร้อยกรอง เพื่อให้สะดวกต่อการจดจำว่า

โจ๊กมิใช่หมายถึงซึ่งข้าวต้ม	ที่นิยมผสมไก่หมูไข่ขิง
โจ๊กมิใช่ไฟโจ๊กไปเกอร์จริง	หรือเป็นโจ๊กตลกยั้งอิงคอง
แต่โจ๊กเป็นปริศนาภาษาศิลป์	กลั่นกรองรินหลังหลากจากลมอง
แฝงเงื่อนงำคำทายในร้อยกรอง	เป็นการลองปัญญาภาษาไทย

ในประเด็นของความแตกต่างระหว่างโจ๊กปริศนากับฆะหมี่ มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังนี้

ประการหนึ่งที่ทำให้โจ๊กปริศนามีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากฆะหมี่ คือ คำตอบของโจ๊กปริศนาทุกรูปแบบจะมีจำนวนพยางค์เท่ากัน ยกเว้นการตอบแบบสำนวน สุภาษิต คำพังเพย ซึ่งจะมีจำนวนก็พยางค์นั้นขึ้นอยู่กับกรแบ่งของผู้แต่งโจ๊กปริศนา และการตอบบางรูปแบบจะนิยมให้คำตอบมีเสียงพยัญชนะที่เหมือนกันทั้งพยางค์หน้าและพยางค์หลัง (ประสิทธิ์ ประสิว, 2539)

ปีมาระบุชี	(มะเมีย)
ส่วนแพะนี้ปีต่อไป	(มะแม)
เขี้ยวเสวยน้ำดอกไม้	(มะม่วง)
ชมพูไต่สีแดงแดง	(มะเหมี่ยว)

ภาพที่ 4 โจ๊กปริศนาที่คำตอบเป็นเสียงพยัญชนะเดียวกันทั้งสองพยางค์

รูปแบบการตอบโจ๊กปริศนาบางชนิดได้มีการกำหนดให้พยางค์หน้าและพยางค์หลังมีเสียงพยัญชนะเป็นเสียงเดียวกัน เช่น ถ้าพยางค์หน้าเป็นเสียง /บ/ พยางค์ที่สองก็จะเป็นเสียง /บ/ ด้วย (ศิริพร ภัคตีผาสุข, 2552)

ลงสีให้รูปสวย	(ระบาย)
บอกมาด้วยช่วยกันเดิน	(ระบำ)
อาวุธยุทธนิกแน่น	(ระเบิด)
โรคที่เป็นเชื้อแพร่มา	(ระบาด)

ภาพที่ 5 โจ๊กปริศนาที่พยางค์ที่สองของคำตอบเป็นเสียงเดียวกัน /บ/ ทั้งชุดคำตอบ

นอกจากนี้ การแต่งโจ๊กปริศนาซึ่งเป็นข้อความที่เป็นคำประพันธ์ร้อยกรองนั้น จะต้องไม่มีคำเฉลยหรือพยางค์ที่เป็นคำตอบปรากฏในตัวปริศนา เช่น ถ้าคำตอบหรือธงโจ๊กคือคำว่า “แม่น้ำ” จะต้องไม่มีคำว่า “แม่” หรือ “น้ำ” ปรากฏในข้อความที่เป็นตัวปริศนา แต่สำหรับพระหมีสามารถใช้คำหรือพยางค์ที่เป็นคำตอบมาปะปนในข้อความที่เป็นตัวปริศนาได้ จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปเป็นตารางเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างพระหมีกับโจ๊กปริศนาได้ ดังนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างพระหมีกับโจ๊กปริศนา

ประเด็นการเปรียบเทียบ	พระหมี	โจ๊กปริศนา
1. จำนวนพยางค์ของคำตอบ	ไม่จำกัดจำนวนพยางค์	จำนวนพยางค์คำตอบเท่ากันทุกรูปแบบ <u>ยกเว้นการตอบแบบสำนวน สุภาเจิต คำพังเพย</u>
2. การเล่นเกมเสียงพยัญชนะต้นพยางค์ที่ 2 ของคำตอบ	ไม่มีการเล่นเกมเสียงพยัญชนะของคำตอบ	เล่นเกมเสียงพยัญชนะต้นพยางค์ที่ 2 ของคำตอบ ในรูปแบบการตอบแบบ <u>พ้องคำหน้า</u> โดยมักให้เป็นเสียงเดียวกับพยางค์หน้า เช่น <ul style="list-style-type: none"> ปีมาระบุชี้ - มะเมีย ส่วนแพะนี้ปีต่อไป - มะแม เขี้ยวเสวยน้ำดอกไม้ - มะม่วง ชมพูโตสีแดงแดง - มะเหมี่ยว หรือเป็นเสียงเดียวกันในรูปแบบการตอบแบบ <u>พ้องคำหลัง</u> เช่น <ul style="list-style-type: none"> ลงสีให้รูปสวย - ระบาย บอกมาด้วยช่วยกันเดิน - ระบำ อาวุธยุทธนิกแน่น - ระเบิด โรคที่เป็นเชื้อแพร่มา - ระบาด
3. การใช้คำในการแต่งปริศนา	ไม่มีข้อห้ามเกี่ยวกับการใช้คำในการแต่งปริศนา (พยางค์/คำในคำตอบสามารถปรากฏในตัวปริศนาได้) เช่น “น้ำ” รสเผ็ดกินพร้อมกับผักจิ้ม - น้ำพริก “น้ำ” นี้ชิมว่ารสเค็มปรุงอาหาร - น้ำปลา “น้ำ” ที่ใช้ให้ผู้ป่วยช่วยอาการ - น้ำเกลือ “น้ำ” นี้ใช้เติมยวดยานขับฉวีดี - น้ำมัน	ห้ามใช้คำหรือพยางค์ที่เป็นคำตอบมาแต่งปริศนา เช่น <ul style="list-style-type: none"> เต็มแล้วรลวงได้ - น้ำมัน พระพรมให้เป็นมงคล - น้ำมันต์ สุราอย่าไปสน - น้ำเมา คนเป็นหวัดคัดชั่นไหล - น้ำมูก

จากคำจำกัดความของโจ๊กปริศนาที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปความหมายของโจ๊กปริศนาได้ว่า โจ๊กปริศนา คือ การเล่นเกมทายปริศนาคำประพันธ์รูปแบบหนึ่งที่มีการแต่งปริศนาเป็นคำประพันธ์ร้อยกรอง โดยที่ปริศนาแต่ละวรรคหรือแต่ละบรรทัดนั้นจะมีคำตอบที่มีจำนวนพยางค์เท่ากันทุกบรรทัด ยกเว้นการตอบแบบสำนวน สุภาษิต คำพังเพย ซึ่งชุดคำตอบของปริศนาแต่ละบทจะมีความสัมพันธ์กันในทางใดทางหนึ่ง เช่น ความสัมพันธ์ด้านเสียงพยัญชนะในแต่ละพยางค์ของคำตอบ อันจะเป็นหลักสังเกตให้ผู้ทายปริศนาสามารถตอบคำถามได้ แม้ว่าโจ๊กปริศนาจะมีลักษณะโดยรวมคล้ายกับฉะหมี่ แต่จะมีรูปแบบการตอบบางประการที่เป็นลักษณะเฉพาะตัว จึงทำให้โจ๊กปริศนาแตกต่างจากฉะหมี่ หรือการเล่นเกมทายปริศนาชนิดอื่น

3.3 คำประพันธ์ที่ใช้ในโจ๊กปริศนา

การสร้างโจ๊กปริศนาออกมาเล่นทายกันได้นั้น นอกจากจะต้องยึดรูปแบบการตอบโจ๊กปริศนาแล้ว ยังต้องยึดตำราฉันทลักษณ์ของไทยอีกด้วย (สมดุศลย์ ทำเนา, 2555) การเลือกคำประพันธ์ในการสร้างโจ๊กปริศนา ควรเลือกคำประพันธ์ที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด ซึ่งมีดังนี้

1) กลอน เป็นคำประพันธ์ที่ได้รับความนิยมนำมาสร้างโจ๊กปริศนามากที่สุด เพราะผู้ทายสามารถอ่านได้ง่าย ทำให้เกิดความมั่นใจในการทายและติดใจในการเล่น นอกจากนี้ยังไม่ต้องระวังจังหวะในการอ่านเหมือนคำประพันธ์ชนิดอื่น จึงเหมาะสำหรับผู้ที่กำลังเริ่มเขียนปริศนา

ตัวอย่าง คนโหดินทางเหนือมีเหลือใช้

คนปลุกไวกินผลยลพิชเถา

คนชงกาแพตักลงจากเตา

คนคลุกเคล้าเอาเกสรภมรกลั่น

คำตอบ : น้ำตัน น้ำเต่า น้ำต้ม น้ำต้อย

2) โคลง โคลงที่นิยมกันมากที่สุดทั้งผู้สร้างโจ๊กและผู้ทายโจ๊ก คือ โคลงสี่สุภาพ เพราะมี 4 บรรทัดเหมือนกลอนแปดทำให้สามารถใช้ตรง (คำตอบ) เช่นเดียวกับกลอนแปดได้ บางครั้งสลับกันไปสลับกันมาระหว่างโคลงกับกลอน ผู้ทายจะไม่เบื่อ ส่วนผู้สร้างก็ภูมิใจที่ตนเองสามารถเขียนได้ถึง 2 ชนิด ดังนั้นโคลงกลอนจึงเป็นของคู่กันของนักสร้างโจ๊ก

ตัวอย่าง ขอถามนามหนึ่งนั้น วานร

ขอถามนามเอวอร อ่อนย้าย

ขอถามนามอากร เก็บด่าน เรือแห่

ขอถามนามตอนท้าย คัดให้เรือเห

คำตอบ : จำเกียง จังเก จังกวอด จังกูด

3) กภาพย์ เป็นคำที่ไพเราะซึ่งนักเรียนโจ๊กทั้งหลายชอบเขียนชอบอ่าน แต่ก็หาคนที่ชำนาญได้น้อย จะมีก็เพียงกภาพย์ยานีและสุรางคนางค์เท่านั้น

ตัวอย่าง   นงนุชสุดที่รัก
                   ฉุนยี่งนักมันเทียวบิน
                   เถาวัลย์พันพุกชิน
                   สาวกยีนของเยชู

คำตอบ : กานดา แมงดา ลัดดา ยูดา

4) ฉันท์ เป็นคำประพันธ์ที่แต่งยากและอ่านยาก เพราะต้องมีครุ-ลหุ และยังมีอยู่หลายชนิด จึงไม่เป็นที่นิยมในการเล่นมากนัก

ตัวอย่าง   อิเหนาหึงคะนึ่งหวง
                   ผกาพวงพระเยี่ยหอม
                   อุบลมีภมรตอม
                   ขนาดยอม่ก็เรื่อนหลวง
                   คำตอบ : บุชบา บุชบัน บุชบง บุชบก

จากการศึกษาคำประพันธ์ที่ใช้ในการสร้างโจ๊กปริศนา สรุปได้ว่า คำประพันธ์ที่นำมาใช้ในการสร้างโจ๊กปริศนานั้นมีอยู่ 4 ชนิด คือ กลอน โคลง กภาพย์ และฉันท์ ซึ่งกลอนและกภาพย์ยานี 11 เป็นคำประพันธ์ที่นิยมนำมาแต่งเป็นโจ๊กปริศนามากที่สุด เพราะฉันท์ลักษณะไม่ยุ่งยาก สะดวกต่อการนำมาแต่งเป็นโจ๊กปริศนา ส่วนโคลงและฉันท์เป็นฉันท์ลักษณะที่มีความยุ่งยากมากกว่าฉันท์ลักษณะชนิดอื่น จึงมีความนิยมน้อยกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งฉันท์ เป็นฉันท์ลักษณะที่ยากกว่าชนิดอื่น มีกฎเกณฑ์ที่เคร่งครัดในเรื่องการใช้คำครุ-ลหุ จึงนำมาแต่งเป็นโจ๊กปริศนาค่อนข้างน้อย

3.4 รูปแบบคำตอบของโจ๊กปริศนา

โจ๊กปริศนามีวิวัฒนาการมาจากการเล่นผะหมี่หรือโคลงทายของจีน ซึ่งในอดีตจะมีรูปแบบการตอบ คือ โคลง 1 บท มีเพียง 1 คำตอบ แต่เมื่อการละเล่นชนิดนี้ได้เผยแพร่เข้ามาสู่จังหวัดชลบุรี ได้มีการปรับเปลี่ยนทั้งชื่อ วิธีเล่น และรูปแบบคำตอบที่เป็นมาตรฐานมากขึ้น ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญด้านการทายโจ๊กปริศนาได้อธิบายรูปแบบการตอบโจ๊กปริศนาไว้ดังนี้

บุญชัย มงคลศุภอักษร (2555 : 11-16) ได้อธิบายรูปแบบการตอบโจ๊กปริศนาไว้ว่า การตอบโจ๊กปริศนาแบ่งออกเป็น 10 ประเภท ได้แก่

1. **พ้องคำเดียว** คือ ปริศนาที่มีคำตอบพยางค์เดียวในแต่ละบรรทัด แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

ก. **คำเดียวพ้องเสียงพยัญชนะ** คำตอบจะเป็นพยัญชนะต้นตัวเดียวกัน ผสมด้วยสระที่ต่างกัน ถ้าสระเสียงสั้นก็สั้นทั้งชุด สระเสียงยาวก็ยาวทั้งชุด และมีระดับเสียง วรรณยุกต์หรือตัวสะกด (ถ้ามี) ต้องเหมือนกัน เช่น

แมวชอบไล่จับ	(หนู)
เห็นปีบริบวิ่ง	(หนี)
ไม่บางจริงจริง	(หนา)
อ้าอึ้งพีชน้ำ	(แหน)

ข. **คำเดียวพ้องสระ** คำตอบจะต้องเป็นสระเสียงเดียวกัน และผสมด้วยพยัญชนะใดก็ได้ แต่จะมีระดับเสียงวรรณยุกต์ และตัวสะกด (ถ้ามี) ต้องเหมือนกัน เช่น

เห็นอยู่บนหัวไก่	(หงอน)
มีคำไขเชื่อว่าหลอก	(หลอน)
นำหนูนคุณเชิญบอก	(หมอน)
ผีเสื้อดอกตอนอ่อนวัย	(หนอน)

2. **พ้องคำหน้า** คือ ปริศนาที่มีคำตอบ 2 พยางค์ขึ้นไปในแต่ละบรรทัดพ้องกันโดยพยางค์แรกของทุกคำตอบจะเหมือนกันทั้งชุด เช่น

ลงสีให้รูปสวย	(ระบาย)
บอกมาด้วยช่วยกันเดิน	(ระบำ)
อาวุธยุทโธปกรณ์	(ระเบิด)
โรคที่เป็นเชื้อแพร่มา	(ระบาด)

3. **พ้องคำหลัง** คือ ปริศนาที่มีคำตอบ 2 พยางค์ขึ้นไปในแต่ละบรรทัดพ้องกันโดยพยางค์หลังสุดของทุกคำตอบจะเหมือนกันทั้งชุด เช่น

เด็กเอาไว้เป่ากบ	(หนังยาง)
แมกไม้พบประโยชน์มี	(ต้นยาง)
โยนรับจับเหมาะดี	(ห่วงยาง)
ที่ครูใช้ไว้ปัดดาว	(ทรายยาง)

4. **พ้องคำกลาง** คือ ปริศนาที่มีคำตอบ 3 พยางค์ขึ้นไปพ้องกันในลักษณะคำพยางค์กลาง (หรือตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งที่ไม่ใช่คำหน้าและคำหลัง) จะเหมือนกันทั้งคู่ เช่น

จุดไล่แมลงร้าย	(ยากันยุง)
แม่บ้านคล้ายใส่ทำครัว	(ผ้ากันเปื้อน)
สวมไว้ไม่เปียกตัว	(เสื้อกันฝน)
พวกเราชั่ววีไชอื่นไกล	(คนกันเอง)

5. **คำผัน** คือ ปริศนาที่มีคำตอบเป็นการผันเสียงวรรณยุกต์ของตัวอักษรตัวใดตัวหนึ่ง (โดยมากนิยมใช้อักษรสูงหรืออักษรต่ำ ซึ่งผันได้ 3 เสียง แล้วไปผันรวมในบรรทัดที่ 4) เช่น

สีนั้น สะอาด	(ขาว)
เอาพาด หัวกัน	(ข้าว)
ฉัญญา เสกสรร	(ข้าว)
เชิญผัน คำทาย	(ขาว , ข้าว , ข้าว)

6. **คำผวน** คือ ปริศนาที่มีคำตอบเป็นการผวนคำ โดยสลับเสียงสระ ระหว่าง พยางค์หน้า และพยางค์หลัง คำต้นจะเป็นตัวตั้งไว้ให้ผวน โดยจะมีการเน้นมีคำต้นให้แตกต่าง เช่น

วา ไหว้ ให้หา	(วาทัน = วันทา)
วา ขา คล้องหู	(วาแต้น = แวนตา)
วา เพียร เรียนรู้	(วาชิ = วิชา)
วา ดู มิรอ	(วาเล = เวลา)

7. **สำนวน สุภาษิต คำพังเพย** คือ ปริศนาที่มีคำตอบในแต่ละบรรทัดจะไม่พ้องกันเลย แต่เมื่อนำคำ ตอบมารวมกันจะได้เป็น สำนวน สุภาษิต หรือคำพังเพย เช่น

ไม่ห่างอย่างแนบชิด	(ใกล้)
ก้อนน้อยนิดเค็มนักหนา	(เกลือ)
รับประทานแต่นานมา	(กิน)
ค่าต่างกรดบพังเพย	(ต่าง)

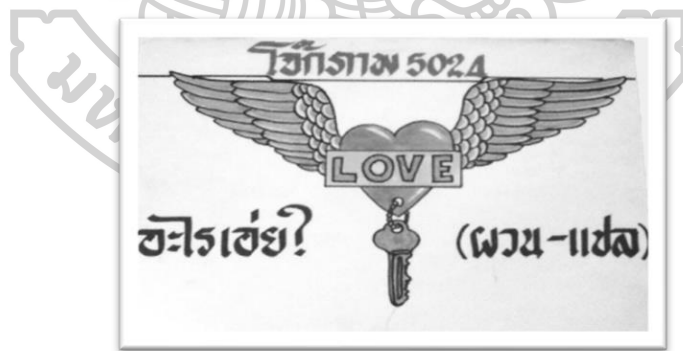
8. **คำพ้องหลัก** คือ ปริศนาที่มีการพ้องในลักษณะ พยางค์สุดท้ายของคำตอบในแต่ละบรรทัด จะเป็นคำแรกของคำตอบในบรรทัดต่อไป เช่น

น้ำหรือคือใครหนา	(น้องแม่)
เจ้าพระยาทั้งป้าสัก	(แม่น้ำ)
ดีเซลโซล่าทัก	(น้ำมัน)
มีค่านักจักทายดู	(มันนี่)

9. **คำตัด คำต่อ** คือ ปริศนาที่เล่นกับรูปเขียนของคำ โดยการตัดหรือเพิ่มคำ อักษร หรือสระ ในแต่ละคำตอบ ให้มีความหมายต่างออกไป และยังมีเค้าโครงของคำตอบต้น เช่น

ไม่ได้ไปแน่นอนขอให้เชื่อ	(มา)
ครั้งพบเรือกลับกลายเป็นยักขา	(มา + ร = มาร)
ทำเสแสร้งดัดจริตเพราะติดยา	(มาร + ยา = มารยา)
มีทหารตามมาจึงเรียบบร้อย	(มารยา + ท = มารยาท)

10. **ภาพปริศนา** คือ ปริศนาที่ซ่อนอยู่ภายในภาพ อาจจะซ่อนไว้ในสีเส้นหรือรายละเอียดของภาพ ซึ่งคำตอบอาจจะเป็นคำตรงหรือคำผวนก็ได้ มักมีเพียง 1 คำตอบ ซึ่งคำอาจเป็น ในลักษณะการพ้องเสียงก็ได้ แต่ที่สำคัญคำตอบต้องมีความหมาย และมีที่มาจากองค์ประกอบในภาพ

ภาพที่ 6 ตัวอย่างภาพโจ๊กปริศนา

ชมรมโจ๊กพนัสนิคม (2539: 45-46) ได้อธิบายถึงรูปแบบการทายโจ๊กไปในทำนองเดียวกันว่า โจ๊กปริศนาของชมรมโจ๊กพนัสนิคม ได้พัฒนารูปแบบการเล่นไว้มากกว่า 10 และยังมีรูปแบบย่อย ๆ ที่แตกแขนงมาจากโจ๊ก 10 แบบเดิมอีกหลายชนิด แต่ละรูปแบบมีการพัฒนาแยกแยะให้เห็นเป็นระยะ ดังนี้ คือ

รูปแบบที่ 1	โจ๊กพ้องคำเดียว
รูปแบบที่ 2	โจ๊กพ้องคำหน้า
รูปแบบที่ 3	โจ๊กพ้องคำหลัง
รูปแบบที่ 4	โจ๊กพ้องคำกลาง
รูปแบบที่ 5	โจ๊กคำผัน
รูปแบบที่ 6	โจ๊กคำพวน
รูปแบบที่ 7	โจ๊กสุภาพสิต คำพ้องเพย สำนวน คำคม
รูปแบบที่ 8	โจ๊กคำผันหลักแบบลูกโซ่
รูปแบบที่ 9	โจ๊กคำตัดคำต่อ
รูปแบบที่ 10	โจ๊กภาพ
รูปแบบที่ 11	โจ๊กพ้องทั้งคำหน้าและคำหลัง
รูปแบบที่ 12	โจ๊กร้อนเลื้อย

ซึ่งโจ๊กปริศนารูปแบบที่ 1 ถึงรูปแบบที่ 10 มีลักษณะที่สอดคล้องกับที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น (บุญชัย มงคลศุภอักษร, 2555) ในที่นี้จะกล่าวถึงรูปแบบที่ 11 และ 12 ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

รูปแบบที่ 11 โจ๊กพ้องทั้งคำหน้าและคำหลัง คำตอบจะมีตั้งแต่ 3 พยางค์ขึ้นไป พยางค์แรกของทุกคำตอบจะเหมือนกัน พยางค์สุดท้ายของทุกคำตอบก็จะเหมือนกัน แต่พยางค์หน้าและพยางค์สุดท้ายไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน เช่น

แก่ขลังนักศึกดีสิทธิ์พิศไม่เหิน	(พระปิดตา)
แก่ประเด็นเกณท์พันแก่พรรษา	(พระหลวงตา)
แก่มนี่มีฤทธิ์นักสิทธิ์ธา	(พระเจ้าตา)
แก่ชรามาบวชอวดธัมโม	(พระขรัวตา)

รูปแบบที่ 12 โจ๊กร้อนเลื้อย คือ โจ๊กปริศนาอีกแนวหนึ่งที่ทายออกมาแล้วคำตอบของแต่ละบรรทัดจะมี 2 พยางค์เท่านั้น พยางค์แรกของทุกคำตอบจะเป็นอักษรตัวเดียวกัน พยางค์หลังสุดของทุกคำตอบจะเป็นอักษรตัวเดียวกัน แต่ไม่ใช่ตัวอักษรเดียวกับพยางค์แรกหรืออาจจะเป็นอักษรตัวเดียวกันก็ได้ คำตอบแต่ละคำตอบจะสัมผัสคล้องจองเสียงสระตามลำดับ มีกฎเกณฑ์แน่นอนตายตัวที่จะยึดเป็นหลักได้ ตลอดจนมีความไพเราะเวลาทวนคำตอบ เช่น

นกน้ำหนึ่งซึ่งใหญ่ให้เท่าห่าน	(กระทุง)
ธนาคารสถานที่มีทรัพย์สิน	(กรุงเทพฯ)
เช่นกุ่มภาฆ่ากุ่มภีลดับชีวิน	(ไทรทอง)
ใช่บุรินทร์นามบุหรีมีมากมวล	(กรອງทิพย์)

นอกจากนี้ สมดุลย์ ทำเนาว์ (2555: 40-43) ยังได้อธิบายถึงรูปแบบการตอบโจ๊กปริศนา ซึ่งต่างจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เรียกว่าการตอบแบบ**พ้องคำคู่** ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับการตอบแบบพ้องคำเดียวกันมาก แต่จะมีคำตอบตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป มีพยัญชนะต้นของแต่ละคำตอบอย่างน้อย 2 พยางค์เท่ากันทั้งคู่ และแต่ละคำตอบออกเสียงในลำดับคำเหมือนกันทุกคำตอบ เช่น

เดี่ยวทำเดี่ยวหยุดสะดุดบ่อย	(ขยักขย่อน)
ดิ่งค่อยค่อยเป็นปุยเป็นมุยบ้าง	(ขยุกขยุย)
คับแคบนักเพิ่มที่น้อยค่อยโล่งจ้ง	(ขยับขยาย)
เจ็บเท้าหลังเท้าหน้าว่าเดินไป	(โยยกเขยก)

จากการศึกษาเรื่องรูปแบบการตอบโจ๊กปริศนาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นว่าโจ๊กปริศนามีรูปแบบการตอบที่หลากหลายและแตกต่างกันไป ตามแต่ที่จะมีผู้คิดค้น ดัดแปลง หรือพัฒนาเพิ่มเติม ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้คัดเลือกรูปแบบการตอบโจ๊กปริศนาเพียง 6 ชนิดมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่

- รูปแบบที่ 1 พ้องคำหน้า
- รูปแบบที่ 2 พ้องคำหลัง
- รูปแบบที่ 3 สำนวน สุภาษิต คำพังเพย
- รูปแบบที่ 4 คำพ้องหลัก

ซึ่งรูปแบบการตอบทั้ง 4 รูปแบบข้างต้น เป็นรูปแบบการตอบที่ง่าย สะดวกต่อการตีความและการตอบ ผู้วิจัยจึงคัดเลือกมาใช้เป็นรูปแบบการตอบประกอบกับคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ 2 ชนิด คือ อินทรวีเชียรฉันทน์ 11 และภุชงค์ประยาตฉันทน์ 12 ซึ่งจะได้นำเสนอในรูปแบบโจ๊กปริศนาต่อไป

3.5 วิธีการเล่นทายโจ๊กปริศนา

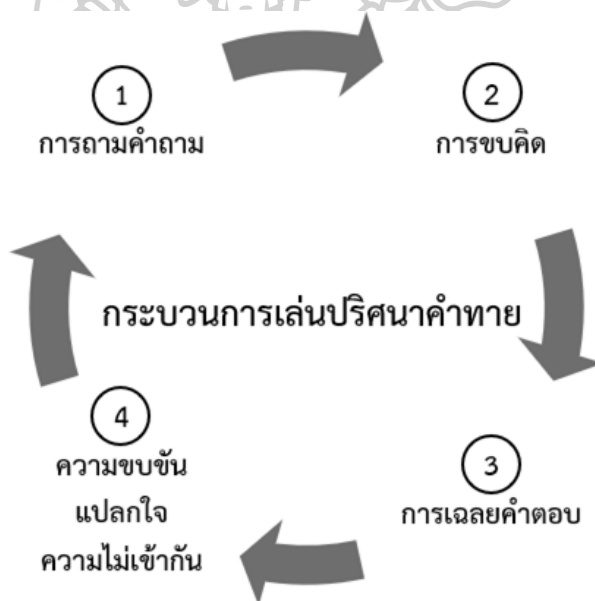
เมื่อสร้างโจ๊กปริศนาเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อมาคือการนำโจ๊กปริศนามานำเสนอในรูปแบบของการทายปัญหา ซึ่งมีวิธีการเล่นที่เป็นแบบแผนของการทายโจ๊กปริศนาโดยเฉพาะ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการทายโจ๊กปริศนา ได้อธิบายวิธีการเล่นทายโจ๊กปริศนาได้ ดังนี้

พังเพย ใจรักธรรม (2529: 4) ได้อธิบายถึงลักษณะการเล่นหรือการทายโจ๊กปริศนาไว่ว่า นายโจ๊กจะแขวนแผ่นโจ๊กไว้บนราวแขวนครึ่งละหลายแผ่น เมื่อผู้ทายต้องการจะทายโจ๊กปริศนาแผ่นใดก็จะขานชื่อปริศนา (หัวโจ๊ก) นายโจ๊กจะเป่านกหวีด จากนั้นผู้ทายจึงเริ่มทาย หากตอบถูกก็จะได้รับรางวัล ซึ่งจะเป็นอะไรก็ได้ ถ้าโจ๊กปริศนาแผ่นใดมีผู้ทายถูก แผ่นโจ๊กก็จะถูกปลดออก และแขวนโจ๊กแผ่นอื่นต่อไป การทายโจ๊กปริศนาอนุญาตให้ผู้ทายช่วยกันทายได้ ไม่มีการจับจองและไม่ถือว่าเป็น

การแข่งขัน โจ๊กปริศนาบางบทที่มีคำถามหลายคำถามและมีคนหลายร่วมกันเล่นจึงจะสนุก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเหลือคำถามที่ตอบผิดเพียงคำถามเดียว เพราะเป็นการเร้าและท้าทาย ผู้ทายโจ๊กปริศนาก็จะตื่นเต้นและใช้ความพยายาม เมื่อทายถูกก็จะเกิดความภาคภูมิใจ

กระบวนการในการเล่นปริศนาคำทายไว้ ดังนี้ (สรียา ทับทัน, 2551)

1. ผู้เล่นอ่านหรือฟังคำถาม แล้วเกิดความฉงน เพราะเห็นความไม่เข้ากันของตัวคำถามและสิ่งที่น่าจะเป็นคำตอบ
2. ผู้เล่นขบคิดเพื่อหาคำตอบ แก้โจทย์โดยหาความเป็นไปได้ พยายามเทียบเคียงตัวคำถามกับสิ่งที่เป็นคำตอบของตนเพื่อหาลักษณะร่วม
3. ผู้เล่นตอบและฟังคำเฉลย กรณีที่ตอบถูกก็ไม่ใช่ปัญหา แต่กรณีที่ตอบผิด ผู้ถามต้องเฉลยคำตอบ พร้อมอธิบายว่าเหตุใดคำตอบจึงเป็นเช่นนั้น
4. ผู้เล่นรู้สึกขบขันและแปลกใจกับคำตอบที่เกิดจากความไม่เข้ากันและทิ้งกับความชาญฉลาดของผู้สร้างปริศนาดังกล่าวที่ความคิดพลิกแพลงและสร้างสรรค์

ภาพที่ 7 กระบวนการเล่นปริศนาคำทาย

ชวิน พงษ์ผจญ (2560: 20) กล่าวถึงวิธีการเล่นระหมี่ไว้ว่า วิธีการเล่นระหมี่นั้นในแต่ละสมัยและพื้นที่มีลักษณะสำคัญร่วมกัน คือ ผู้เล่นจะเลือกหมายเลขของปริศนา จากนั้นผู้ทายจะอ่านปริศนาและให้ทายไปที่ละวรรคหรือทีละบาท จากนั้นผู้ทายก็จะส่งสัญญาณเพื่อบอกว่าผู้เล่นทายถูกทั้งหมดหรือไม่อย่างไร หากทายถูกทั้งหมดก็จะได้รับรางวัล

ประสิทธิ์ ประสิว (สัมภาษณ์, 2562) และประสิทธิ์ มงคลศุภอัคร์ (สัมภาษณ์, 2562) อธิบายวิธีการเล่นทายโจ๊กปริศนาว่า เมื่อผู้เล่นต้องการทายปริศนาจะต้องอ่านชื่อโจ๊กปริศนา (หัวโจ๊ก) ที่ต้องการจะทาย เมื่อผู้ทายอ่านหัวโจ๊กแล้ว นายโจ๊กจะกดเสียงกริ่งให้สัญญาณบอกว่ามีผู้กำลังจะทาย จากนั้นผู้ทายต้องอ่านโจ๊กปริศนาที่ละบรรทัด พร้อมกับตอบคำตอบของโจ๊กปริศนาแต่ละบรรทัดไปจนครบทั้งแผ่นโจ๊ก เมื่อตอบครบแล้วจะต้องพูดทวนคำตอบอีกครั้ง จากนั้นนายโจ๊กจะให้สัญญาณแสดงการถูกผิดของคำตอบ คือ ถ้าคำตอบถูกต้องทั้งหมดก็จะกรดกริ่งลากยาว 1 ครั้ง แต่ถ้าผู้ทายตอบผิด นายโจ๊กจะใช้สัญญาณเป็นเสียงกลอง ซึ่งนิยมใช้กลองตุ๊ก โดยสัญญาณกลอง 1 ครั้ง คือ ผิด 1 คำตอบ ตีกลอง 2 ครั้ง ผิด 2 คำตอบ ถ้าตีรัว 4 ครั้ง คือ ไม่มีคำตอบใดที่ถูกต้อง ผู้ทายคนอื่นก็สามารถทายโจ๊กปริศนาต่อได้

อนึ่ง เมื่อนายโจ๊กให้สัญญาณเสียงนกหวีดเมื่อมีผู้ขานชื่อโจ๊ก (หัวโจ๊ก) เพื่อเป็นการขอตอบ ผู้เล่นคนอื่นจะรู้ได้โดยอัตโนมัติว่าจะต้องเงียบเสียง ไม่แสดงอาการรบกวน และให้ความสนใจมาที่โจ๊กแผ่นเดียวกันกับที่ผู้เล่นคนดังกล่าวขอตอบ ซึ่งถือว่าเป็นมารยาทที่สำคัญในการเล่น

จากการศึกษาวิธีการเล่นทายโจ๊กปริศนา สรุปได้ว่า การเล่นทายโจ๊กปริศนานั้นเริ่มจากการที่ผู้สร้างโจ๊กนำแผ่นโจ๊กปริศนาที่แต่งเสร็จแล้วไปแขวนไว้ให้ผู้ทายเลือก โดยผู้ทายจะบอกชื่อโจ๊กที่ต้องการทาย แล้วรอสัญญาณให้ทาย เมื่อได้ยินสัญญาณแล้วผู้ทายต้องอ่านคำประพันธ์แต่ละวรรคและตอบคำตอบทีละคำตอบจนครบถ้วน จากนั้นจึงทวนคำตอบทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง เมื่อทายเสร็จแล้วรอฟังสัญญาณแสดงว่าถูกหรือผิด ถ้าตอบถูกก็จะได้รางวัล แต่ถ้าคำตอบผิดผู้เล่นคนอื่นสามารถที่จะขอทายได้ต่อไป ดังนั้นการเล่นทายโจ๊กปริศนาจึงเป็นกระบวนการที่เริ่มจากการถามคำถาม การขบคิด การเฉลยคำตอบ และความสนุกสนานขบขัน

3.6 ประโยชน์ของโจ๊กปริศนากับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การเล่นทายโจ๊กปริศนา นับเป็นภูมิปัญญาทางภาษาที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายด้วยมีลักษณะเป็นเกมการละเล่น โดยประยุกต์ใช้ทรัพยากรองค์กับการทายปริศนา จึงทำให้ผู้เล่นได้รับความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ตัวปริศนา ซึมซับฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์ไทย ทั้งยังเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาทางภาษาอีกด้วย ซึ่งมีผู้กล่าวถึงประโยชน์ของทายโจ๊กปริศนากับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

พึงเพย ใจรักธรรม (2529: 17) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเล่นทายโจ๊กปริศนาไว้ว่า การเล่นทายโจ๊กปริศนานั้น ผู้ทายจะต้องใช้ความรู้ทางวิชาภาษาไทยเป็นพื้นฐานในการคิด ผู้เล่นจะเป็นผู้ที่สามารถคิดเป็น คือรู้จักนำความรู้ที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ ทำให้มีความรู้รอบตัว เป็นคนช่างสังเกต และมีปฏิภาณไหวพริบประกอบไปด้วย

สรียา ทับทัน (2551: 93-94) และ สมดุลย์ ทำเนาว์ (2555 : 73-76) ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเล่นปริศนาคำทายหรือโจ๊กปริศนาไว้ในลักษณะที่คล้ายกัน ดังนี้

1. เป็นการฝึกสมองในการขบคิดเพื่อหาคำตอบ
2. ทำให้เป็นคนช่างสังเกต มีเหตุผลในการไตร่ตรองปริศนาให้ถี่ถ้วน
3. ฝึกการแสดงออกต่อหน้าสาธารณะ ในด้านการสื่อสารและยอมรับฟังความคิดของผู้อื่น
4. ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ผ่อนคลาย
5. เป็นการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาไทย ทำให้ผู้เล่นได้ขยายวงศัพท์ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์คำประพันธ์ไทยด้วย

ชวิน พงษ์ผจญ (2561: 34-35) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมทายโจ๊กปริศนาไว้ว่า การใช้โจ๊กปริศนาในการจัดการเรียนรู้ นักเรียนจะได้เรียนรู้คำศัพท์ ได้พัฒนาความคิด ตลอดจนได้ซึมซับฉันทลักษณ์ของบทร้อยกรอง นอกจากนี้ผู้สอนยังอาจให้นักเรียนสรุปความรู้และตั้งปริศนาคำทายตัวละครในวรรณคดีในรูปแบบของฉะหมี่ เพื่อตรวจสอบว่านักเรียนสามารถจดจำเข้าใจลักษณะเฉพาะและพฤติกรรมสำคัญของตัวละครในเรื่องได้หรือไม่ รวมถึงการนำคำศัพท์ในวรรณคดีที่ศึกษามาเขียนเป็นโจ๊กปริศนาและทายเล่นกัน เพื่อใช้ในลักษณะการทบทวนความหมายของคำศัพท์ต่าง ๆ ในบทเรียนได้

ประสิทธิ์ ประสิว (สัมภาษณ์, 2562) สรุปประโยชน์ของการนำโจ๊กปริศนามาบูรณาการกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ว่า โจ๊กปริศนาช่วยสร้างบรรยากาศที่สนุกสนานในการจัดการเรียนรู้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทั้งขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน และขั้นสรุป ฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ ฝึกทักษะการใช้ภาษาไทยทั้งการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน ทั้งยังสร้างความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นและเกิดความตระหนักที่จะอนุรักษ์การเล่นทายโจ๊กปริศนาให้คงอยู่ต่อไป

จากการศึกษาประโยชน์ของการทายโจ๊กปริศนากับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถสรุปได้ว่า การเล่นทายโจ๊กปริศนาเป็นกิจกรรมการเล่นทางภาษาที่สามารถนำมาบูรณาการกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ในทุกขั้นตอน เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดความสนุกสนาน นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในกิจกรรม ก่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้ทางด้านภาษา ทั้งทักษะการอ่าน การเขียน ตลอดจนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อแก้ปัญหา และทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ ซึ่งเป็นทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญที่ควรมุ่งเน้นให้กับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ การเล่นทายโจ๊กปริศนายังเป็นการจรรโลงรักษาภูมิปัญญาการเล่นทางภาษาของไทยให้คงอยู่ต่อไป ใช้เป็นกิจกรรมสนทนาการสร้าง ความสนุกสนานและความสัมพันธ์ที่ดีให้กับผู้คนในสังคม

4. แบบฝึก

4.1 ความหมายของแบบฝึก

แบบฝึก แบบฝึกเสริมทักษะ ชุดการฝึกหรือชุดฝึกทักษะ เป็นสิ่งที่มีความหมายอย่างเดียวกัน มีนักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายของแบบฝึกไว้ ดังนี้

แบบฝึก หมายถึง สิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจตามแนวของหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ และเสริมเติมเนื้อหาบางส่วน ช่วยให้นักเรียนสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ได้ อย่างแม่นยำ ถูกต้องและคล่องแคล่ว (อัจฉรา ชิวพันธ์, 2533)

สุคนธ์ สินธพานนท์ (2551: 96) ได้กล่าวว่า แบบฝึก หมายถึง สื่อที่สร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียน ได้ทำกิจกรรมที่เป็นการทบทวนหรือเสริมเพิ่มเติมความรู้ให้แก่ นักเรียน หรือให้นักเรียนได้ฝึกทักษะ การเรียนรู้หลาย ๆ รูปแบบ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ นักเรียนได้มีคุณลักษณะ ตามที่ต้องการ

ราชบัณฑิตยสถาน (2556: 641) ได้ให้ความหมายของแบบฝึกไว้ว่า แบบตัวอย่าง ปัญหา หรือคำสั่งที่ตั้งขึ้นเพื่อให้นักเรียนฝึกตอบ

จากที่นักวิชาการได้ให้ความหมายของแบบฝึกไว้ สามารถสรุปได้ว่า แบบฝึก คือ นวัตกรรม ที่ผู้สอนนำมาใช้ในการฝึกหรือเสริมทักษะของนักเรียน เพื่อให้เกิดรูปธรรมในการเรียนการสอนและ เพิ่มประสิทธิภาพของนักเรียนให้สูงขึ้น ซึ่งแบบฝึกนั้นอาจจะมีชื่อเรียกอื่นที่แตกต่างออกไป เช่น แบบฝึกเสริมทักษะ หรือ ชุดฝึกทักษะ อย่างไรก็ตามแต่สิ่งที่กล่าวมานี้ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ผู้สอน สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม

4.2 หลักการสร้างแบบฝึก

แบบฝึกมีจุดมุ่งหมายในการสร้างขึ้นเพื่อให้เป็นเครื่องมือสำหรับให้นักเรียนได้ฝึกฝนจนเกิด ความคล่องแคล่ว ชำนาญ เกิดทักษะความรู้เข้าใจอย่างหนึ่ง มีนักวิชาการหลายคนให้ข้อเสนอแนะ ในการสร้างแบบฝึกไว้ดังต่อไปนี้

สุคนธ์ สินธพานนท์ (2551 : 90) ได้กล่าวถึงหลักการสร้างแบบฝึกไว้ดังนี้

1. ควรมีแบบฝึกทักษะที่หลากหลาย เพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายและควรมีรูปแบบ ที่เร้าความสนใจนักเรียน
2. นักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากบทเรียนหรือจากกิจกรรมการเรียนรู้มาตอบใน แบบฝึกหรือนำมาประยุกต์ใช้ในการตอบแบบฝึกทักษะ
3. แบบฝึกควรใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจ เหมาะกับวัยของนักเรียนและนักเรียนสามารถ ศึกษาได้ด้วยตนเอง

4. แบบฝึกแต่ละชุดควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

5. แบบฝึกควรออกแบบมาเพื่อฝึกทักษะหรือความสามารถของนักเรียนได้หลายด้าน เช่น คิววิเคราะห์ คิวสังเคราะห์ คิวอย่างมีวิจารณ์ญาณ คิวสร้างสรรค์ เป็นต้น

นักวิชาการด้านการศึกษาระดับนานาชาติ ได้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการสร้างแบบฝึก มีดังนี้ (Butts, 1974)

1. ก่อนที่จะสร้างแบบฝึก จะต้องกำหนดโครงร่างของแบบฝึกก่อนว่าจะเขียนแบบฝึกเกี่ยวกับเรื่องอะไร มีจุดประสงค์อย่างไร

2. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ใช้ในแบบฝึก

3. เขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและเนื้อหาให้สอดคล้องกัน

4. แจกจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมออกเป็นกิจกรรมย่อย โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของนักเรียน และเรียงกิจกรรมหรืองานที่นักเรียนต้องปฏิบัติจากง่ายไปหายาก

5. กำหนดอุปกรณ์ที่จะใช้ในแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับแบบฝึก

6. กำหนดระยะเวลาที่จะใช้ในแบบฝึกแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสม

7. ควรมีการประเมินผลก่อนและหลังเรียน

จากหลักการสร้างแบบฝึกที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การสร้างแบบฝึกควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ใช้ภาษาในการสื่อสารให้เข้าใจง่าย มีคำสั่ง คำแนะนำ จุดมุ่งหมายและเนื้อหาชัดเจน การสร้างแบบฝึกควรเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหาจากเนื้อหาที่ง่ายไปเนื้อหาที่ยากหรือซับซ้อนยิ่งขึ้น มีรูปแบบหรือกิจกรรมในแบบฝึกที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจ ฝึกการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสามารถพัฒนาความสามารถของนักเรียนได้

4.3 หลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบฝึก

การสร้างแบบฝึกให้สมบูรณ์และเหมาะสมสำหรับนำไปใช้กับนักเรียนนั้น มีจุดประสงค์เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ดังนั้นผู้สร้างแบบฝึกจึงต้องอาศัยหลักจิตวิทยาการเรียนรู้และทฤษฎีที่ถือว่าเป็นแนวความคิดพื้นฐานของการสร้างแบบฝึกเข้าช่วย เพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจและความสามารถของนักเรียน ซึ่งหลักจิตวิทยาที่ควรนำมาใช้ในการสร้างแบบฝึกนั้นมีนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังนี้

หลักจิตวิทยาบางประการที่ครูภาษาไทยต้องเรียนรู้และนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนี้ (สุจริต เพียรชอบ & สายใจ อินทร์พรชัย., 2523)

1. การเรียนรู้ นักเรียนจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลจากการที่นักเรียนมีประสบการณ์ตรง พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้จะเป็นไปในทำนองที่นักเรียนเกิดความงอกงามขึ้น และเมื่อนักเรียนรู้แล้วจะคงทนถาวรไม่มีการลืม

2. การเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by Doing) นักเรียนจะมีความคล่องแคล่วในทักษะภาษาได้ก็เพราะประสบการณ์ตรง ได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง การเรียนรู้โดยครูเป็นผู้มอบความรู้ให้เพียงอย่างเดียว ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือกระทำ นักเรียนจะไม่มีประสบการณ์ตรงและจะได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้น้อยที่สุด

3. การเรียนรู้โดยการฝึกฝนตามกฎการเรียนรู้ (Law of Exercise) ของ Thorndike คือ การมีโอกาสได้กระทำซ้ำ ๆ ในพฤติกรรมหนึ่งจะทำให้พฤติกรรมนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การฝึกหัดที่มีการควบคุมที่ดีจะส่งผลต่อการเรียนรู้

ทฤษฎีการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ให้นักเรียนได้มีโอกาสในการฝึกฝน เพื่อให้เกิดเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้นั้น ได้แก่ ทฤษฎีการสอนของบรูเนอร์ (Bruner's Instruction Theory) ซึ่งมีประเด็นสำคัญอยู่ 4 ประการ คือ

1. แรงจูงใจ (Motivation) ซึ่งมีทั้งแรงจูงใจที่เกิดจากภายในตัวเด็กเอง จะทำให้เกิดความปรารถนาที่จะเรียนรู้และความต้องการความสำเร็จ นอกจากนี้ยังมีแรงจูงใจที่ต้องการเข้าร่วมงานกับผู้อื่น และรู้จักทำงานด้วยกัน กล่าวได้ว่า ครูจะต้องทำให้เด็กเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ โดยการจัดการทำให้เด็กมีแรงจูงใจมากขึ้น เพื่อเด็กจะได้พยายามสำรวจทางเลือกต่าง ๆ อย่างมีความหมายและพึงพอใจอันจะนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

2. โครงสร้างของความรู้ (Structure of Knowledge) มีการเสนอเนื้อหาให้กับเด็กในรูปแบบที่ง่ายเพียงพอที่นักเรียนสามารถเข้าใจได้ เช่น เสนอโดยให้กระทำจริง ใช้รูปภาพ ใช้สัญลักษณ์ มีการเสนอข้อมูลอย่างกระชับ เป็นต้น

3. ลำดับขั้นของการเสนอเนื้อหา (Sequence) ผู้สอนควรเสนอเนื้อหาตามขั้นตอนและควรเสนอในรูปแบบของการกระทำมากที่สุด ใช้คำพูดน้อยที่สุด ต่อจากนั้นจึงค่อยเสนอเป็นแผนภูมิหรือรูปภาพต่าง ๆ สุดท้ายจึงค่อยเสนอเป็นสัญลักษณ์หรือคำพูด ในกรณีที่ความรู้พื้นฐานของเด็กดีพอแล้ว ครูก็สามารถเริ่มการสอนด้วยการใช้สัญลักษณ์ได้เลย

4. การเสริมแรง (Reinforcement) การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพถ้ามีการให้การเสริมแรงเมื่อเด็กสามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

หากครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน โดยยึดทฤษฎีการสอนของบรูเนอร์ (Bruner's Instruction Theory) ก็จะสามารถทำให้นักเรียนเกิดความรู้ ความชำนาญจากการฝึกฝนมากขึ้นได้ (สุคนธ์ สิ้นธพานนท์, 2553)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าในการสร้างแบบฝึกต้องอาศัยหลักจิตวิทยาตามทฤษฎีการเรียนรู้และยังต้องอาศัยหลักของการเสริมแรง เพื่อเป็นการจูงใจให้นักเรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียน ซึ่งเป็นผลทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ ทักษะ ความสามารถและเจตคติที่ดีต่อเรื่องที่เรียนและวิชาเรียนด้วย

4.4 ขั้นตอนการสร้างแบบฝึก

ขั้นตอนการสร้างแบบฝึก มีนักวิชาการได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

วรสุดา บุญยไวยโรจน์ (2536: 37), กาญจนา คุณารักษ์ (2553: 10) และ สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ (2553 : 100) กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างแบบฝึก สามารถสรุปได้ดังนี้

1. วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุและแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
2. ศึกษารายละเอียดในหลักสูตร เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์และกิจกรรม
3. ศึกษารูปแบบของการสร้างแบบฝึกจากเอกสารตัวอย่าง
4. ออกแบบชุดฝึกแต่ละชุดให้มีรูปแบบที่หลากหลาย น่าสนใจและสอดคล้องกับแนวทางการแก้ปัญหาที่ได้กำหนดไว้
5. ลงมือสร้างแบบฝึกในแต่ละชุด แบบทดสอบทั้งก่อนและหลังเรียนให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้
6. ส่งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
7. นำไปทดลองใช้แล้วบันทึกผล เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่อง
8. ปรับปรุงจนมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้
9. นำไปใช้จริงและเผยแพร่ต่อไป

จากที่นักวิชาการได้กล่าวถึงขั้นตอนในการสร้างแบบฝึกข้างต้น สามารถสรุปขั้นตอนการสร้างแบบฝึกได้ว่า การสร้างแบบฝึก ผู้สร้างควรที่จะศึกษาความรู้ ขั้นตอนในการสร้างเป็นอย่างดี โดยที่จะต้องคำนึงถึงการวิเคราะห์สภาพปัญหา การกำหนดเนื้อหา จุดประสงค์และกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการฝึก เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีความชำนาญในทักษะนั้น ๆ และเกิดความเข้าใจในเรื่องที่ฝึกอย่างมีประสิทธิภาพ

4.5 การหาประสิทธิภาพแบบฝึก

การหาประสิทธิภาพแบบฝึก เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างแบบฝึก ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นว่าแบบฝึกที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปใช้กับนักเรียนได้ นักวิชาการได้กล่าวถึงการหาประสิทธิภาพแบบฝึกไว้ ดังนี้

สุกิจ ศรีพรหม (2541: 70-71) และ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556: 7-19) กล่าวไปในทำนองเดียวกันว่า การหาประสิทธิภาพแบบฝึก หมายถึง การนำแบบฝึกหรือชุดการสอนไปทดสอบด้วย กระบวนการสองขั้นตอน คือ การทดสอบประสิทธิภาพเบื้องต้น (try out) และการทดสอบ ประสิทธิภาพสอนจริง (trial run) เพื่อหาคุณภาพของแบบฝึกตามขั้นตอนที่กำหนดใน 3 ประเด็น คือ การทำให้นักเรียนมีความรู้มากขึ้น การช่วยให้นักเรียนผ่านกระบวนการเรียนและทำแบบประเมิน สดุดท้ายได้ดี และการทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจ นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะผลิตเผยแพร่ ออกมาเป็นจำนวนมาก และเพื่อเป็นการรับรองว่าแบบฝึกที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพในการสอน ผู้สร้าง จะต้องกำหนดเกณฑ์ขึ้นโดยคำนึงถึงหลักการที่ว่าด้วยการเรียนรู้เป็นกระบวนการเพื่อช่วยให้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนบรรลุผล การกำหนดเกณฑ์จึงต้องคำนึงถึงกระบวนการและ ผลลัพธ์ วิธีการกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ ทำได้โดยการประเมินผลของนักเรียน 2 ประเภท คือ พฤติกรรมต่อเนื่อง (กระบวนการ) และพฤติกรรมสุดท้าย (ผลลัพธ์) การกำหนดเกณฑ์ E_1/E_2 ให้มีค่า เท่าใดนั้น ให้ครูเป็นผู้พิจารณาตามความพอใจ โดยปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ความจำ มักจะตั้งเกณฑ์ ไว้ที่ 80/80 หรือ 85/85 หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะหรือเจตคติ อาจตั้งเกณฑ์ประสิทธิภาพ ไว้ต่ำกว่านี้ เช่น 80/80 หรือ 75/75 ส่วนขั้นตอนในการหาประสิทธิภาพแบบฝึกที่สร้างขึ้น สามารถ สรุปรูปได้เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นทดสอบกับนักเรียนจำนวน 1 คน โดยเลือกนักเรียนที่ยังไม่เคยเรียนเรื่อง ที่จะสอนมาก่อนเลย แล้วให้เรียนจากแบบฝึกจนจบ โดยทำแบบทดสอบก่อนเรียน จากนั้นเรียนจาก แบบฝึกจนจบบทเรียน แล้วจึงทำแบบฝึกหัดในบทเรียนไปพร้อมกับในขณะที่เรียนและทำ แบบทดสอบหลังเรียน แล้วนำผลที่ได้รับมาพิจารณาปรับปรุงส่วนที่เห็นว่ายังบกพร่อง เช่น เนื้อหา สื่อและแบบทดสอบต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นทดสอบกับกลุ่มเล็ก ใช้กับนักเรียน 10 คน ที่ยังไม่เคยเรียนบทเรียนดังกล่าว มาก่อน ดำเนินการเช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 1 ทุกประการ เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการแล้วนำแบบฝึก มาแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องอีกครั้งหนึ่ง แล้วนำผลคะแนนจากการทำแบบฝึกหัดและทำแบบทดสอบ หลังเรียนไปหาประสิทธิภาพของแบบฝึก

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นทดลองภาคสนาม โดยทดลองใช้กับนักเรียนทั้งชั้นเรียน โดยใช้วิธีเช่นเดียวกับ กับขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 แล้วนำผลไปหาประสิทธิภาพของแบบฝึก ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ ที่ได้กำหนดไว้ ถ้าปรากฏว่า ทั้งคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละของกลุ่มในการทำแบบฝึกและการทำ

แบบทดสอบหลังเรียนได้ไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ทั้งคู่ ก็ถือว่าแบบฝึกที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ อยู่ในเกณฑ์ใช้ได้

นอกจากนี้ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556: 7-19) ยังได้กล่าวถึงการคำนวณหาประสิทธิภาพ มีรายละเอียด ดังนี้

สูตร E_1 คือ ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ คิดเป็นร้อยละของคะแนนที่นักเรียนได้รับ โดยเฉลี่ยจากการทำแบบฝึกและการประกอบกิจกรรม

สูตร E_2 คือ ค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (พฤติกรรมที่เปลี่ยนในตัวนักเรียนหลังเรียน) คิดเป็น ร้อยละของคะแนนที่นักเรียนได้รับจากการทดสอบหลังเรียน

ทั้งนี้ เกณฑ์การยอมรับประสิทธิภาพของแบบฝึก กำหนดเกณฑ์ไว้ 3 ระดับ ดังนี้

1. สูงกว่าเกณฑ์ คือ เมื่อประสิทธิภาพของแบบฝึกสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดมากกว่าร้อยละ 2.5
2. เท่าเกณฑ์ คือ เมื่อประสิทธิภาพของแบบฝึกเท่ากับหรือสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แต่มีค่าไม่เกินร้อยละ 2.5
3. ต่ำกว่าเกณฑ์ คือ เมื่อประสิทธิภาพของแบบฝึกต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แต่มีค่าไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 2.5 ถือว่ายังมีประสิทธิภาพยอมรับได้

ทั้งนี้ หากค่าที่ได้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้มากกว่าร้อยละ 2.5 ให้ปรับปรุงแบบฝึกซ้ำจนกว่าจะถึง เกณฑ์ ไม่ควรยกเลิกการทดสอบประสิทธิภาพแล้วสรุปว่า แบบฝึกไม่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การหาประสิทธิภาพของแบบฝึก มีความจำเป็นอย่างมาก ทั้งต่อตัวครูซึ่งเป็นผู้สร้างแบบฝึก และต่อตัวนักเรียนซึ่งเป็นผู้ใช้แบบฝึก เพราะแบบฝึกที่มี ประสิทธิภาพจะให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่าย และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ ของนักเรียนให้เป็นที่ครูได้กำหนดเอาไว้ในจุดประสงค์ของการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง และยังเป็น การแสดงให้เห็นว่าแบบฝึกที่สร้างขึ้นได้มาตรฐาน สามารถที่จะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กับนักเรียนหรือเผยแพร่สู่สาธารณะได้

4.6 ประโยชน์ของแบบฝึก

ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะที่ต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งแบบฝึกเป็นสื่อการเรียน ที่อำนวยความสะดวกต่อการเรียนภาษาไทย จึงมีผู้เสนอประโยชน์ของแบบฝึกไว้ ดังต่อไปนี้

ประโยชน์ของแบบฝึกไว้ว่า เป็นอุปกรณ์ช่วยลดภาระของครู ช่วยให้ครูมองเห็นปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียนได้ชัดเจน ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะในการใช้ภาษาให้ดีขึ้น อีกทั้งในเรื่องความแตกต่าง ระหว่างบุคคล ทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในทางจิตใจมากขึ้น ช่วยเสริมทักษะทางภาษาให้คงทน เป็นเครื่องมือวัดผลการเรียนหลังจากเรียนแล้วช่วยให้นักเรียนสามารถทบทวนได้ด้วยตนเอง ช่วยให้

นักเรียนฝึกฝนได้เต็มที่ นอกเหนือจากที่เรียนในเวลาเรียนและช่วยให้นักเรียนเห็นความก้าวหน้าของตนเองด้วย (ประทีป แสงเปี่ยมสุข, 2538)

สุคนธ์ สินธพานนท์ (2553: 96-97) ได้กล่าวถึง ประโยชน์แบบฝึกทักษะไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย
2. แบบฝึกช่วยเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะที่คงทน
3. แบบฝึกสามารถเป็นเครื่องมือในการวัดผลหลังจากที่นักเรียนเรียนจบบทเรียนในแต่ละครั้ง นักเรียนสามารถตรวจสอบความรู้ความสามารถของตนเองได้และเมื่อไม่เข้าใจและทำผิดในเรื่องใด ๆ นักเรียนก็สามารถซ่อมเสริมตนเองได้
4. เป็นสื่อที่ช่วยเสริมบทเรียนหรือคำสอนของครูผู้สอน
5. แบบฝึกกรายบุคคลนักเรียนสามารถนำไปใช้ได้ไม่จำกัดเวลาและสถานที่
6. ลดภาระการสอนของครูผู้สอน ไม่ต้องฝึกทบทวนความรู้ให้แก่ นักเรียนตลอดเวลา ไม่ต้องตรวจงานด้วยตนเองทุกครั้ง
7. เป็นการฝึกความรับผิดชอบของนักเรียน
8. นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ การที่นักเรียนได้ทำแบบที่มีรูปแบบหลากหลายจะทำให้ นักเรียนสนุกและเพลิดเพลิน เป็นการท้าทายให้นักเรียนลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ

นอกจากนี้ แบบฝึกยังเป็นส่วนที่เสริมเพิ่มเติมนอกเหนือจากเนื้อหาในหนังสือเรียน ทั้งยังเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยลดภาระของครู และยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะในเนื้อหาที่เรียนได้ดีขึ้น แต่จะต้องอาศัยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการเอาใจใส่จากครูด้วย แบบฝึกที่ออกแบบมาอย่างดีจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากนักเรียนแต่ละคนมีความสนใจ ความสามารถ หรือความถนัดไม่เหมือนกัน จึงควรต้องออกแบบและสร้างแบบฝึกมาโดยยึดนักเรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นให้นักเรียนแต่ละคนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถได้อย่างเต็มศักยภาพของตนเอง นอกจากนี้การที่ให้นักเรียนศึกษาเรียนรู้และทำกิจกรรมในแบบฝึก จะช่วยทำให้ครูมองเห็นจุดเด่นหรือปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน ซึ่งจะทำให้ครูสามารถคัดกรองให้ความช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาและพัฒนาได้อย่างทันที่ (Greene & Petty, 1963)

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า แบบฝึกที่ดีและมีประสิทธิภาพ จะช่วยทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการฝึกทักษะได้เป็นอย่างดี แบบฝึกจึงเปรียบเสมือนเป็นผู้ช่วยของครู ทำให้ครูลดภาระการสอนลง ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มตามศักยภาพของแต่ละคน และเพิ่มความมั่นใจในการเรียนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งแบบฝึกจะช่วยในเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคล แบบฝึกจึงมีประโยชน์มากสำหรับเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ที่จะช่วยให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะได้มากขึ้น

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

การวิจัยเรื่อง ผลการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งคำประพันธ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ของนักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการแต่งคำประพันธ์ และเพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อวิธีสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งคำประพันธ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดพรหมรัตนาราม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเจตคติต่อวิธีสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งคำประพันธ์ นักเรียนมีความรู้สึกในทางบวกอยู่ในระดับดีมาก (อัมพร ภูระหงษ์, 2549)

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบฝึกทักษะการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์ เพื่อส่งเสริมทักษะในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างและพัฒนาแบบฝึกทักษะการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 เพื่อเปรียบเทียบทักษะในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการใช้แบบฝึกกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้น ม.5/3 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 4 ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกทักษะการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ทักษะในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการใช้แบบฝึก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 (จุฑามาศ ตะเย็นกุล, 2559)

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ร่วมกับแบบฝึก โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาแบบฝึกการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เปรียบเทียบความสามารถด้านการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับแบบฝึก และศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับแบบฝึก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสถาพรวิทยา ตำบลลำพญา อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ที่เรียนภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 25 คน ได้มาโดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยเครื่องมือที่ใช้

ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ แบบฝึก เรื่องการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ แบบทดสอบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ร่วมกับแบบฝึก ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของแบบฝึกการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีค่าประสิทธิภาพ $E_1 = 80.87/E_2 = 80.10$ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ความสามารถด้านการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ร่วมกับแบบฝึก สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ร่วมกับแบบฝึก ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด (สุรวุฒิ พันทวีศักดิ์, 2561)

จากการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการแต่งร้อยกรอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง ระหว่างกลุ่มที่สอนโดยใช้กิจกรรมผสมและกลุ่มที่สอนแบบปกติ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งร้อยกรองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง ระหว่างกลุ่มที่สอนโดยใช้กิจกรรมผสมและกลุ่มที่สอนแบบปกติ และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการสอนโดยใช้กิจกรรมผสม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 2 ห้องเรียน กำหนดเป็นกลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมผสม และกลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มที่สอนโดยใช้กิจกรรมผสม มีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียน สูงกว่ากลุ่มที่สอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มที่สอนโดยใช้กิจกรรมผสมมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการแต่งร้อยกรองหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มที่สอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มที่สอนโดยใช้กิจกรรมผสม มีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มที่สอนโดยใช้กิจกรรมผสม มีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการแต่งร้อยกรอง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มที่สอนโดยใช้กิจกรรมผสม มีคะแนนความพึงพอใจต่อการสอนโดยใช้กิจกรรมผสม อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก (ฉัตรชัย อธิเกียรติ, 2556)

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสื่อส่งเสริมการคิดเชื่อมโยงทางภาษาไทยด้วยร้อยกรองปริศนาผสมกรณีศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมพรสวรรค์ ตำบลพรสวรรค์ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อพัฒนาสื่อส่งเสริมการคิดเชื่อมโยงทางภาษาไทย ด้วยปริศนาร้อยกรองผสม ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการคิดเชื่อมโยงทางภาษาก่อนและหลังได้รับ

การพัฒนาด้วยสื่อส่งเสริมการคิด และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเชื่อมโยงทางภาษาด้วยปริศนาร้อยกรองพะหมี่ กลุ่มตัวอย่างที่ คือ นักเรียนชั้น ม.2/2 โรงเรียนมัธยมพรสำราญ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 รวมนักเรียนทั้งสิ้น 22 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ สื่อส่งเสริมการคิดเชื่อมโยงทางภาษาไทยด้วยปริศนาร้อยกรองปริศนาพะหมี่ และแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน ผลการศึกษาพบว่า สื่อส่งเสริมการคิดเชื่อมโยงทางภาษา ด้วยปริศนาร้อยกรองพะหมี่ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์เท่ากับ 80.06/80.15 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้เพียงเล็กน้อย ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการคิดเชื่อมโยงทางภาษาก่อนและหลังได้รับการพัฒนาด้วยสื่อส่งเสริมการคิดมีค่าประสิทธิผลเท่ากับ 0.6658 หรือคิดเป็นร้อยละ 66.58 หมายความว่า นักเรียนมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นและความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเชื่อมโยงทางภาษาด้วยปริศนาร้อยกรองพะหมี่ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 (ปาลิตา ผลประดับเพชร & สนิททรัพย์ ยืนยาว., 2560)

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ

งานวิจัยที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเขียนบทร้อยกรองของนักเรียนในระดับ 7 และ 8 เพื่อศึกษาสภาพการสอนแต่งบทร้อยกรอง ในด้านวัตถุประสงค์ อุปกรณ์การสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับ 7 และ 8 ในมลรัฐแมสซาชูเซตส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 100 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมที่ครูจัดให้นักเรียนมากที่สุด คือ การให้นักเรียนแต่งและนำเสนอผลงานการเขียนบทร้อยกรอง ส่วนกิจกรรมที่จัดน้อยที่สุด คือ การท่องจำ และการแสดงละคร โดยครูเน้นให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนบทร้อยกรอง ในกิจกรรมการเรียนรู้ ครูจะส่งเสริมความริเริ่มของนักเรียนด้วยการให้นักเรียนได้แต่งบทร้อยกรอง (Sandra, 1978)

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับการเขียนบทกวีในห้องเรียน โดยได้กล่าวว่าการเขียนบทกวีในห้องเรียนระดับประถมศึกษาเป็นปัญหาที่ทำนายทั้งนักเรียนและครู เพราะการเขียนบทกวีเป็นกระบวนการเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่จะต้องใช้เวลาในการฝึกฝนและไม่สามารถกระตุ้นได้หากไม่ใช้ความพยายามอย่างสร้างสรรค์ของครู ผลการวิจัยพบว่าครูควรใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อจูงใจนักเรียนในการเขียนกวีนิพนธ์ให้ประสบผลสำเร็จ (Andonovska-Trajkovska, Atanasoska, & Iliev, 2017)

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยของนักวิชาการบางคนที่ได้สำรวจความพึงพอใจในการเรียน เรื่องการแต่งคำประพันธ์ของนักเรียนระดับ 7 , 8 และ 9 จำนวน 350 คน ซึ่งเป็นนักเรียนเขตชานเมือง ผลการสำรวจพบว่า ไม่มีความแตกต่างในความพึงพอใจระหว่างเพศหรือระดับชั้นของนักเรียน แต่มีความแตกต่างที่สำคัญทางสถิติ ระหว่างคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนใน 3 รูปแบบการสอน นักเรียนชอบการอ่านคำประพันธ์มากกว่าฟัง หรือฟังและอ่านไปพร้อม ๆ กัน นอกจากนี้ นักเรียนจะชอบจังหวะ

รูปแบบของการเล่าที่สนุกสนาน และเนื้อหาที่มาจากประสบการณ์ที่คุ้นเคย สำหรับความคุ้นเคยกับการแต่งคำประพันธ์ครั้งก่อน ๆ ไม่มีอิทธิพลต่อความชอบของนักเรียน (Kutiper, 1985)

จากการศึกษางานวิจัยข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาความสามารถของนักเรียนในด้านการแต่งคำประพันธ์ สามารถพัฒนาได้ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ การใช้สื่อหรือนวัตกรรมอย่างหลากหลายร่วมกัน ก็จะทำให้นักเรียนมีความสามารถในการแต่งคำประพันธ์และมีเจตคติต่อการแต่งคำประพันธ์ในทางที่ดีขึ้น

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นการวิจัยแบบก่อนทดลอง (Pre Experimental Research) โดยมีแบบแผนการวิจัยการทดลองกลุ่มเดียวมีการสอบก่อนและสอบหลังการทดลอง (The One-Group Pretest-Posttest Design) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555) โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนาแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึก ร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา และ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึก ร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

วิธีและขั้นตอนการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการวิจัย เป็นขั้นตอนการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและหาประสิทธิภาพเครื่องมือ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึก ร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ แบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ แบบทดสอบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึก ร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการทดลอง เป็นขั้นตอนการนำเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปใช้ในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล

รายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการเตรียมการวิจัย

1. ค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสายธรรมจันทร์ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2561 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

1.2 ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท

1.3 ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรม ทายโจ๊กปริศนา

1.4 ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบฝึกการแต่งคำประพันธ์ ประเภทฉันท

1.5 ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถ ในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท

1.6 ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสายธรรมจันทร์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 8 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 250 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/7 โรงเรียนสายธรรมจันทร์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ราชบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 มีนักเรียนทั้งสิ้น 37 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกร่วมกับ กิจกรรมทายโจ๊กปริศนา

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่

3.2.1 ความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท

3.2.2 ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและหาประสิทธิภาพเครื่องมือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1 แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจปริศนา จำนวน 2 แผน

1.2 แบบฝึก เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท จำนวน 2 ชุด

1.3 แบบทดสอบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ซึ่งแบบทดสอบแบบอัตนัย โดยแบ่งเป็นแบบเติมข้อความให้สมบูรณ์ จำนวน 2 ข้อ และแบบแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท จำนวน 2 ข้อ

1.4 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจปริศนา มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด สอบถามเกี่ยวกับด้านความรู้ที่ได้รับ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการนำไปใช้

2. ขั้นตอนการสร้างและหาประสิทธิภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจปริศนา มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

2.1.1 ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ พร้อมทั้งคุณภาพผู้เรียนเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสายธรรมจันทร์ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2561 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

2.1.2 ศึกษาเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท และการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจปริศนา

2.1.3 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจปริศนา จำนวน 2 แผน โดยสอนแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท จำนวน 2 ชนิด แบ่งเป็นชนิดละ 1 แผน แผนละ 4 คาบ รวม 8 คาบ โดยไม่รวมการสอบก่อนเรียน และหลังเรียน มีรายละเอียด ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง อินทวิเชียรฉันท 11

คาบที่ 1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 1 พินิจใจปริศนา และขั้นที่ 2 ศึกษาฉันทลักษณะร่วมกับแบบฝึกอินทวิเชียรฉันท 11 ชุดที่ 1 เรื่อง ลักษณะบังคับของอินทวิเชียรฉันท 11

คาบที่ 2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 วางแผนเตรียมประพันธ์ ร่วมกับแบบฝึกอินทวิเชียรฉันท 11 ชุดที่ 2 เรื่อง สรรหาคำครุ-ลหุ และขั้นที่ 4 สร้างสรรค์ร้อยกรอง (1) ร่วมกับแบบฝึกอินทวิเชียรฉันท 11 ชุดที่ 3 เรื่อง สื่อความได้ในวรรคเดียว

คาบที่ 3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นที่ 4 สร้างสรรค์ร้อยกรอง (2) โดยแบ่งกลุ่มนักเรียนแต่งอินทวิเชียรฉันท 11 ตามหัวข้อที่กำหนดเอง และขั้นที่ 5 ไตร่ตรองให้รอบคอบ

คาบที่ 4 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นที่ 6 นำเสนอร้อยกรองฉันท ร่วมกับแบบฝึกอินทวิเชียรฉันท 11 ชุดที่ 4 เรื่อง แต่งฉันทประพันธ์ผลงาน และขั้นที่ 7 แบ่งปันประสบการณ์

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ภูซงคประยาตฉันท 12

คาบที่ 1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 1 พินิจไฉกปริศนา และขั้นที่ 2 ศึกษาฉันทลักษณ์ ร่วมกับแบบฝึกภูซงคประยาตฉันท 12 ชุดที่ 1 เรื่อง ลักษณะบังคับของภูซงคประยาตฉันท 12

คาบที่ 2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 วางแผนเตรียมประพันธ์ ร่วมกับแบบฝึกภูซงคประยาตฉันท 12 ชุดที่ 2 เรื่อง สรรหาคำครุ-ลหุ และขั้นที่ 4 สร้างสรรค์ร้อยกรอง (1) ร่วมกับ ภูซงคประยาตฉันท 12 ชุดที่ 3 เรื่อง สื่อความได้ในวรรคเดียว

คาบที่ 3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นที่ 4 สร้างสรรค์ร้อยกรอง (2) โดยแบ่งกลุ่มนักเรียนแต่งภูซงคประยาตฉันท 12 ตามหัวข้อที่กำหนดเอง และ ขั้นที่ 5 ไตร่ตรองให้รอบคอบ

คาบที่ 4 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นที่ 6 นำเสนอร้อยกรองฉันท ร่วมกับแบบฝึกภูซงคประยาตฉันท 12 ชุดที่ 4 เรื่อง แต่งฉันทประพันธ์ผลงาน และ ขั้นที่ 7 แบ่งปันประสบการณ์

2.1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท โดยใช้แบบฝึก ร่วมกับกิจกรรมทายไฉกปริศนา เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้องและเหมาะสมทางด้านเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและการวัดและประเมินผล

2.1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท โดยใช้แบบฝึก ร่วมกับกิจกรรมทายไฉกปริศนาที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีสอน 1 คน ด้านภาษาไทย 1 คน และด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา 1 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

+ 1 หมายถึง แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้อง ระหว่างจุดประสงค์
เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผล

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้อง ระหว่างจุดประสงค์
เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผล

- 1 หมายถึง แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ไม่มีความสอดคล้อง ระหว่างจุดประสงค์
เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผล

2.1.6 นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of
Item Objective Congruence : IOC) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2557 : 177) จากสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC = ดัชนีความสอดคล้อง
 $\sum R$ = ผลรวมของคะแนนของผู้เชี่ยวชาญ
 N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

บันทึกผลการพิจารณาลงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนในแต่ละข้อของ
ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน และนำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ถ้าคำนวณได้มีค่า
มากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป แสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้อง ถ้าแผนการ
จัดการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ต่ำกว่า 0.50 ลงมา จะต้องปรับปรุงแก้ไขให้ผ่านเกณฑ์
โดยผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้
เท่ากับ 1.00 (รายละเอียดในภาคผนวก ก)

2.1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์ โดยใช้แบบฝึก
ร่วมกับกิจกรรมทายใจปริศนา ที่ปรับปรุงแล้วไปใช้เป็นเครื่องมือในงานวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึก ร่วมกับกิจกรรมทายใจก็ปริศนา สามารถสรุปได้ ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึก ร่วมกับกิจกรรมทายใจก็ปริศนา

2.2 แบบฝึก เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ จำนวน 2 ชุด มีขั้นตอนการสร้างและหาประสิทธิภาพ ดังนี้

2.2.1 ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสายธรรมจันทร์ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2561 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบฝึก

2.2.2 ศึกษาเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบฝึก

2.2.3 ผู้วิจัยสร้างแบบฝึกการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ โดยมีลักษณะมุ่งพัฒนาความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ซึ่งประกอบด้วยคำนำ คำชี้แจงการใช้แบบฝึก วัตถุประสงค์ ใบความรู้ กิจกรรม และแบบทดสอบท้ายแบบฝึก มีจำนวน 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 อินทวิเชียรฉันทน์ 11 และชุดที่ 2 ภูซงคประยาตฉันทน์ 12

2.2.4 นำแบบฝึกที่สร้างขึ้น จำนวน 2 ชุด เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและการใช้ภาษา

2.2.5 นำแบบฝึกที่สร้างขึ้น จำนวน 2 ชุด ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีสอน 1 คน ด้านภาษาไทย 1 คน และด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา 1 คน ตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

+ 1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบฝึก มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแบบฝึก มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่

- 1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบฝึก ไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

2.2.6 นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2557 : 177)

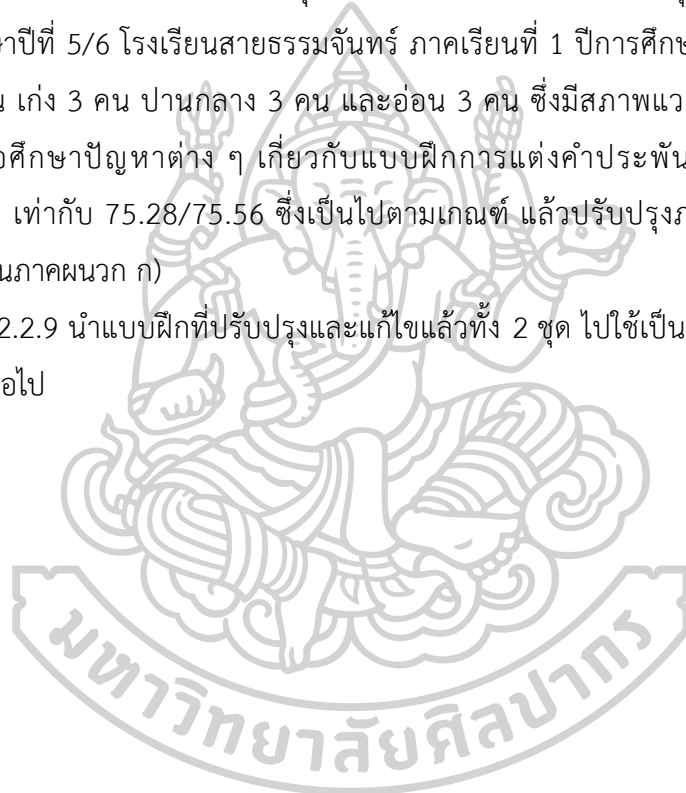
บันทึกผลการพิจารณาลงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนในแต่ละข้อจากการประเมินผลของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน และนำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ถ้าคำนวณได้มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไปแสดงว่าแบบฝึกนั้นมีความสอดคล้อง ถ้าแบบฝึกชุดใดมีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.50 ลงมา จะต้องปรับปรุงแก้ไขให้ผ่านเกณฑ์ โดยผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบฝึก เท่ากับ 1.00 (รายละเอียดในภาคผนวก ก)

2.2.7 นำแบบฝึก ที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับนักเรียนซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/6 โรงเรียนสายธรรมจันทร์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 3 คน โดยมีนักเรียน เก่ง 1 คน ปานกลาง 1 คน และอ่อน 1 คน ที่ไม่เคยเรียนเนื้อหาการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ซึ่งมีความสอดคล้องใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับแบบฝึก การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ได้ค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 67.92/68.33 (รายละเอียดในภาคผนวก ก) ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์ จากนั้นนำไปปรับปรุงแก้ไขเนื้อหา การเขียนสะกดคำและกิจกรรมในแบบฝึกข้อบกพร่องให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

2.2.8 นำแบบฝึก ที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับนักเรียนซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/6 โรงเรียนสายธรรมจันทร์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 9 คน โดยมีนักเรียน เก่ง 3 คน ปานกลาง 3 คน และอ่อน 3 คน ซึ่งมีความสอดคล้องใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับแบบฝึกการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ได้ค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 75.28/75.56 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ แล้วปรับปรุงภาษาในแบบฝึกให้ดีขึ้น (รายละเอียดในภาคผนวก ก)

2.2.9 นำแบบฝึกที่ปรับปรุงและแก้ไขแล้วทั้ง 2 ชุด ไปใช้เป็นเครื่องมือในงานวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ขั้นตอนการสร้างแบบฝึก เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท สามารถสรุปได้
ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 ขั้นตอนการสร้างแบบฝึก เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท

2.3 แบบทดสอบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย จำนวน 4 ข้อ โดยเป็นแบบเติมข้อความจำนวน 2 ข้อ และแบบแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ จำนวน 2 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้างตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.3.1 ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสายธรรมจันทร์ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2561 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์

2.3.2 ศึกษาเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสร้างเครื่องมือวัดผลการวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์

2.3.3 จัดทำตารางวิเคราะห์เนื้อหาของแบบทดสอบ ตามแนวคิดพุทธิพิสัยของ Bloom แบ่งเป็น 6 ระดับ ได้แก่ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า ดังตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 ตารางวิเคราะห์เนื้อหาของแบบทดสอบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์

เนื้อหา	ความรู้ความจำ	ความเข้าใจ	การนำไปใช้	วิเคราะห์	สังเคราะห์	ประเมินค่า	รวม
1. การเลือกใช้คำครุ-ลหุในการแต่งฉันทน์	-	-	2	-	-	-	2
2. การแต่งฉันทน์ (อัตนัย)	-	-	-	-	2	-	2
รวม	-	-	2	-	2	-	4

2.3.4 สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย จำนวน 4 ข้อ โดยเป็นแบบเติมข้อความ จำนวน 2 ข้อ และแบบแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ จำนวน 2 ข้อ โดยแบบทดสอบแบบเติมข้อความ มีเกณฑ์การตรวจให้คะแนน คือ ถ้านำคำที่กำหนดให้มาตอบได้ถูกต้อง ให้ตำแหน่งละ 0.5 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน ข้อสอบแบบเติมข้อความมีจำนวน 2 ข้อ รวมคะแนนทั้งหมด 10 คะแนน (ข้อที่ 1 คิดเป็น 4 คะแนน และข้อที่ 2 คิดเป็น 6 คะแนน) ส่วนแบบทดสอบแบบแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ จำนวน 2 ข้อ ได้สร้างเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubric) โดยกำหนดประเด็นการให้คะแนนเป็น 3 ประเด็น

ได้แก่ 1) ด้านฉันทลักษณ์ 5 คะแนน 2) ด้านเนื้อหา 5 คะแนน และ 3) ด้านการใช้ภาษา 5 คะแนน แล้วกำหนดรายละเอียดการให้คะแนนในแต่ละประเด็น ดังตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 เกณฑ์การประเมินความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทลักษณ์ (Rubric)

ประเด็น	ระดับคุณภาพ				
	ดีมาก (5)	ดี (4)	ปานกลาง (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง(1)
ด้านฉันทลักษณ์	ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ตำแหน่งของคำครุ-ลหุ ส่งสัมผัสนอกถูกต้องทุกแห่ง	ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ตำแหน่งของคำครุ-ลหุ ส่งสัมผัสนอกแต่มีข้อบกพร่องตั้งแต่ 1-2 แห่ง	ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ตำแหน่งของคำครุ-ลหุ ส่งสัมผัสนอกแต่มีข้อบกพร่องตั้งแต่ 3-4 แห่ง	ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ตำแหน่งของคำครุ-ลหุ ส่งสัมผัสนอกแต่มีข้อบกพร่องตั้งแต่ 5-6 แห่ง	ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ตำแหน่งของคำครุ-ลหุ ส่งสัมผัสนอกแต่มีข้อบกพร่องตั้งแต่ 7 แห่งขึ้นไป
ด้านเนื้อหา	ตรงตามหัวข้อที่กำหนดครอบคลุมมีเอกภาพมีข้อคิดที่เป็นประโยชน์ลำดับความต่อเนื่อง	ตรงตามหัวข้อที่กำหนดครอบคลุมมีเอกภาพมีข้อคิดที่เป็นประโยชน์ลำดับความไม่ต่อเนื่อง	ตรงตามหัวข้อที่กำหนดครอบคลุมมีเอกภาพขาดข้อคิดที่เป็นประโยชน์ลำดับความไม่ต่อเนื่อง	ตรงตามหัวข้อที่กำหนดครอบคลุมไม่มีเอกภาพขาดข้อคิดที่เป็นประโยชน์ลำดับความไม่ต่อเนื่อง	ไม่ตรงตามหัวข้อที่กำหนดไม่ครอบคลุมไม่มีเอกภาพขาดข้อคิดที่เป็นประโยชน์ลำดับความไม่ต่อเนื่อง
ด้านการใช้ภาษา	ใช้ถ้อยคำสื่อความหมายชัดเจน เหมาะกับเนื้อหาให้อารมณ์เขียนสะกดคำถูกต้องทุกคำ	ใช้ถ้อยคำสื่อความหมายชัดเจน เหมาะกับเนื้อหาให้อารมณ์เขียนสะกดคำผิด 1-2 คำ	ใช้ถ้อยคำสื่อความหมายชัดเจน เหมาะกับเนื้อหาไม่ให้อารมณ์เขียนสะกดคำผิด 1-2 คำ	ใช้ถ้อยคำสื่อความหมายไม่ชัดเจน ไม่ค่อยเหมาะสมกับเนื้อหา ไม่ให้อารมณ์ เขียนสะกดคำผิด 3-4 คำ	ใช้ถ้อยคำสื่อความหมายไม่ชัดเจน ไม่ค่อยเหมาะสมกับเนื้อหา ไม่ให้อารมณ์ เขียนสะกดคำผิด 5 คำขึ้นไป

เกณฑ์การแปลผลแสดงคุณภาพของผลงาน

คะแนน	13 - 15	หมายถึง	ดีมาก
คะแนน	10 - 12	หมายถึง	ดี
คะแนน	7 - 9	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนน	4 - 6	หมายถึง	พอใช้
คะแนน	3	หมายถึง	ปรับปรุง

2.3.5 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และการใช้ภาษา

2.3.6 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีสอน 1 คน ด้านภาษาไทย 1 คน และด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา 1 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้เกณฑ์การประเมิน 3 ระดับ ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบทดสอบวัดความสามารถมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแบบทดสอบวัดความสามารถมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่

-1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบทดสอบวัดความสามารถไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

ทั้งนี้ให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 พิจารณาเกณฑ์การประเมินความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์ที่ได้สร้างขึ้นไปพร้อมกันด้วย

2.3.7 นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2557 : 177)

บันทึกผลการพิจารณาลงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนในแต่ละข้อจากการประเมินผลของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน และนำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป ถือว่าใช้ได้ ถ้าคำนวณได้ค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.50 ลงมา จะต้องปรับปรุงแก้ไขให้ผ่านเกณฑ์ โดยผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของ

แบบทดสอบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท 1.00 (รายละเอียดในภาคผนวก ก) และผลการพิจารณาเกณฑ์การประเมินความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทที่สร้างขึ้น ผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นว่าได้

2.3.8 นำแบบทดสอบวัดความสามารถการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท แบบอัตนัย ไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสายธรรมจันทร์ ที่เคยศึกษา เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทมาแล้ว 1 ห้องเรียน จำนวน 36 คน และนำผลการทดสอบมา วิเคราะห์หาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ โดยพิจารณาจากค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.20-0.80 และ ค่าอำนาจจำแนก (r) 0.20 ขึ้นไป ซึ่งแบบทดสอบวัดความสามารถการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท แบบอัตนัยทั้ง 4 ข้อ มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.74-0.78 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20-0.27 (รายละเอียดในภาคผนวก ก)

2.3.9 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท แบบอัตนัย ตรวจสอบให้คะแนนคำตอบ โดยใช้เกณฑ์การประเมิน (Scoring Rubric) มีผู้ตรวจ 2 คน คือ ผู้วิจัยกับ ผู้เชี่ยวชาญ 1 คน ซึ่งเป็นครูผู้สอนวิชาภาษาไทย โรงเรียนสายธรรมจันทร์ ตรวจสอบให้คะแนนเพื่อดูความ สอดคล้องระหว่างผู้ตรวจให้คะแนน โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.87 แสดงว่า ผู้วิจัยกับผู้เชี่ยวชาญตรวจให้คะแนนสอดคล้องกัน (รายละเอียดในภาคผนวก ก)

2.3.10 นำแบบทดสอบวัดความสามารถการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท แบบอัตนัย มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของ Cronbach ซึ่งพบว่ามีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.80 (รายละเอียดในภาคผนวก ก)

2.3.11 นำแบบทดสอบวัดความสามารถการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท แบบอัตนัย ที่ปรับปรุงและแก้ไขแล้วไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์ สามารถสรุปได้ ดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10 สรุปขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์

2.4 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา เพื่อใช้สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา เป็นมาตรประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.4.1 ศึกษาการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ

2.4.2 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา เป็นมาตรประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ น้อยที่สุด น้อยปานกลาง มาก และมากที่สุด จำนวน 12 ข้อ ประกอบด้วยความคิดเห็นของนักเรียน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ที่ได้รับ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการนำไปใช้ ซึ่งคำถามที่ใช้มีการกำหนดค่าความคิดเห็น 5 ระดับ ดังนี้

เห็นด้วยน้อยที่สุด	1	คะแนน
เห็นด้วยน้อย	2	คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	3	คะแนน
เห็นด้วยมาก	4	คะแนน
เห็นด้วยมากที่สุด	5	คะแนน

สำหรับการให้ความหมายของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นที่วัดได้ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการให้ความหมาย (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543) โดยพิจารณาค่าระดับความคิดเห็น ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงความหมายของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นที่วัดได้

ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.49	เห็นด้วยน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 2.49	เห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 - 3.49	เห็นด้วยปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 4.49	เห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 - 5.00	เห็นด้วยมากที่สุด

2.4.3 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องและการใช้ภาษา

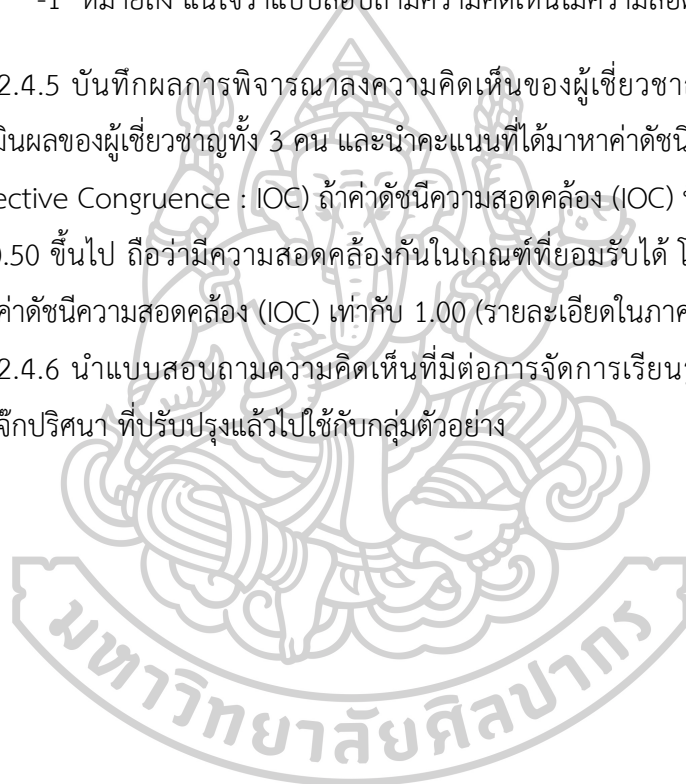

2.4.4 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีสอน 1 คน ด้านภาษาไทย 1 คน และด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา 1 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้เกณฑ์การประเมิน 3 ระดับ ดังนี้

- + 1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบสอบถามความคิดเห็นสอดคล้องกับจุดประสงค์
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแบบสอบถามความคิดเห็นสอดคล้องกับจุดประสงค์หรือไม่
- 1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบสอบถามความคิดเห็นไม่ความสอดคล้องกับจุดประสงค์

2.4.5 บันทึกผลการพิจารณาถึงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนในแต่ละข้อจากการประเมินผลของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน และนำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ โดยผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 (รายละเอียดในภาคผนวก ก)

2.4.6 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา ที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา สามารถสรุปได้ ดังภาพที่ 11

ภาพที่ 11 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการทดลอง

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบก่อนทดลอง (Pre Experimental Research) โดยแบบแผนการทดลองเป็นแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและสอบหลัง (The One-Group Pretest-Posttest Design) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2557; 144)

T ₁	X	T ₂
----------------	---	----------------

T₁ หมายถึง การทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท

X หมายถึง การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท

T₂ หมายถึง การทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท

2. การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง ดังนี้

1. ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยได้ทดสอบก่อนเรียน โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย แบ่งเป็นแบบเต็มข้อความ จำนวน 2 ข้อ และแบบแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท จำนวน 2 ข้อ รวมทั้งหมด 4 ข้อ ใช้เวลาในการทำข้อสอบ 60 นาที แล้วตรวจให้คะแนน

2. ดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยเป็นผู้สอนด้วยตนเองโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา จำนวนแผนการเรียนรู้ 2 แผน ร่วมกับแบบฝึก 2 ชุด เริ่มทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 8 ชั่วโมง ไม่รวมการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

3. หลังการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียน โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย แบ่งเป็นแบบเต็มข้อความ จำนวน 2 ข้อ และแบบแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท จำนวน 2 ข้อ รวมทั้งหมด 4 ข้อ ใช้เวลาในการทำข้อสอบ 60 นาที และนำแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา ไปสอบถามนักเรียน แล้วตรวจให้คะแนน นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาเปรียบเทียบความแตกต่าง โดยใช้การวิเคราะห์ทางวิธีการทางสถิติเพื่อตรวจสอบสมมติฐาน

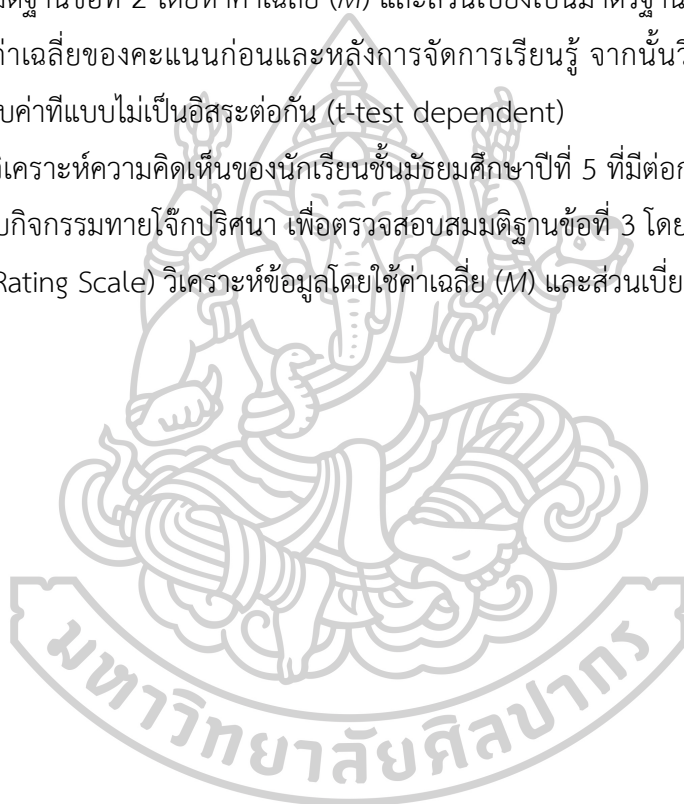
ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานและสรุปผลการทดลอง ดังนี้

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 เพื่อตรวจสอบสมมติฐานข้อที่ 1 โดยการคำนวณจากสูตรการหาประสิทธิภาพ (E_1/E_2)

2. วิเคราะห์ความสามารถในด้านการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทของนักเรียน เพื่อตรวจสอบสมมติฐานข้อที่ 2 โดยหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และนำคะแนนมาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ จากนั้นวิเคราะห์ความแตกต่างโดยการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t -test dependent)

3. วิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกร่วมกับกิจกรรมทายใจกปริศนา เพื่อตรวจสอบสมมติฐานข้อที่ 3 โดยแบบสอบถามเป็นมาตรฐานประมาณค่า (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทร่วม กับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ 1) เพื่อพัฒนาแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทร่วม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึก ร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา และ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึก ร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการทดสอบประสิทธิภาพของแบบฝึก เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทร่วม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียน ด้วยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึก ร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนรู้ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทร่วม ด้วยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึก ร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการทดสอบประสิทธิภาพของแบบฝึก เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัยข้อที่ 1 แบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทร่วม ที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพตามเกณฑ์ 75/75 หรือไม่

ผลการทดสอบประสิทธิภาพของแบบฝึก เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีรายละเอียด ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการทดสอบประสิทธิภาพของแบบฝึก เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน นักเรียน	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย (<i>M</i>)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (<i>SD</i>)	ประสิทธิภาพ
กระบวนการ	37	80	61.54	5.32	76.93
ผลลัพธ์	37	20	15.59	1.44	77.97

จากตารางที่ 7 พบว่า ประสิทธิภาพของแบบฝึก เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 คะแนนระหว่างเรียน มีคะแนนเต็ม 80 คะแนน ผลสอบของนักเรียนมีค่าเฉลี่ย (*M*) เท่ากับ 61.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) เท่ากับ 5.32 มีประสิทธิภาพ (E_1) เท่ากับ 76.93 และคะแนนหลังเรียน มีคะแนนเต็ม 20 คะแนน ผลสอบของนักเรียนมีค่าเฉลี่ย (*M*) เท่ากับ 15.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) เท่ากับ 1.44 มีประสิทธิภาพ (E_2) เท่ากับ 77.97

**ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียน ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึก
ร่วมกับกิจกรรมทายใจปริศนา**

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัยข้อที่ 2 ความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกร่วมกับกิจกรรมทายใจปริศนาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่ มีรายละเอียด ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียน

การทดสอบ	จำนวน นักเรียน	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย (<i>M</i>)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (<i>SD</i>)	t	p
ก่อนเรียน	37	20	10.78	1.58	19.67	0.0000
หลังเรียน	37	20	15.59	1.44		

จากตารางที่ 8 พบว่า คะแนนความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย (*M*) เท่ากับ 15.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) เท่ากับ 1.44 สูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ย (*M*) เท่ากับ 10.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) เท่ากับ 1.58 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนรู้ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา

การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบคำถามวิจัยข้อที่ 3 ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนรู้ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา อยู่ในระดับใด มีรายละเอียด ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ระดับความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนรู้ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา

ที่	ระดับความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา	ค่าเฉลี่ย (M)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ด้านความรู้ที่ได้รับ					
1	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์มากเพียงพอ	4.70	0.46	มากที่สุด	2
2	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ได้ดีขึ้น	4.14	0.48	มาก	1
รวม		4.42	0.34	มาก	(2)
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
3	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาการคิดสร้างสรรค์	4.54	0.51	มากที่สุด	1
4	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาส่งเสริมให้นักเรียนสามารถวิจารณ์การแต่งฉันทน์ได้	4.19	0.66	มาก	7

ตารางที่ 9 ระดับความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนรู้ เรื่อง การแต่ง
คำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรม
ทายใจปริศนา (ต่อ)

ที่	ระดับความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรม การเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรม ทายใจปริศนา	ค่าเฉลี่ย (<i>M</i>)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (<i>SD</i>)	ระดับ ความ คิดเห็น	ลำดับที่
5	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับ กิจกรรมทายใจปริศนาส่งเสริมให้นักเรียน สามารถประเมินการแต่งฉันทน์ได้	4.46	0.61	มาก	4
6	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับ กิจกรรมทายใจปริศนาทำให้นักเรียนมี ความกระตือรือร้น	4.00	0.53	มาก	8
7	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับ กิจกรรมทายใจปริศนาเปิดโอกาสให้ นักเรียนมีอิสระในการสร้างผลงาน	4.38	0.59	มาก	6
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
8	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับ กิจกรรมทายใจปริศนาช่วยให้นักเรียน สนใจการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์มาก ขึ้น	4.51	0.51	มากที่สุด	2
9	เวลาในการทำกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจ ปริศนามีความเหมาะสม	4.43	0.50	มาก	5
10	บรรยากาศในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบ ฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจปริศนาเป็น บรรยากาศที่ดี เหมาะแก่การเรียนรู้	4.49	0.51	มาก	3
รวม		4.38	0.18	มาก	(3)

ตารางที่ 9 ระดับความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนรู้ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจปริศนา (ต่อ)

ที่	ระดับความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจปริศนา	ค่าเฉลี่ย (M)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
11	นักเรียนสามารถนำความรู้ซึ่งเรียนโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจปริศนา ไปประยุกต์ใช้ในการแต่งฉันทน์ชนิดอื่นได้	4.51	0.51	มากที่สุด	1
12	นักเรียนได้รับประโยชน์การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจปริศนา	4.41	0.55	มาก	2
รวม		4.46	0.36	มาก	(1)
โดยภาพรวม		4.42	0.29	มาก	

จากตารางที่ 9 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจปริศนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับความเห็นด้วยมาก ($M = 4.42$, $SD = 0.29$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน นักเรียนมีความคิดเห็นในด้านการนำไปใช้ เป็นลำดับที่ 1 อยู่ในระดับความเห็นด้วยมาก ($M = 4.46$, $SD = 0.36$) นักเรียนมีความคิดเห็นในด้านความรู้ที่ได้รับ เป็นลำดับที่ 2 อยู่ในระดับความเห็นด้วยมาก ($M = 4.42$, $SD = 0.34$) และนักเรียนมีความคิดเห็นในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นลำดับที่ 3 อยู่ในระดับความเห็นด้วยมาก ($M = 4.38$, $SD = 0.18$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความคิดเห็นในด้านการนำไปใช้ เป็นลำดับที่ 1 มีรายละเอียด ดังนี้ สามารถนำความรู้ซึ่งเรียนโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจปริศนา ไปประยุกต์ใช้ในการแต่งฉันทน์ชนิดอื่นได้ ($M = 4.51$, $SD = 0.51$) ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจปริศนา ($M = 4.41$, $SD = 0.55$) ตามลำดับ

ความคิดเห็นในด้านความรู้ที่ได้รับ เป็นลำดับที่ 2 มีรายละเอียด ดังนี้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจปริศนาช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการแต่งคำประพันธ์

ประเภทแผนที่ได้ดีขึ้น ($M = 4.14$, $SD = 0.48$) การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทมัทยพียงพอ ($M = 4.70$, $SD = 0.46$) ตามลำดับ

ความคิดเห็นในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นลำดับที่ 3 มีรายละเอียด ดังนี้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาการคิดสร้างสรรค์ ($M = 4.54$, $SD = 0.51$) การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาช่วยให้นักเรียนสนใจการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทมัทยพียงพอมากขึ้น ($M = 4.51$, $SD = 0.51$) บรรยากาศในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาเป็นบรรยากาศที่ดี เหมาะแก่การการเรียนรู้ ($M = 4.49$, $SD = 0.51$) การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประเมินการแต่งฉันทมัทยพียงพอได้ ($M = 4.46$, $SD = 0.61$) เวลาในการทำกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนามีความเหมาะสม ($M = 4.43$, $SD = 0.50$) การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาเปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระในการสร้างผลงาน ($M = 4.38$, $SD = 0.59$) การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาส่งเสริมให้นักเรียนสามารถวิจารณ์การแต่งฉันทมัทยพียงพอได้ ($M = 4.19$, $SD = 0.66$) การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น ($M = 4.00$, $SD = 0.53$) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาของแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทมัทยพียงพอ โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาแบบปลายเปิด พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 คิดว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทมัทยพียงพอ ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา มีความสนุกสนาน ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และควรนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ชนิดอื่นด้วย ทั้งนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ทำให้นักเรียนได้ช่วยกันเสนอความคิดเห็น ระดมสมอง ได้นำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทมัทยพียงพอจนสามารถแต่งคำประพันธ์ได้สำเร็จ และการมีแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทมัทยพียงพอร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาของคำประพันธ์ประเภทฉันทมัทยพียงพอได้ง่ายขึ้น มีเอกสารไว้สำหรับการทบทวนเนื้อหาในภายหลัง นอกจากนี้นักเรียนยังมีความรู้สึกว่าการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทมัทยพียงพอนั้นไม่ได้ยากจนเกินความสามารถของตนเอง สามารถที่จะแต่งได้ หากมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของคำประพันธ์และได้รับการฝึกฝนบ่อย ๆ ทั้งยังทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทมัทยพียงพอ รวมไปถึงคำประพันธ์ชนิดอื่น ๆ ด้วย

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นการวิจัยแบบก่อนทดลอง (Pre Experimental Research) โดยมีแบบแผนการวิจัยการทดลองกลุ่มเดียวมีการสอบก่อนและสอบหลังการทดลอง (The One-Group Pretest-Posttest Design) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2557: 144) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา และ 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสายธรรมจันทร์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ได้มาโดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ โดยใช้แบบฝึกร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา จำนวน 2 แผน ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 2) แบบฝึก เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ จำนวน 2 ชุด โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 และมีผลการทดสอบประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 ($E_1 = 76.93$, $E_2 = 77.97$) 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ก่อนและหลังเรียน เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย จำนวน 4 ข้อ โดยเป็นแบบเติมข้อความ จำนวน 2 ข้อ และแบบแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ จำนวน 2 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.74-0.78 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20-0.27 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) 0.80 และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วยความคิดเห็นของนักเรียน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ที่ได้รับ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และด้านการนำไปใช้ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent) ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) รวมไปถึงการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนจากแบบสอบถามความคิดเห็น โดยใช้ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับความคิดเห็น

สรุปผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของแบบฝึก เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีค่าประสิทธิภาพ $E_1 = 76.93$, $E_2 = 77.97$ เป็นไปตามเกณฑ์ 75/75
2. ความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึก ร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพของแบบฝึกการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 ($E_1 = 76.93$, $E_2 = 77.97$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแบบฝึกมีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมที่ให้นักเรียนเขียนสัญลักษณ์แทน คำครุ-ลหุ หรือกิจกรรมที่ให้นักเรียนร่วมกันหาคำที่มีตำแหน่งครุ-ลหุ ตรงตามคณะฉันท สามารถกระตุ้นความสนใจของนักเรียนในขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ โดยครูเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกัน สืบค้นคำที่นักเรียนพบเห็นในชีวิตประจำวัน ทั้งจากการสนทนา จากสื่อสิ่งพิมพ์หรือจากสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้นักเรียนสามารถสืบค้นคำที่มีตำแหน่งครุ-ลหุ ตรงตามคณะฉันทได้ง่ายและคล่องแคล่วมากยิ่งขึ้น เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมในแบบฝึกเสร็จแล้วจะมีการทดสอบความรู้ความเข้าใจของนักเรียน ด้วยการทดสอบแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ทำให้นักเรียนรู้สึกท้าทาย ได้นำความรู้ที่เรียนมาใช้อย่างจริง อีกทั้งนักเรียนยังได้รับความสนุกสนานและร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มจากการทำแบบฝึกในกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา จากลักษณะดังกล่าวของแบบฝึก สอดคล้องกับ สุคนธ์ สินธพานนท์ (2551: 90) ที่ได้กล่าวถึงการสร้างแบบฝึก ไว้ว่า แบบฝึกควรมีกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อเป็นการเร้าความสนใจของนักเรียนไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย ใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจ เหมาะกับช่วงวัยของนักเรียนและ

เป็นสิ่งที่นักเรียนสามารถศึกษาด้วยตนเองได้ ที่สำคัญควรออกแบบมาเพื่อฝึกทักษะหรือความสามารถของนักเรียนได้หลายด้าน เช่น คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ เป็นต้น ทั้งนี้ยังมีนักวิชาการบางคนได้กล่าวว่า แบบฝึกควรจะแยกเป็นหัวข้อ ประเด็นหรือเรื่องที่ไม่ยาวจนเกินไป ควรมีกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ทั้งนี้ควรมีการกระตุ้นความสนใจตั้งแต่กิจกรรมแรกจนถึงกิจกรรมสุดท้าย ดังที่ในแบบฝึกที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น มีกิจกรรมที่หลากหลายให้นักเรียนได้ลงมือทำ เช่น การหาคำตามคณะฉันทน์ การแปลงคำครุ-ลหุ การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ โดยใช้รูปแบบกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา ตลอดจนการนำเสนอโจ๊กปริศนาที่แต่ละกลุ่มช่วยกันแต่งขึ้น เพื่อให้นักเรียนคนอื่นในชั้นเรียนได้ร่วมสนุกในการทายโจ๊กปริศนา (ฉวีวรรณ จินดาพล, 2525) นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการบางคนยังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างแบบฝึกไว้ว่า แบบฝึกควรจะต้องเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและเนื้อหาให้สอดคล้องกัน และแยกออกเป็นกิจกรรมหรือภาระงานย่อย ๆ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของนักเรียน และเรียงกิจกรรมหรืองานที่นักเรียนต้องปฏิบัติจากง่ายไปหายากและกำหนดระยะเวลาที่จะใช้ในแบบฝึกแต่ละตอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับ วรสุดา บุญยไวยโรจน์ (2536: 37) กาญจนา คุณารักษ์ (2553: 10) และสุคนธ์สินธพานนท์ (2551: 100) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการสร้างแบบฝึกไว้ในทำนองเดียวกันว่า ในการสร้างแบบฝึก ผู้สร้างจะต้องศึกษาความรู้ที่จะใช้ในการจัดการเรียนการสอนหรือนำเสนอในแบบฝึก โดยที่จะต้องคำนึงถึงการวิเคราะห์สภาพปัญหา การกำหนดเนื้อหา จุดประสงค์และกิจกรรมต่าง ๆ ในแบบฝึกให้สอดคล้องกับความรู้หรือสิ่งที่ต้องการฝึก เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเกิดความเข้าใจในเรื่องที่ฝึกอย่างมีประสิทธิภาพแบบฝึกจึงเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมกับการนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อันเกี่ยวกับการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ เพราะในแต่ละกิจกรรมของแบบฝึก นักเรียนจะได้ฝึกคิด ฝึกสังเกตและวิเคราะห์ฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ได้ร่วมกันระดมความคิด สืบค้นคำตอบทั้งในส่วนที่เป็นการค้นหาทำให้ตรงตำแหน่งครุ-ลหุ การแปลงคำครุ-ลหุ และยังได้ลงมือปฏิบัติจริงในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ด้วยรูปแบบกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา ที่นักเรียนจะมาร่วมกันนำเสนอโจ๊กปริศนาที่แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ที่ทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการสื่อสาร และได้ฝึกการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ และการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ตามหัวข้อที่นักเรียนสนใจ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้นำความรู้ที่ได้ศึกษามาใช้จริง ได้นำเสนอความคิดหรือประเด็นที่สนใจผ่านกระบวนการเขียนสร้างสรรค์ ในรูปแบบของคำประพันธ์ประเภทฉันทน์

จากผลการวิจัยข้างต้น แบบฝึกการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง การสร้างแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า แบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีประสิทธิภาพ 84.67/85.17 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ (ไตรรัตน์ สงเอียด, 2544) รวมทั้งสอดคล้องกับ งานวิจัย เรื่อง การพัฒนาแบบฝึกการเขียนบทประพันธ์ในงานอาชีพ สำหรับ

นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ พบว่า แบบฝึกที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพ 86.91/75.59 สูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ (พิมพีใจ พจนสมพงษ์, 2549) และยังสอดคล้องกับ สุรวุฒิ พันทวีศักดิ์ (2561) ที่ได้วิจัยพบว่า แบบฝึกการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 80.87/80.10 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ จากผลการวิจัยที่สอดคล้องกันนี้ จึงส่งผลให้การใช้แบบฝึกมีประสิทธิภาพที่ดี

2. จากการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกร่วมกับกิจกรรมทายใจปริศนา สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคำครุ-ลหุ มากขึ้น เมื่อครูทบทวนความรู้เกี่ยวกับคำครุ-ลหุ นักเรียนสามารถตอบได้ถูกต้องและตอบได้ในทันที รวมทั้งการเลือกใช้คำในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทสามารถเลือกคำที่สื่อความหมายได้ค่อนข้างดี และมีคลังคำศัพท์เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ อาจเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกร่วมกับกิจกรรมทายใจปริศนา เป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ ได้ร่วมกันระดมความคิด ลงมือปฏิบัติแบบกระบวนการกลุ่มและได้รับความสนุกสนานจากกิจกรรมการทายใจปริศนา ซึ่งสอดคล้องกับ อัมพร ภูระหงษ์ (2549) ที่ได้วิจัยพบว่า การใช้ชุดกิจกรรมแต่งคำประพันธ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีลักษณะเป็นสื่อประสม โดยการใช้เกมต่าง ๆ เช่น การทายใจปริศนา เพลง ภาพ ฯลฯ เป็นการเร้าให้นักเรียนสนใจที่จะเรียนด้วยความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน ไม่น่าเบื่อหน่าย นักเรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความคิดที่หลากหลาย นักเรียนมีความร่วมมือกันในหมู่คณะ สามารถแสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สอดคล้องกับ สรียา ทับทัน (2551) กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเล่นปริศนาคำทายหรือใจปริศนา ว่าเป็นการฝึกสมองในการขบคิดเพื่อหาคำตอบ ฝึกการแสดงออก พัฒนาการสื่อสารและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งผู้เล่นจะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ผ่อนคลายและยังเป็นการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาไทยในด้านการอนุรักษ์คำประพันธ์ไทยด้วย และยังสอดคล้องกับ ชวิน พงษ์ผจญ (2561) ที่กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมทายใจปริศนาไว้ว่า นักเรียนจะได้ซึมซับฉันทลักษณ์ของบทร้อยกรอง เป็นการพัฒนาความคิดของนักเรียน และยังเป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดความสนุกสนาน เกิดความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทร่วมกับกิจกรรมทายใจปริศนา เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และกระบวนการกลุ่ม ซึ่งเหมาะสมกับเนื้อหาการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทที่นักเรียนจะต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์และการร่วมมือกันในการเลือกใช้คำครุ-ลหุ มาเรียงร้อยให้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ จนเกิดเป็นผลงานการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทที่ถูกต้อง มีใจความที่ดีและมีการใช้โวหารที่เหมาะสม ทั้งนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจปริศนา มีส่วนช่วยทำให้เกิดความสนุกสนาน กระตือรือร้นและสนใจที่จะเรียน เกิดการเรียนรู้อย่างเข้าใจ จดจำเนื้อหาได้อย่างแม่นยำและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้อย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัย เรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนร้อยกรองและความสนใจในการเรียนวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะประกอบการสอนกับการสอนตามคู่มือครู พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะประกอบการสอนกับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู มีความสามารถในการเขียนร้อยกรองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (วรรณศิริ ผลประมุข, 2545) รวมทั้งสอดคล้องกับ อัมพร ภูระหงษ์ (2549) ที่ได้วิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่งคำประพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยชุดกิจกรรมการแต่งคำประพันธ์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รวมไปถึงสอดคล้องกับ สุรวุฒิ พันทวีศักดิ์ (2561) ที่ได้วิจัยพบว่า แบบฝึกการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 และความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์ประเภทฉันทและสามารถแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ นักเรียนยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และเกิดทักษะกระบวนการกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ ที่นักวิชาการบางคนได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ร่วมมือกันศึกษาค้นคว้าหาความรู้ เพื่อนำไปปฏิบัติการที่กลุ่มตนเองได้รับมอบหมาย โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาและคอยอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์และได้ปฏิบัติงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งยังทำให้เกิดความเชื่อใจ ยอมรับความคิดเห็นในการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Jensen, 2000)

การใช้กิจกรรมทายใจปริศนาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มที่ ทั้งการระดมความคิด การร่วมกระบวนการกลุ่มในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ตลอดจนการจัดกิจกรรมนำเสนอ โจ๊กปริศนาที่แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทฉันท ซึ่งแต่ละกลุ่มได้ร่วมกันแต่งขึ้นมา ทั้งนี้ด้วยรูปแบบของกิจกรรมทายใจปริศนามีลักษณะเป็นเกมทายปริศนา นักเรียนจึงได้รับความสนุกสนานควบคู่ไปกับการได้รับความรู้ และทำให้เกิดความสนใจ กระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทที่สูงขึ้น

3. จากการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจปริศนา ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกด้าน โดยนักเรียน

มีความคิดเห็นว่าการนำไปใช้ เป็นลำดับที่ 1 อาจเนื่องมาจากนักเรียนได้รับประโยชน์และสามารถนำความรู้ซึ่งเรียนโดยการใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา ไปประยุกต์ใช้ในการแต่งฉันทชนิดอื่นได้ ความคิดเห็นด้านที่รองลงมา คือ ด้านความรู้ที่ได้รับ อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะบังคับของคำประพันธ์ประเภทฉันท์ เช่น ลักษณะคำครุ-ลหุ การเลือกใช้คำศัพท์ โวหาร ศิลปะการประพันธ์ ตลอดจนฉันทลักษณ์ของอินทวิเชียรฉันท์ 11 และภุชงคประยาตฉันท์ 12 มากเพียงพอและพัฒนาความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์ได้ดีขึ้น และความคิดเห็นลำดับที่ 3 คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา มีความน่าสนใจ มีกิจกรรมที่หลากหลาย นักเรียนมีเวลาในการทำกิจกรรมอย่างเหมาะสม นักเรียนสนใจการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์มากขึ้น กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาการคิดอย่างสร้างสรรค์ ร่วมมือกันในการทำกิจกรรมกลุ่ม เกิดความกระตือรือร้น และได้รับความสนุกสนานจากการทายโจ๊กปริศนา ทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีและเหมาะสมต่อการเรียนรู้ ดังที่ สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรหม (2523: 52-62) กล่าวถึง หลักจิตวิทยาที่ครูภาษาไทยต้องเรียนรู้และนำไปใช้ เพื่อสร้างบรรยากาศและสภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นเพราะการเรียนรู้นั้น นักเรียนจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลจากการได้รับประสบการณ์ตรง เมื่อนักเรียนเรียนรู้แล้วจะคงทนถาวรไม่มีการลืม อีกทั้งการลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) จะส่งผลให้นักเรียนมีความคล่องแคล่ว มีความชำนาญในความรู้ที่ได้รับมากขึ้น ในทักษะภาษาได้ก็เพราะประสบการณ์ตรง ได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง การเรียนรู้โดยครูเป็นผู้มอบความรู้ให้เพียงอย่างเดียวไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือกระทำ นักเรียนจะไม่มีประสบการณ์ตรงและได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ที่น้อยที่สุด นอกจากนี้ การเรียนรู้อย่างเกิดจากการฝึกฝนตามกฎการเรียนรู้ (Law of Exercise) ของ Thorndike ที่นักเรียนต้องได้รับการฝึกปฏิบัติหรือกระทำซ้ำ จึงจะทำให้พฤติกรรมนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน สอดคล้องกับ อัมพร ภูระหงษ์ (2549) ที่ได้วิจัยพบว่า เจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อวิธีสอนโดยการใช้ชุดกิจกรรมแต่งคำประพันธ์ มีลักษณะเป็นสื่อประสม เช่น การเล่นเกมทายปริศนา เพลงภาพ ฯลฯ มีค่าเฉลี่ย 4.24 ซึ่งมีความคิดเห็นในทางบวกต่อวิธีสอน อยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากการใช้ชุดกิจกรรมเป็นการสอนที่มีกิจกรรมจากง่ายไปหายาก นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ตรงกับความสนใจ ระวังและกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการคิด มีส่วนร่วมในการเรียน รวมทั้งยังสอดคล้องกับ ชันธุ์ชัย อธิเกียรติ (2556) ที่ได้วิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มที่สอนโดยใช้กิจกรรมผสมมีคะแนนความพึงพอใจต่อการสอนโดยใช้กิจกรรมผสม อยู่ในระดับมาก โดยมีความเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในการแต่งบทร้อยกรอง เพราะทำให้ได้ฝึกแต่งบทร้อยกรองหลายบท จนเกิดความชำนาญ สามารถแต่งบทร้อยกรองได้คล่องแคล่วขึ้นและกิจกรรม

ผะหมียังมีลักษณะคล้ายเกมที่ทำให้นักเรียนได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา จึงทำให้นักเรียนมีความคิดเห็นในระดับ เห็นด้วยมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. การดำเนินการทดลองการพัฒนาแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ร่วมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากผลการวิจัย พบว่า ชั้นกระบวนการกลุ่มที่นักเรียนร่วมกันแต่งโจ๊กปริศนาด้วยคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ครูควรช่วยเหลือนักเรียนในการเลือกใช้คำศัพท์ในการแต่งโจ๊กปริศนาแต่ละวรรค ให้ตรงตามตำแหน่งคำครู-ลหุ และได้ใจความที่สื่อไปถึงคำตอบของปริศนาแต่ละวรรค

2. ครูควรเพิ่มตัวอย่างโจ๊กปริศนา หรือตัวอย่างของคำประพันธ์ประเภทฉันทน์แต่ละชนิดในแบบฝึก เพื่อให้นักเรียนได้เห็นตัวอย่างที่หลากหลาย และในขั้นก่อนกระบวนการกลุ่มที่นักเรียนร่วมกันแต่งโจ๊กปริศนาด้วยคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ครูอาจจะกำหนดรูปแบบของโจ๊กปริศนาและคำตอบของโจ๊กปริศนาแต่ละวรรค แล้วให้นักเรียนร่วมกันแต่งโจ๊กปริศนาแต่ละวรรค เพื่อเป็นการฝึกและเตรียมความพร้อมก่อนที่จะทำกระบวนการกลุ่ม

3. ครูควรเน้นย้ำให้นักเรียนจดจำลักษณะของคำครู-ลหุ ให้แม่นยำ ตลอดจนหลักการแผลงคำศัพท์ เพื่อให้ถูกต้องตามตำแหน่งบังคับคำครู-ลหุ ของคำประพันธ์ประเภทฉันทน์แต่ละชนิด เพราะว่าการใช้คำครู-ลหุ ถือเป็นลักษณะบังคับที่สำคัญอย่างยิ่งของคำประพันธ์ประเภทฉันทน์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาความสามารถในการแต่งคำประพันธ์กับฉันทลักษณ์ชนิดอื่นที่นักเรียนได้เรียนในรายวิชานี้ เช่น กลอนสุภาพ กลอนดอกสร้อย กลอนสักวา โคลงสี่สุภาพ วิชาชุมนุมมาลาฉันทน์ 8 วสันตติฉันทน์ 14 เป็นต้น ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา

2. ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา กับวิธีการจัดการเรียนรู้ เทคนิคหรือวิธีสอนรูปแบบอื่น ๆ เช่น การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experimental Instruction) บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) การจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT หรือการจัดการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward Design) เป็นต้น

รายการอ้างอิง

- Andonovska-Trajkovska, D., Atanasoska, T., & Iliev, D. (2017). Methodology Of Teaching Poetry Writing In The Elementary Classroom *Proceedings of INTED2017 Conference*, 4995-5003.
- Brooks, C., & Warren, R. P. (1960). *Understanding poetry* (3rd ed.): Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Butts, D. P. (1974). *The teaching of science;: A self-directed planning guide*: Harper & Row.
- Greene, H. A., & Petty, W. T. (1963). *Language Workbooks and Practices Materials. Development Language Skills in the Elementary Schools*. New York:: Alum and bacon.
- Jensen, E. (2000). *Brain-Based Learning*. San Diego, CA: The Brain Store Publishing.
- Kennedy, L. D. (1975). *Teaching the Elementary Language Art*. New York: Harper & Row Publishers.
- Kutiper, K. S. (1985). *A Survey Of The Adolescent Poetry Preferences Of Seventh, Eighth, And Ninth Graders*. University of Houston, Ann Arbor
- Robert Burns. (1955). *Poems and songs of Robert Burns / Robert Burns ; edited by James Barke*. London: Collins.
- Sandra, N. H. (1978). *The Teaching Of Poetry In Grades Seven And Eight - A Survey Of Theory, Practices, And Materials*. Boston University School of Education,
- กาญจนา คุณารักษ์. (2558). การออกแบบการเรียนการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 5 ed.). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กำชัย ทองหล่อ. (2552). หลักภาษาไทย: กรุงเทพฯ ฯ: รวมสาส์น (1997).
- ฉัตรชัย อธิเกียรติ. (2556). การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการแต่งร้อยกรองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง ระหว่างกลุ่มที่ใช้กิจกรรมผสมและกลุ่มที่สอนแบบปกติ. โครงการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
- จรินทร์ งามมั่น. (2553). การพัฒนาแบบฝึกการเขียนคำประพันธ์กลอนสุภาพและกาพย์ยานี 11 สำหรับนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศ). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,

- จิตติมา จันโททอง. (2563) ครู วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนสายธรรม
จันทร์. สัมภาษณ์ 23 สิงหาคม.
- จุฑามาศ ตะเย็นกุล. (2559). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์ เพื่อส่งเสริมทักษะการแต่งคำ
ประพันธ์ประเภทฉันท์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษา
ภาษาไทย). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
- ฉวีวรรณ จินดาพล. (2525). เปรียบเทียบความเข้าใจความหมายของคำนามและความคงทนในความจำโดยการใ้
รูปภาพการเล่านิทานและปริศนาคำทาย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
- ชวิน พงษ์ผจญ. (2560). เกมกลอน : กิจกรรมการเรียนรู้ร้อยกรองที่มากกว่าความสนุก. *ไทยศึกษา*, 13, 2
(กรกฎาคม - ธันวาคม 2560), 15 - 50.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5, 1
(มกราคม - มิถุนายน 2556), 7-20.
- ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2561). หลักการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไตรรัตน์ สงเอียด. (2544). การสร้างแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น.
(ปริญญาโทปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย). มหาวิทยาลัยทักษิณ,
- บาร์ณี ถาวร. (2541). ลักษณะคำประพันธ์ไทย. นครศรีธรรมราช: สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- บุญชัย มงคลศุภอัคร์. (2555). โจ๊กปริศนา เกมภาษาแสนสนุก. ชลบุรี: ม.ป.พ.
- บุญชัย มงคลศุภอัคร์. (2562) ประธานชมรมปริศนาร้อยกรองชลบุรี. สัมภาษณ์ 6 ตุลาคม.
- บุญเหลือ ใจโม. (2555). การแต่งคำประพันธ์ (พิมพ์ครั้งที่ 2. ed.). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปรมาภรณ์ ลิ้มปเลิศเสถียร. (2551). การประยุกต์ใช้วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ไทย : กลวิธีการสอนการเขียน
สร้างสรรค์. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย* 28, 1, 28, 1 (มกราคม - มีนาคม 2551), 209-
221.
- ประทีป แสงเปี่ยมสุข. (2538). แนวทางการสร้างแบบฝึกสะกดคำยาก. *วารสารวิชาการ*, 14, 121 (เมษายน -
มิถุนายน 2538), 53-56.
- ประสิทธิ์ ประสิว. (2539). โจ๊กพินสุคพัฒนา. ชลบุรี: โรงพิมพ์งามช่าง.
- ประสิทธิ์ ประสิว. (2562) ข้าราชการบำนาญ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 4 (เจริญอุปกัมภ์ปัญญาธร).
สัมภาษณ์ 7 ตุลาคม.
- ปรัชญา โพธิ์ห้าง. (2545). การละเล่นทายโจ๊ก. *ศิลปวัฒนธรรม*, 23, 4 (กุมภาพันธ์ 2545), 130-131.
- ปาไลตา ผลประดับเพชร, & สิ้นทรัพย์ ยืนยาว. (2560). การพัฒนาสื่อส่งเสริมการคิดเชื่อมโยงภาษาไทย ด้วยร้อย
กรองปริศนาหะหมี่ กรณีศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมพรสำราญ ตำบลพรสำราญ

- อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. โครงการวิจัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์,
- พงษ์รัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ฉบับปรับปรุงใหม่ พิมพ์ครั้งที่ 8. ed.). กรุงเทพฯ ฯ ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงษ์เพย ใจรักธรรม. (2529). โจ๊ก : กิจกรรมภาษาไทย สร้างสรรค์ความคิด, เขาวนปัญญาวัฒนธรรมทางภาษาที่ควรอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกของชาติ: กรุงเทพฯ ฯ : โรงเรียนปทุมคงคา, [2529?].
- พัชรินทร์ รุจิรานุกูล, & เกศินี ศิริสุนทรไพบูลย์. (2556). กระบวนการสืบทอดและแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษา การเล่นทายโจ๊ก อำเภอพนสนนิคม จังหวัดชลบุรี. โครงการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี,
- พิมพ์ใจ พจน์สมพงษ์. (2549). การพัฒนาแบบฝึกการเขียนบทประพันธ์ในงานอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,
- ภัทรสุดา บุญสร้อย. (2563) ครู วิทยฐานะครูชำนาญการ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า นนทบุรี. สัมภาษณ์ 23 สิงหาคม.
- มานะ ยูเต็น. (2526). เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 2 - การประพันธ์ไทย หน่วยที่ 1-15 / สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยฯ.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). วิธีวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 6 ed.). นครปฐม: ศูนย์วิจัยและพัฒนาทางการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยุทธ โตดีเทพย์. (2559). คู่มือเรียนเขียนกลอน (พิมพ์ครั้งที่ 5 ed.). กรุงเทพฯ ฯ: แม่คำฝาง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 / ราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ ฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วรรณศิริ ผลประมูล. (2545). การเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนร้อยกรองและความสนใจในการเรียนวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะประกอบการสอนกับการสอนตามคู่มือครู. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
- วรสุดา บุญไวจ์โรจน์. (2536). การพัฒนาทักษะทางภาษาไทยในระดับประถมศึกษา : เรื่องน่ารู้สำหรับครูภาษาไทย. กรุงเทพฯ ฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วรภรณ์ บำรุงกุล. (2542). ร้อยกรอง. กรุงเทพฯ ฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- วัชร เกษพิชัยณรงค์ และคณะ. (2555). การเรียนเชิงรุกและเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนเชิงรุก. กรุงเทพฯ ฯ: สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิเชียร เกษประทุม. (2550). ลักษณะคำประพันธ์ไทย (ฉันทลักษณ์). กรุงเทพฯ ฯ: พัฒนาศึกษา.
- วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์. (2562). สอนสร้างสรรค์เรียนสนุกยุค 4.0+ / เขียนโดย วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์ และวรวรรณ นิมิตร

พงษ์กุล. กรุงเทพฯ ฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ศศิวงศ์ พูลพิพัฒน์. (2563) อาจารย์ โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา. สัมภาษณ์ 23 สิงหาคม.

ศิริพร ภักดีผาสุข. (2552). ปริศนาคำทายของไทย. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 34, 95-97.

เศรษฐ์ พลอินทร์. (2524). ลักษณะคำประพันธ์ไทย. สงขลา: ภาคพัฒนาตำราและเอกสารวิชาการ ศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.

สมดุลย์ ทำเนา. (2555). โจ๊กปริศนาเมืองชล. ชลบุรี: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี : ชมรมโจ๊กพนัสนิคม.

สมดุลย์ ทำเนา. (2562) ข้าราชการบำนาญ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนสัตหีบวิทยาคม ประธานชมรมโจ๊กปริศนาพนัสนิคม. สัมภาษณ์ 7 ตุลาคม.

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวช. (2524). การประเมินผล : 750 คำถาม. กรุงเทพฯ ฯ: วัฒนาพานิช.

สรียา ทับทัน. (2551). ปริศนาคำทาย : กลไกทางภาษาและภูมิปัญญาแบบไทย. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 1, 2 (มิถุนายน - พฤศจิกายน), 83-95.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ ฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2562). เกณฑ์การประกวดแข่งขัน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 69/2562.

สิทธา พินิจกุล, & ประทีป วาทิกทินกร. (2525). ร้อยกรอง. กรุงเทพฯ ฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุนทร สิ้นพานนท์. (2553). นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน (พิมพ์ครั้งที่ 4 ed.). กรุงเทพฯ ฯ: 9119 เทคนิควิธีคิด.

สุจิต เพียรชอบ, & สายใจ อินทร์มรรย. (2523). วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุรวดี พันทวีศักดิ์. (2561). การพัฒนาความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ร่วมกับแบบฝึก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการสอนภาษาไทย). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,

สุรัตน์ คำหอมรื่น. (2558). การพัฒนาความสามารถในการแต่งกลอนสุภาพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับแบบฝึก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการสอนภาษาไทย). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,

อัจฉรา ชิวพันธ์. (2533). กิจกรรมการเขียนสร้างสรรค์ในชั้นประถมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2. ed.). กรุงเทพฯ ฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

อัมพร ภูระหงษ์. (2549). ผลการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งคำประพันธ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา,

อัมพร สุขเกษม. (2524). ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับร้อยกรองไทย / อัมพร สุขเกษม. กรุงเทพฯ ฯ โอเดียนสโตร์.

อิทธิโชค นาคสนอง. (2563) ครู โรงเรียนมัธยมวัดสิงห์. สัมภาษณ์ 23 สิงหาคม.

ตารางที่ 10 ประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง อินทรีวิเชียรฉันท 11
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทนายโจ๊กปริศนา

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC
	1	2	3		
1. สารสำคัญ					
1.1 มีความถูกต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1
1.2 สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	3	1
2. จุดประสงค์การเรียนรู้					
2.1 สอดคล้องกับผลการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1
2.2 สอดคล้องกับเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1
2.3 สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนการสอน	+1	+1	+1	3	1
2.4 สอดคล้องกับสื่อและวิธีวัดประเมินผล	+1	+1	+1	3	1
3. สารการเรียนรู้					
3.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1
3.2 สอดคล้องและเหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1
3.3 เวลาเรียนเหมาะสมกับเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1
4. กระบวนการจัดการเรียนรู้					
4.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1
4.2 สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	3	1
4.3 เวลาเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	+1	+1	+1	3	1
4.4 เป็นไปตามขั้นตอนและนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	+1	+1	+1	3	1
4.5 สอดคล้องกับวิธีวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	3	1
5. สื่อและแหล่งเรียนรู้					
5.1 สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	3	1
5.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน	+1	+1	+1	3	1
6. การประเมินผลการเรียนรู้					
6.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1
6.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน	+1	+1	+1	3	1

ตารางที่ 11 ประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ภูเขาไฟ

ชั้นที่ 12 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกหัดร่วมกับกิจกรรมทฤษฎีการเรียนรู้

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC
	1	2	3		
1. สารสำคัญ					
1.1 มีความถูกต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1
1.2 สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	3	1
2. จุดประสงค์การเรียนรู้					
2.1 สอดคล้องกับผลการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1
2.2 สอดคล้องกับเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1
2.3 สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนการสอน	+1	+1	+1	3	1
2.4 สอดคล้องกับสื่อและวิธีวัดประเมินผล	+1	+1	+1	3	1
3. สารการเรียนรู้					
3.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1
3.2 สอดคล้องและเหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1
3.3 เวลาเรียนเหมาะสมกับเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1
4. กระบวนการจัดการเรียนรู้					
4.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1
4.2 สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	3	1
4.3 เวลาเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	+1	+1	+1	3	1
4.4 เป็นไปตามขั้นตอนและนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	+1	+1	+1	3	1
4.5 สอดคล้องกับวิธีวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	3	1
5. สื่อและแหล่งเรียนรู้					
5.1 สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	3	1
5.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน	+1	+1	+1	3	1
6. การประเมินผลการเรียนรู้					
6.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1
6.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน	+1	+1	+1	3	1

ตารางที่ 12 ผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของแบบฝึกแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทร่วมกับ
กิจกรรมทายใจปริศนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC
	1	2	3		
1. ด้านคำแนะนำในการใช้แบบฝึก					
1.1 สื่อความหมายชัดเจนเข้าใจง่าย	+1	+1	+1	3	1
2. ด้านกิจกรรมของแบบฝึก					
2.1 สอดคล้องกับเนื้อหาและเหมาะสมกับผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1
2.2 แบบฝึกมีความยากง่ายพอเหมาะ	+1	+1	+1	3	1
2.3 แบบฝึกเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก	+1	+1	+1	3	1
2.4 แบบฝึกสร้างความสนใจของผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1
2.5 ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	+1	+1	+1	3	1
3. ด้านเนื้อหา					
3.1 เนื้อหาของแบบฝึกเหมาะสมกับวัย	+1	+1	+1	3	1
3.2 เนื้อหามีความยากง่ายพอเหมาะ	+1	+1	+1	3	1
3.3 เนื้อหา มีประโยชน์แก่ผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1
4. ด้านภาษา					
4.1 ภาษาที่ใช้ถูกต้อง	+1	+1	+1	3	1
4.2 ภาษาที่ใช้เหมาะสมกับวัย	+1	+1	+1	3	1
5. ด้านรูปเล่ม					
5.1 ขนาดตัวอักษรเหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1
5.2 การจัดรูปเล่มเหมาะสมสวยงาม	+1	+1	+1	3	1

ตารางที่ 13 ผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการแต่ง
คำประพันธ์ประเภทฉันทน์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC
	1	2	3		
<p>ตอนที่ 1 แบบเติมข้อความให้สมบูรณ์ คำชี้แจง : ให้นักเรียนพิจารณาคำประพันธ์ต่อไปนี้ แล้วนำคำที่กำหนดให้มาเติมให้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์</p> <p>1. อินทรวชิรฉันทน์ 11</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 10px auto;"> <p>สราญรมย์ ก็ไม่ฟัง เพราะชิงชัง หทัยขึ้น รำคาญ คะนิงหวัง หทัยขึ้น บมิขึ้น</p> </div> <p>ยามรัก.....ระคายขม คำหวาน.....และก็เฝ้า..... ยามร้าง.....บมิขึ้น..... คำหวาน.....และก็ยิ่งจะ.....</p>	+1	+1	+1	3	1
<p>2. กุชงคประยาตฉันทน์ 12</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 10px auto;"> <p>ประเทศไทย คลี่คลาย วัคซีน มียากติด ประชาชน พ้นผ่าน เศรษฐกิจ ชัดสน ระว่างตัว โรคภัยระบาด วิกฤตการณ์ สุขสวัสดิ</p> </div> <p>วิกฤตหนัก.....เพราะ.....นี้ และ.....ก็ไม่มี จะฉีดให้..... กระทบ.....สิ้น จะทำกินก็..... .....ระวางตน .....มียากตาย ไฉนเล่า.....จะ.....มลายหาย เพราะความทุกข์จะ.....ประสบ.....</p>	+1	+1	+1	3	1
<p>ตอนที่ 2 แบบแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ คำชี้แจง : ให้นักเรียนแต่งคำประพันธ์ฉันทน์ ตามชนิดและ หัวข้อที่กำหนดให้</p> <p>1. อินทรวชิรฉันทน์ 11 จำนวน 2 บท หัวข้อ : สมรสเท่าเทียม</p>	+1	+1	+1	3	1
<p>2. กุชงคประยาตฉันทน์ 12 จำนวน 2 บท หัวข้อ : กำลังใจ</p>	+1	+1	+1	3	1

ตารางที่ 14 ผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของประเด็นแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อ
การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา

ข้อ	ประเด็นสอบถามความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC
		1	2	3		
ด้านความรู้ที่ได้รับ						
1.	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทมุกตเพียงพอ	+1	+1	+1	3	1
2.	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการแต่ง คำประพันธ์ประเภทฉันทมุกตที่ดีขึ้น	+1	+1	+1	3	1
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
3.	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาการคิด สร้างสรรค์	+1	+1	+1	3	1
4.	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาส่งเสริมให้นักเรียนสามารถวิจารณ์การ แต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทมุกตได้	+1	+1	+1	3	1
5.	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประเมินการ แต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทมุกตได้	+1	+1	+1	3	1
6.	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น	+1	+1	+1	3	1
7.	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาเปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระในการสร้าง ผลงาน	+1	+1	+1	3	1

ตารางที่ 14 ผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของประเด็นแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อ
การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทಾಯโจ๊กปริศนา (ต่อ)

ข้อ	ประเด็นสอบถามความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC
		1	2	3		
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
8.	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทಾಯโจ๊กปริศนาช่วยให้นักเรียนสนใจการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์มากขึ้น	+1	+1	+1	3	1
9.	เวลาในการทำกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทಾಯโจ๊กปริศนามีความเหมาะสม	+1	+1	+1	3	1
10.	บรรยากาศในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทಾಯโจ๊กปริศนาเป็นบรรยากาศที่ดี เหมาะแก่การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1
ด้านการนำไปใช้						
11.	นักเรียนสามารถนำความรู้ซึ่งเรียนโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทಾಯโจ๊กปริศนาไปประยุกต์ใช้ในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ชนิดอื่นได้	+1	+1	+1	3	1
12.	นักเรียนได้รับประโยชน์การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทಾಯโจ๊กปริศนา	+1	+1	+1	3	1

ตารางที่ 15 แสดงคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับ
กิจกรรมทายใจปริศนา

เลขที่	คะแนนทดสอบก่อนเรียน (20 คะแนน)	คะแนนทดสอบหลังเรียน (20 คะแนน)
1	11	15
2	9	14
3	12	15
4	9	14
5	9	13
6	12	15
7	11	15
8	9	14
9	9	15
10	10	14
11	9	15
12	12	14
13	12	15
14	10	16
15	12	15
16	11	15
17	9	14
18	10	15
19	12	18
20	11	17
21	10	17
22	12	16
23	12	18
24	9	14
25	15	19

ตารางที่ 15 แสดงคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจปริศนา (ต่อ)

เลขที่	คะแนนทดสอบก่อนเรียน (20 คะแนน)	คะแนนทดสอบหลังเรียน (20 คะแนน)
26	10	16
27	14	18
28	9	15
29	11	16
30	12	18
31	12	16
32	12	15
33	12	17
34	12	15
35	11	15
36	9	17
37	8	17

ตารางที่ 16 แสดงการหาประสิทธิภาพแบบฝึก เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท
แบบเดี่ยว (1 : 1) จำนวน 3 คน

คนที่	คะแนนการทำแบบฝึก (80 คะแนน)	คะแนนการทดสอบหลังเรียน (20 คะแนน)
1	53	14
2	61	16
3	49	11
<i>M</i>	54.33	13.67
<i>SD</i>	6.11	2.52
ค่าประสิทธิภาพ	$E_1 = 67.92$	$E_2 = 68.33$

ตารางที่ 17 แสดงการหาประสิทธิภาพแบบฝึก เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท
แบบกลุ่ม (1 : 10) จำนวน 9 คน

คนที่	คะแนนการทำแบบฝึก (80 คะแนน)	คะแนนการทดสอบหลังเรียน (20 คะแนน)
1	51	13
2	58	15
3	69	16
4	53	14
5	69	18
6	56	15
7	72	17
8	61	15
9	53	13
<i>M</i>	60.22	15.11
<i>SD</i>	7.95	1.69
ค่าประสิทธิภาพ	75.28	75.56

ตารางที่ 18 แสดงการหาประสิทธิภาพแบบฝึก เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท
จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง จำนวน 37 คน

คนที่	คะแนนการทำแบบฝึก (80 คะแนน)	คะแนนการทดสอบหลังเรียน (20 คะแนน)
1	57	15
2	56	14
3	60	15
4	54	14
5	52	13
6	60	15
7	58	15
8	56	14
9	60	15
10	53	14
11	59	15
12	55	14
13	61	15
14	67	16
15	57	15
16	59	15
17	53	14
18	61	15
19	70	18
20	67	17
21	70	17
22	63	16
23	69	18
24	58	14

ตารางที่ 18 แสดงการหาประสิทธิภาพแบบฝึก เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท
จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง จำนวน 37 คน (ต่อ)

คนที่	คะแนนการทำแบบฝึก (80 คะแนน)	คะแนนการทดสอบหลังเรียน (20 คะแนน)
25	71	19
26	62	16
27	69	18
28	61	15
29	65	16
30	67	18
31	62	16
32	63	15
33	68	17
34	61	15
35	61	15
36	67	17
37	65	17
M	61.54	15.59
SD	5.32	1.44
ค่าประสิทธิภาพ	76.93	77.97

ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ
วัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท

ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	หมายเหตุ
1	0.78	0.22	ใช้ได้
2	0.74	0.26	ใช้ได้
3	0.76	0.27	ใช้ได้
4	0.74	0.20	ใช้ได้

นำแบบทดสอบวัดความสามารถการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท แบบอัตร้อย มาหาค่า
ความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของ Cronbach
ซึ่งพบว่ามีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.80

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท

ลำดับที่	คะแนนของผู้ตรวจ คนที่ 1 (X)	คะแนนของผู้ตรวจ คนที่ 2 (Y)	XY	X ²	Y ²
1	15	15	225	225	225
2	14	15	210	196	225
3	15	14	210	225	196
4	14	13	182	196	169
5	13	14	182	169	196
6	15	14	210	225	196
7	15	15	225	225	225
8	14	13	182	196	169
9	15	14	210	225	196
10	14	14	196	196	196
11	15	14	210	225	196
12	14	13	182	196	169
13	15	14	210	225	196
14	16	14	224	256	196
15	15	14	210	225	196
16	15	15	225	225	225
17	14	13	182	196	169
18	15	15	225	225	225
19	18	17	306	324	289
20	17	17	289	289	289
21	17	16	272	289	256
22	16	15	240	256	225
23	18	17	306	324	289
24	14	14	196	196	196
25	19	18	342	361	324

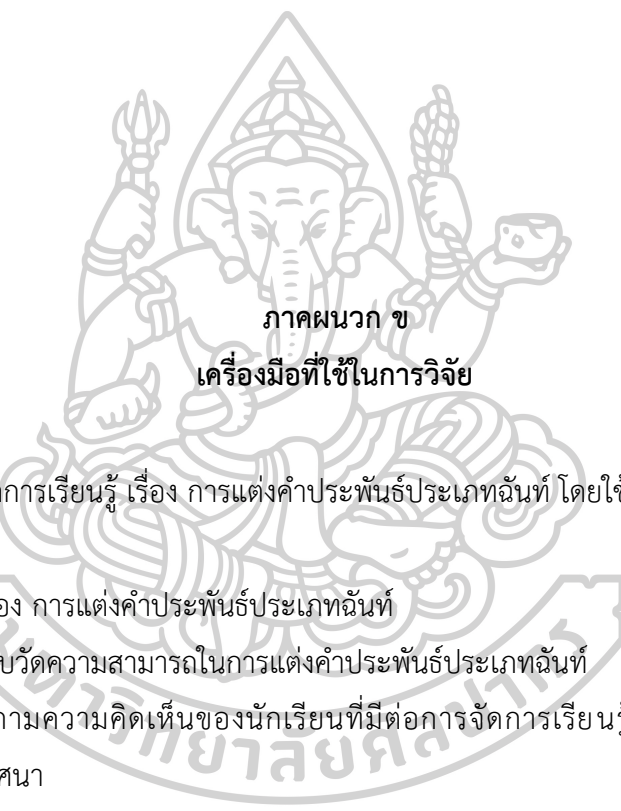
ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท (ต่อ)

ลำดับที่	คะแนนของผู้ตรวจ คนที่ 1 (X)	คะแนนของผู้ตรวจ คนที่ 2 (Y)	XY	X ²	Y ²
26	16	15	240	256	225
27	18	18	324	324	324
28	15	14	210	225	196
29	16	15	240	256	225
30	18	17	306	324	289
31	16	16	256	256	256
32	15	16	240	225	256
33	17	18	306	289	324
34	15	14	210	225	196
35	15	15	225	225	225
36	17	16	272	289	256
37	17	17	289	289	289
	577	558	8769	9073	8494

สูตรที่ใช้ในการคำนวณสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน มีดังนี้

$$\begin{aligned}
 r_{xy} &= \frac{n\sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{[n\sum X^2 - (\sum X)^2][n\sum Y^2 - (\sum Y)^2]}} \\
 &= \frac{37(8769) - (577)(558)}{\sqrt{[37(9073) - (577)^2][37(8494) - (558)^2]}} \\
 &= \frac{2487}{2842.1132982343} \\
 &= 0.87
 \end{aligned}$$

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท มีค่าเท่ากับ 0.87 แสดงว่าผู้วิจัยกับผู้เชี่ยวชาญตรวจให้คะแนนสอดคล้องกัน

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การตั้งค่าประพจน์ประเภทฉันท โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา
- แบบฝึก เรื่อง การตั้งค่าประพจน์ประเภทฉันท
- แบบทดสอบวัดความสามารถในการตั้งค่าประพจน์ประเภทฉันท
- แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย	รหัสวิชา ท 30203	รายวิชา การแต่งคำประพันธ์
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	หน่วยการเรียนรู้ที่ 6	เรื่อง คำประพันธ์ประเภทฉันท
เรื่องที่สอน อินทวิเชียรฉันท 11	ภาคเรียนที่ 1/2565	เวลาเรียน 4 คาบ

1. ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้

- ข้อ 7 เข้าใจฉันทลักษณ์และแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองประเภทฉันทที่ได้ถูกต้อง
- ข้อ 8 ใช้โวหาร ภาพพจน์ รสวรรณคดีและภาษาวรรณศิลป์ได้ถูกต้องและเหมาะสม
- ข้อ 9 มีความซาบซึ้ง เห็นความสำคัญและร่วมสืบทอดการแต่งคำประพันธ์ร้อยกรอง

2. สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

อินทวิเชียรฉันท 11 เป็นคำประพันธ์ที่มีลักษณะโดยทั่วไปคล้ายกับกาพย์ยานี 11 แต่ต่างกันที่มีการบังคับคำครุ - ลหุ โดยวรรคหน้ามี 5 คำ บังคับคำลหุในตำแหน่งที่ 3 และวรรคหลัง 6 คำ บังคับคำลหุในตำแหน่งที่ 1, 2 และ 4 ส่วนการส่งสัมผัสมีลักษณะเช่นเดียวกับกาพย์ยานี 11 ซึ่งคำที่ส่ง - รับสัมผัสจะต้องเป็นคำครุเสมอ

3. จุดประสงค์

- 1) เข้าใจฉันทลักษณ์ของอินทวิเชียรฉันท 11
- 2) แต่งอินทวิเชียรฉันท 11

4. เนื้อหาสาระ

การแต่งอินทวิเชียรฉันท 11 เริ่มด้วยการที่นักเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจฉันทลักษณ์ของอินทวิเชียรฉันท 11 จากนั้นจึงเริ่มฝึกแต่งโดยใช้กิจกรรมการทายใจปริศนา ซึ่งจะเป็นการแต่งโดยเชื่อมโยงข้อความไปสู่คำที่กำหนดไว้ กิจกรรมนี้จะทำให้นักเรียนได้ฝึกการเขียนข้อความด้วยข้อความที่น้อยแต่สามารถสื่อความได้ครบถ้วน จากนั้นนักเรียนรวมกลุ่มกันเลือกหัวข้อที่จะแต่งอินทวิเชียรฉันท 11 ร่วมกันตรวจสอบฉันทลักษณ์ นำเสนอผลงานและแบ่งปันผลงานสู่สาธารณะ

5. สมรรถนะสำคัญ

- 1) ความสามารถในการสื่อสาร
  - มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเข้าใจของตนเอง โดยใช้ภาษาอย่างเหมาะสม
- 2) ความสามารถในการคิด
  - มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์
  - มีทักษะในการคิดนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์

6. ชิ้นงาน/ภาระงาน

แบบฝึก เรื่อง อินทรวีเชียรฉันท 11

7. การวัดและประเมินผล

วิธีการ

- 1) สังเกตพฤติกรรมขณะทำกิจกรรมกลุ่ม
- 2) ตรวจแผนโจ๊กปริศนา
- 3) ตรวจแบบฝึก เรื่อง อินทรวีเชียรฉันท 11

เครื่องมือที่ใช้

- 1) แบบประเมินพฤติกรรมกลุ่ม
- 2) แบบบันทึกผลการตรวจแผนโจ๊กปริศนา
- 3) เกณฑ์การตรวจแบบฝึก เรื่อง อินทรวีเชียรฉันท 11

8. กิจกรรมการเรียนการสอน

ชั่วโมงที่ 1

ขั้นที่ 1 พินิจโจ๊กปริศนา

1) ครูให้นักเรียนพิจารณาแผนโจ๊กปริศนา “อินทรวีเชียร 01” และ “อินทรวีเชียร 02” ซึ่งแต่งด้วยอินทรวีเชียรฉันท 11 และมีรูปแบบการตอบแบบพ้องคำหน้าและพ้องคำหลังตามลำดับ โดยพิจารณาถ้อยคำที่จะเชื่อมโยงไปหาคำตอบของแต่ละวรรคที่ซ่อนอยู่

อินทรวีเชียร 01		อินทรวีเชียร 02	
สงฆ์รดประพรมให้		เพลงนี้ละเสียงทนาย	
สติไร้เพราะตีมัน		เฉพาะหมายตลกหญิง	
รสเค็มเหาะปรุณั้น		น้ำขอสร้อยจริง	
จะผสมขนมจีน		มิประวิงก็แป็บเดียว	
รูปแบบการตอบ : พ้องคำหน้า		รูปแบบการตอบ : พ้องคำหลัง	

2) นักเรียนจับกลุ่ม กลุ่มละ 2 - 3 คน ร่วมกันพิจารณาคำตอบจากแผนโจ๊กปริศนา (แนวคำตอบ : โจ๊กปริศนาชุดที่ 1 อินทรวีเชียร 01 จะได้คำตอบของแต่ละวรรค ได้แก่ “น้ำมนต์” “น้ำเมา” “น้ำปลา” และ “น้ำยา” ส่วนโจ๊กปริศนาชุดที่ 2 อินทรวีเชียร 02 จะได้คำตอบของแต่ละวรรค ได้แก่ “คุกกี้” “ตุ๊กกี้” “แม็กกี้” และ “เมื่อกี้”)

ขั้นที่ 2 ศึกษาฉันทลักษณ์

1) ครูให้นักเรียนพิจารณาแผ่นโจ๊กปริศนา (ชุดเดียวกับขั้นที่ 1 พินิจโจ๊กปริศนา) โดยครูกำหนดประเด็นการศึกษาให้นักเรียน ดังนี้

- ลักษณะของพยางค์/คำที่ใช้ในแต่ละตำแหน่งของคำประพันธ์แต่ละวรรค
- จำนวนพยางค์/คำในแต่ละวรรค
- การส่งสัมผัสของคำประพันธ์แต่ละวรรค

2) นักเรียนกลุ่มเดิมร่วมกันพิจารณาคำประพันธ์จากแผ่นโจ๊กปริศนาตามประเด็นการศึกษาที่ครูกำหนดให้ แล้วร่วมกันตอบคำถามแต่ละประเด็น

(แนวคำตอบ : - ลักษณะของพยางค์/คำที่ใช้ในแต่ละตำแหน่งของคำประพันธ์แต่ละวรรค ได้แก่ คำที่อยู่ในตำแหน่งที่ 1 , 2 , 4 และ 5 ของวรรคที่ 1 และ 3 และคำในตำแหน่งที่ 3 , 5

และ 6 ของวรรคที่ 2 และ 4 เป็นคำที่มีตัวสะกดและคำที่เป็น ก กา เสียงยาว ส่วนคำในตำแหน่งที่ 3 ของวรรคที่ 1 และ 3 และคำในตำแหน่งที่ 1 , 2 และ 4 ของวรรคที่ 2 และ 4 เป็นคำที่เขียนแบบ ก กา เสียงสั้น

- จำนวนพยางค์/คำในแต่ละวรรค ได้แก่ วรรคที่ 1 และ 3 มีจำนวน 5 พยางค์/คำ ส่วนวรรคที่ 2 และ 4 มีจำนวน 6 พยางค์/คำ

- การส่งสัมผัสของคำประพันธ์แต่ละวรรค ได้แก่ คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 ส่งสัมผัสมายังคำที่ 3 ของวรรคที่ 2 , คำสุดท้ายของวรรคที่ 2 ส่งสัมผัสมายังคำสุดท้ายของวรรคที่ 3 ส่วนคำสุดท้ายของวรรคที่ 3 จะส่งสัมผัสมายังคำที่ 3 ของวรรคที่ 4 หรือไม่ก็ได้)

3) ครูอธิบายความรู้เกี่ยวกับคำครุ - ลหุ โดยเชื่อมโยงกับคำที่ใช้ในแผ่นโจ๊กปริศนาที่นักเรียนร่วมกันพิจารณาเมื่อครู่นี้ และบอกนักเรียนว่าการวางคำครุ - ลหุ และการส่งสัมผัสตามตำแหน่งที่ปรากฏในแผ่นโจ๊กปริศนาข้างต้น เป็นรูปแบบคำประพันธ์ประเภทฉันทลักษณ์ที่เรียกว่า “อินทรวชิรฉันท 11”

4) ครูให้นักเรียนทำแบบฝึก เรื่อง อินทรวชิรฉันท 11 ตอนที่ 1 ลักษณะบังคับของอินทรวชิรฉันท 11 โดยเขียนสรุปกฎเกณฑ์ทางฉันทลักษณ์ของอินทรวชิรฉันท 11 ลงในแบบฝึก

5) ครูและนักเรียนร่วมกันเฉลยแบบฝึก เรื่อง อินทรวชิรฉันท 11 ตอนที่ 1 ลักษณะบังคับของอินทรวชิรฉันท 11

ชั่วโมงที่ 2

ขั้นที่ 3 วางแผนเตรียมประพันธ์

1) ครูและนักเรียนร่วมกันทบทวนความรู้จากคาบที่แล้ว โดยมีประเด็นการทบทวน ดังนี้

- คำครุ - ลหุ คืออะไรและมีลักษณะอย่างไร

(แนวคำตอบ : คำครุ หมายถึง คำหนัก/พยางค์หนัก มีลักษณะ 2 ประการ ได้แก่

1. คำที่ใช้สระเสียงยาวในแม่ ก กา

2. คำทุกคำที่มีตัวสะกด

คำลหุ หมายถึง คำเบา/พยางค์เบา มีลักษณะ 2 ประการ ได้แก่

1. คำที่ใช้สระเสียงสั้นในแม่ ก กา

2. คำที่มีรูปพยัญชนะเดี่ยว เช่น กี่ บ ป ญ ธ ฤ ฯลฯ)

- จำนวนพยางค์/คำ วรรค บาท และบทของอินทรวีเชียรฉันท 11

(แนวคำตอบ : อินทรวีเชียรฉันท 11 บทหนึ่งมี 2 บาท บาทหนึ่งมี 2 วรรค

แบ่งเป็นวรรคหน้า มี 5 พยางค์/คำ และวรรคหลังมี 6 พยางค์/คำ)

- ตำแหน่งคำครุ - ลหุ ของอินทรวีเชียรฉันท 11

(แนวคำตอบ : วรรคที่ 1 และวรรคที่ 3 มีการเรียงลำดับตำแหน่งคำครุ - ลหุ

เหมือนกัน คือ ครุ - ครุ - ลหุ - ครุ - ครุ ส่วนวรรคที่ 2 และวรรคที่ 4 มีการเรียงลำดับตำแหน่งคำครุ - ลหุ เหมือนกัน คือ ลหุ - ลหุ - ครุ - ลหุ - ครุ - ครุ)

- การส่งสัมผัสของอินทรวีเชียรฉันท 11

(แนวคำตอบ : คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 ส่งสัมผัสไปยังคำที่ 3 ของวรรคที่ 2 ,

คำสุดท้ายของวรรคที่ 2 ส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรคที่ 3 , คำสุดท้ายของวรรคที่ 3 อาจจะส่งสัมผัสไปยังคำที่ 3 ของวรรคที่ 4 หรือไม่ก็ได้ ส่วนสัมผัสระหว่างบทอยู่ในตำแหน่งของคำสุดท้ายของวรรคที่ 4 ในบทที่ 1 ส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรคที่ 2 ในบทถัดไป คำที่ส่ง - รับสัมผัสจะต้องเป็นคำครุเสมอ)

2) ครูให้นักเรียนรวมกลุ่ม กลุ่มละ 2 - 3 คน (กลุ่มเดิมจากคาบที่แล้ว) ร่วมกันเขียนคำครุ - ลหุ อย่างละ 20 คำ จากนั้นแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนไปนำเสนอคำครุ - ลหุ ที่แต่ละกลุ่มรวบรวมได้แล้วร่วมกันอภิปรายในห้องเรียนว่าถูกต้องหรือไม่

3) จากนั้นนักเรียนบันทึกคำครุ - ลหุ ที่รวบรวมได้ลงในแบบฝึก เรื่อง อินทรวีเชียรฉันท 11 ตอนที่ 2 สรรหาคำครุ - ลหุ

ขั้นที่ 4 สร้างสรรค์ร้อยกรอง (1)

1) ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มฝึกแต่งอินทรวีเชียรฉันท 11 โดยครูกำหนดข้อความบางส่วนมาให้ แล้วเว้นข้อความบางส่วนไว้ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันเติมให้สมบูรณ์และถูกต้องตามฉันทลักษณ์ของอินทรวีเชียรฉันท 11

2) นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดหาคำที่เว้นว่างแล้วเติมให้ตรงตำแหน่งของคำครุ - ลหุ จากนั้นบันทึกลงในแบบฝึกของนักเรียนแต่ละคน

3) ครูให้นักเรียนกำหนดชุดคำ โดยชุดคำ 1 ชุด มี 4 คำ และมีรูปแบบเดียวกับชุดคำตอบของใจปริศนาในขั้นที่ 1 พินิจใจปริศนา

4) นักเรียนกลุ่มเดิมร่วมกันแต่งอินทริเชียรฉันท 11 โดยที่ข้อความของอินทริเชียรฉันท 11 แต่ละวรรคจะต้องสอดคล้อง สัมพันธ์ สื่อความหมายไปถึงคำที่กำหนดไว้ในแต่ละวรรค จากนั้นแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

5) ครูและนักเรียนคนอื่นในชั้นเรียนร่วมกันอภิปรายอินทริเชียรฉันท 11 ที่ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอ ในประเด็นของการเลือกใช้คำ ตำแหน่งของคำครุ - ลหุ การส่งสัมผัส การสื่อความหมายของคำประพันธ์แต่ละวรรค เป็นต้น

6) จากนั้นนักเรียนบันทึกอินทริเชียรฉันท 11 ที่กลุ่มตนเองร่วมกันแต่งลงในแบบฝึกเรื่อง อินทริเชียรฉันท 11 ตอนที่ 3 สื่อความได้ในวรรคเดียว

ชั่วโมงที่ 3

ขั้นที่ 4 สร้างสรรค์ร้อยกรอง (2)

1) ครูและนักเรียนร่วมกันทบทวนความรู้จากคาบที่แล้ว

2) จากนั้นครูให้นักเรียนจับกลุ่ม กลุ่มละ 2 - 3 คน (กลุ่มเดิมจากคาบเรียนที่แล้ว) กำหนดหัวข้อตามความสนใจ เพื่อใช้เป็นหัวข้อสำหรับแต่งอินทริเชียรฉันท 11 โดยกำหนดให้มีความยาวจำนวน 2 บท

3) นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนโครงของหัวข้อที่จะแต่ง รวบรวมคำครุ - ลหุ และลงมือแต่งอินทริเชียรฉันท 11 จำนวน 2 บท ตามหัวข้อที่แต่ละกลุ่มกำหนด โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการสอนและคอยให้คำปรึกษาแก่นักเรียน

ขั้นที่ 5 ไตร่ตรองให้รอบคอบ

1) นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันตรวจสอบฉันทลักษณ์ของอินทริเชียรฉันท 11 ที่แต่ละกลุ่มร่วมกันแต่งขึ้น โดยตรวจสอบการใช้คำ จำนวนคำในแต่ละวรรค ตำแหน่งของคำครุ - ลหุ ของแต่ละวรรค การส่งสัมผัสระหว่างวรรค สัมผัสระหว่างบาท และสัมผัสระหว่างบท ความสอดคล้องของข้อความกับหัวข้อ การเขียนสะกดคำ เป็นต้น

2) เมื่อนักเรียนแต่ละกลุ่มตรวจสอบฉันทลักษณ์ของอินทริเชียรฉันท 11 ที่แต่ละกลุ่มร่วมกันแต่งขึ้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำส่งให้ครูตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง เมื่อผ่านแล้วให้แต่ละกลุ่มเขียนคำประพันธ์ที่แต่งลงในกระดาษโปสเตอร์ เพื่อเตรียมนำเสนอในคาบเรียนถัดไป

ชั่วโมงที่ 4

ขั้นที่ 6 นำเสนอร้อยกรองฉันท

1) นักเรียนแต่ละกลุ่มนำกระดาษโปสเตอร์ที่เขียนอินทริเชียรฉันท 11 ที่ร่วมกันแต่งออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

2) ครูและนักเรียนคนอื่นในชั้นเรียนร่วมกันอภิปรายชิ้นงานของแต่ละกลุ่มในประเด็นต่อไปนี้

- ความถูกต้องของฉันทลักษณ์อินทริเชียรฉันท 11

- ความสอดคล้องของหัวข้อกับเนื้อหาของอินทริเชียรฉันท 11
- ความไพเราะ การใช้ภาษาวรรณศิลป์ โวหาร ภาพพจน์ในการแต่ง

3) นักเรียนแต่ละคนทำแบบฝึก เรื่อง อินทริเชียรฉันท 11 ตอนที่ 4 แต่งฉันทประพันธ์ ผลงาน โดยให้นักเรียนเลือกหัวข้อที่สนใจมาคนละ 1 หัวข้อ แล้วลงมือแต่งอินทริเชียรฉันท 11 ความยาว 2 บท แล้วบันทึกลงในแบบฝึกของตนเอง

ขั้นที่ 7 แบ่งปันประสบการณ์

- 1) นักเรียนแต่ละกลุ่มนำชิ้นงานอินทริเชียรฉันท 11 ที่เขียนลงในกระดาษโปสเตอร์ มาติดที่ป้ายนิเทศหน้าชั้นเรียน เพื่อให้นักเรียนคนอื่นได้มีโอกาสศึกษาผลงานของนักเรียนแต่ละกลุ่ม
- 2) ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปกิจกรรมและทบทวนความรู้เกี่ยวกับอินทริเชียรฉันท 11

9. การประเมินผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้

9.1 ด้านความรู้

.....
.....
.....
.....

9.2 ด้านทักษะกระบวนการ

.....
.....
.....

9.3 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....
.....
.....

9.4 ด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

.....
.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(นายจักรกฤษ คำพวง)
วันที่.....

แบบประเมินการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท : อินทรวชิรฉันท 11

คำชี้แจง : แบบประเมินการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท : อินทรวชิรฉันท 11 สร้างขึ้นเพื่อให้
ครูผู้สอนประเมินการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท (อินทรวชิรฉันท 11) ของนักเรียน
เป็นรายบุคคล โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องให้คะแนนที่เห็นสมควรตามความเป็นจริง

เลขที่	ด้านฉันทลักษณ์					ด้านเนื้อหา					ด้านการใช้ภาษา					รวม คะแนน	
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5		

ข้อสังเกตเพิ่มเติม

.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(นายจักรกฤษ คำพวง)

...../...../.....

เกณฑ์การประเมินความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท

คำชี้แจง : เกณฑ์การประเมินการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท : อินทวิเชียรฉันท 11 สร้างขึ้น เพื่อให้ครูผู้สอนใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท (อินทวิเชียรฉันท 11) ของนักเรียนเป็นรายบุคคล

ประเด็น	ระดับคุณภาพ				
	ดีมาก (5)	ดี (4)	ปานกลาง (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง(1)
ด้านฉันทลักษณ์	ฉันทที่แต่งถูกต้องตามฉันทลักษณ์ ตำแหน่งของคำ ครุ-ลหุ ส่งสัมผัส นอกถูกต้อง ทุกแห่ง	ฉันทที่แต่งถูกต้องตามฉันทลักษณ์ ตำแหน่งของคำ ครุ-ลหุ ส่งสัมผัส นอกแต่มีข้อบกพร่องตั้งแต่ 1 - 2 แห่ง	ฉันทที่แต่งถูกต้องตามฉันทลักษณ์ ตำแหน่งของคำ ครุ-ลหุ ส่งสัมผัส นอกแต่มีข้อบกพร่องตั้งแต่ 3 - 4 แห่ง	ฉันทที่แต่งถูกต้องตามฉันทลักษณ์ ตำแหน่งของคำ ครุ-ลหุ ส่งสัมผัส นอกแต่มีข้อบกพร่องตั้งแต่ 5 - 6 แห่ง	ฉันทที่แต่งถูกต้องตามฉันทลักษณ์ ตำแหน่งของคำ ครุ-ลหุ ส่งสัมผัส นอกแต่มีข้อบกพร่องตั้งแต่ 7 แห่งขึ้นไป
ด้านเนื้อหา	ฉันทที่แต่งตรงตามหัวข้อที่กำหนดครอบคลุม หัวข้อ มีเอกภาพ มีข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ลำดับความต่อเนื่อง	ฉันทที่แต่งตรงตามหัวข้อที่กำหนดครอบคลุม หัวข้อ มีเอกภาพ มีข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ลำดับความไม่ต่อเนื่อง	ฉันทที่แต่งตรงตามหัวข้อที่กำหนด ครอบคลุม หัวข้อ มีเอกภาพ ขาดข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ลำดับความไม่ต่อเนื่อง	ฉันทที่แต่งตรงตามหัวข้อที่กำหนด ครอบคลุม หัวข้อ ไม่มีเอกภาพ ขาดข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ลำดับความไม่ต่อเนื่อง	ฉันทที่แต่งไม่ตรงตามหัวข้อที่กำหนด ไม่ครอบคลุม หัวข้อ ไม่มีเอกภาพ ขาดข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ลำดับความไม่ต่อเนื่อง
ด้านการใช้ภาษา	ฉันทที่แต่งใช้ถ้อยคำภาษาสื่อความหมายชัดเจน เหมาะสมกับเนื้อหาให้อารมณ์และความรู้สึก เขียนสะกดคำถูกต้องทุกคำ	ฉันทที่แต่งใช้ถ้อยคำภาษาสื่อความหมายชัดเจน เหมาะสมกับเนื้อหาให้อารมณ์และความรู้สึก เขียนสะกดคำผิด 1 - 2 คำ	ฉันทที่แต่งใช้ถ้อยคำภาษาสื่อความหมายชัดเจน เหมาะสมกับเนื้อหา ไม่ให้อารมณ์และความรู้สึก เขียนสะกดคำผิด 1 - 2 คำ	ฉันทที่แต่งใช้ถ้อยคำภาษาสื่อความหมายไม่ชัดเจน ไม่ค่อยเหมาะสมกับเนื้อหา ไม่ให้อารมณ์และความรู้สึก เขียนสะกดคำผิด 3 - 4 คำ	ฉันทที่แต่งใช้ถ้อยคำภาษาสื่อความหมายไม่ชัดเจน ไม่ค่อยเหมาะสมกับเนื้อหา ไม่ให้อารมณ์และความรู้สึก เขียนสะกดคำผิด 5 คำขึ้นไป

เกณฑ์การแปลผลแสดงคุณภาพของผลงาน

คะแนน	13 - 15	หมายถึง	ดีมาก
คะแนน	10 - 12	หมายถึง	ดี
คะแนน	7 - 9	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนน	4 - 6	หมายถึง	พอใช้
คะแนน	3	หมายถึง	ปรับปรุง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย	รหัสวิชา ท 30203	รายวิชา การแต่งคำประพันธ์
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	หน่วยการเรียนรู้ที่ 6	เรื่อง คำประพันธ์ประเภทฉันท
เรื่องที่สอน กุซงคประยาดฉันท 12	ภาคเรียนที่ 1/2565	เวลาเรียน 4 คาบ

1. ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้

- ข้อ 7 เข้าใจฉันทลักษณ์และแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองประเภทฉันทที่ถูกต้อง
- ข้อ 8 ใช้โวหาร ภาพพจน์ รสวรรณคดีและภาษาวรรณศิลป์ได้ถูกต้องและเหมาะสม
- ข้อ 9 มีความซาบซึ้ง เห็นความสำคัญและร่วมสืบทอดการแต่งคำประพันธ์ร้อยกรอง

2. สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

กุซงคประยาดฉันท 12 เป็นฉันทที่มีวรรคละ 6 คำ ในบาทหนึ่งจะมีครุ - ลหุเป็น ยะคณะรวม 4 คณะ บาทหนึ่งมี 2 บาท บาทหนึ่งมี 2 วรรค วรรคหน้ามี 6 คำ วรรคหลังมี 6 คำ รวมบาทหนึ่งมี 12 คำ จึงเรียกว่าฉันท 12 ส่วนคำที่ 3 กับคำที่ 5 ของแต่ละวรรคเป็นสัมผัสในที่ไม่บังคับ แต่ถ้ามีครบตามแผน จะเพิ่มความไพเราะยิ่งขึ้นและถ้าให้คำที่ 1 กับคำที่ 4 เป็นคำซ้ำกันได้ทุกวรรค จะทำให้ไพเราะยิ่งขึ้นด้วย

3. จุดประสงค์

- 1) เข้าใจฉันทลักษณ์ของกุซงคประยาดฉันท 12
- 2) แต่งกุซงคประยาดฉันท 12

4. เนื้อหาสาระ

การแต่งกุซงคประยาดฉันท 12 เริ่มด้วยการที่นักเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจฉันทลักษณ์ของกุซงคประยาดฉันท 12 จากนั้นจึงเริ่มฝึกแต่งโดยใช้กิจกรรมการทายใจปริศนา ซึ่งจะเป็นการแต่งโดยเชื่อมโยงข้อความไปสู่คำที่กำหนดไว้ กิจกรรมนี้จะทำให้นักเรียนได้ฝึกการเขียนข้อความด้วยข้อความที่น้อยแต่สามารถสื่อความได้ครบถ้วน จากนั้นนักเรียนรวมกลุ่มกันเลือกหัวข้อที่จะแต่งกุซงคประยาดฉันท 12 ร่วมกันตรวจสอบฉันทลักษณ์ นำเสนอผลงานและแบ่งปันผลงานสู่สาธารณะ

5. สมรรถนะสำคัญ

- 1) ความสามารถในการสื่อสาร
  - มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเข้าใจของตนเอง โดยใช้ภาษาอย่างเหมาะสม
- 2) ความสามารถในการคิด
  - มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์
  - มีทักษะในการคิดนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์

6. ชิ้นงาน/ภาระงาน

แบบฝึก เรื่อง ภูซงคประยาดฉันท 12

7. การวัดและประเมินผล

วิธีการ

- 1) สังเกตพฤติกรรมขณะทำกิจกรรมกลุ่ม
- 2) ตรวจแผ่นโจ๊กปริศนา
- 3) ตรวจแบบฝึก เรื่อง ภูซงคประยาดฉันท 12

เครื่องมือที่ใช้

- 1) แบบประเมินพฤติกรรมกลุ่ม
- 2) แบบบันทึกผลการตรวจแผ่นโจ๊กปริศนา
- 3) เกณฑ์การตรวจแบบฝึก เรื่อง ภูซงคประยาดฉันท 12

8. กิจกรรมการเรียนการสอน

ชั่วโมงที่ 1

ขั้นที่ 1 พินิจโจ๊กปริศนา

1) ครูให้นักเรียนพิจารณาโจ๊กปริศนา “ภูซงคประยาด 01” และ “ภูซงคประยาด 02” ซึ่งแต่งด้วยภูซงคประยาดฉันท 12 และมีรูปแบบการตอบแบบพ้องคำหน้าและพ้องคำหลังตามลำดับ โดยพิจารณาถ้อยคำที่จะเชื่อมโยงไปหาคำตอบของแต่ละวรรคที่ซ่อนอยู่

ภูซงคประยาด 01		ภูซงคประยาด 02	
วิหคไซร์จะไ้ใช้บิน		กษัตริย์ครั้งสุโขทัย	
มิกลัวลีนเพราะใจหาญ		และรักใคร่กะวันทอง	
จะยีนเดินก็ไ้ใช้งาน		จะเดินทางก็กางมอม	
กระด้างด้านมิอ่อนเลย		โฉนดวัดขนาดแดน	
รูปแบบการตอบ : ส่วนวน สุภษิต คำพังเพย		รูปแบบการตอบ : คำพ้องหลัก	

2) นักเรียนจับกลุ่ม กลุ่มละ 2 - 3 คน ร่วมกันพิจารณาหาคำตอบจากแผ่นโจ๊กปริศนา (แนวคำตอบ : โจ๊กปริศนาชุดที่ 1 ภูซงคประยาด 01 จะได้คำตอบของแต่ละวรรค ได้แก่ “ปีก” “กล้า” “ขา” และ “แข็ง” ส่วนโจ๊กปริศนาชุดที่ 2 ภูซงคประยาด 02 จะได้คำตอบของแต่ละวรรค ได้แก่ “พ่อขุน” “ขุนแผน” “แผนที่” และ “ที่ดิน”)

ขั้นที่ 2 ศึกษาฉันทลักษณ์

1) ครูให้นักเรียนพิจารณาแผ่นโจ๊กปริศนา (ชุดเดียวกับขั้นที่ 1 พินิจโจ๊กปริศนา) โดยครูกำหนดประเด็นการศึกษาให้นักเรียน ดังนี้

- ลักษณะของพยางค์/คำที่ใช้ในแต่ละตำแหน่งของคำประพันธ์แต่ละวรรค
- จำนวนพยางค์/คำในแต่ละวรรค
- การส่งสัมผัสของคำประพันธ์แต่ละวรรค

2) นักเรียนกลุ่มเดิมร่วมกันพิจารณาคำประพันธ์จากแผ่นโจ๊กปริศนาตามประเด็นการศึกษาที่ครูกำหนดให้ แล้วร่วมกันตอบคำถามแต่ละประเด็น

(แนวคำตอบ : - ลักษณะของพยางค์/คำที่ใช้ในแต่ละตำแหน่งของคำประพันธ์แต่ละวรรค ได้แก่ คำที่อยู่ในตำแหน่งที่ 1 และ 3 ของทุกวรรคเป็นคำลหุ ส่วนคำที่อยู่ในตำแหน่งที่ 2 , 3 , 5 และ 6 ของทุกวรรคเป็นคำครุ

- จำนวนพยางค์/คำในแต่ละวรรค ได้แก่ มีจำนวน 6 พยางค์/คำ
- การส่งสัมผัสของคำประพันธ์แต่ละวรรค ได้แก่ คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 ส่งสัมผัสมายังคำที่ 3 ของวรรคที่ 2 , คำสุดท้ายของวรรคที่ 2 ส่งสัมผัสมายังคำสุดท้ายของวรรคที่ 3 ส่วนคำสุดท้ายของวรรคที่ 3 จะส่งสัมผัสมายังคำที่ 3 ของวรรคที่ 4 หรือไม่ก็ได้)

3) ครูอธิบายความรู้เกี่ยวกับคำครุ - ลหุ โดยเชื่อมโยงกับคำที่ใช้ในแผ่นโจ๊กปริศนาที่นักเรียนร่วมกันพิจารณาเมื่อครู่นี้ และบอกนักเรียนว่าการวางคำครุ - ลหุ และการส่งสัมผัสตามตำแหน่งที่ปรากฏในแผ่นโจ๊กปริศนาข้างต้น เป็นรูปแบบคำประพันธ์ประเภทฉันทลักษณ์ที่เรียกว่า “ภุชงคประยาดฉันทน์ 12”

4) ครูให้นักเรียนทำแบบฝึก เรื่อง ภุชงคประยาดฉันทน์ 12 ตอนที่ 1 ลักษณะบังคับของภุชงคประยาดฉันทน์ 12 โดยเขียนสรุปกฎเกณฑ์ทางฉันทลักษณ์ของภุชงคประยาดฉันทน์ 12 ลงในแบบฝึก

5) ครูและนักเรียนร่วมกันเฉลยแบบฝึก เรื่อง ภุชงคประยาดฉันทน์ 12 ตอนที่ 1 ลักษณะบังคับของภุชงคประยาดฉันทน์ 12

ชั่วโมงที่ 2

ขั้นที่ 3 วางแผนเตรียมประพันธ์

1) ครูและนักเรียนร่วมกันทบทวนความรู้จากคาบที่แล้ว โดยมีประเด็นการทบทวน ดังนี้

- จำนวนพยางค์/คำ วรรค บาท และบทของภุชงคประยาดฉันทน์ 12

(แนวคำตอบ : ภุชงคประยาดฉันทน์ 12 บทหนึ่งมี 2 บาท บาทหนึ่งมี 2 วรรค แต่ละมี 6 พยางค์/คำ)

- ตำแหน่งคำครุ - ลหุ ของภุขงคประยาดฉันท์ 12
 (แนวคำตอบ : คำที่อยู่ในตำแหน่งที่ 1 และ 3 ของทวารวรรคเป็นคำลหุ ส่วนคำที่อยู่ในตำแหน่งที่ 2 , 3 , 5 และ 6 ของทวารวรรคเป็นคำครุ มีการเรียงลำดับตำแหน่งคำครุ - ลหุ เหมือนกัน ทวารวรรค คือ ลหุ - ครุ - ครุ - ลหุ - ครุ - ครุ)

- การส่งสัมผัสของภุขงคประยาดฉันท์ 12
 (แนวคำตอบ : สุตท้ายของวรรคที่ 1 ส่งสัมผัสมายังคำที่ 3 ของวรรคที่ 2 , คำสุตท้ายของวรรคที่ 2 ส่งสัมผัสมายังคำสุตท้ายของวรรคที่ 3 ส่วนคำสุตท้ายของวรรคที่ 3 จะส่งสัมผัสมายังคำที่ 3 ของวรรคที่ 4 หรือไม่ก็ได้ ส่วนสัมผัสระหว่างบทยอยู่ในตำแหน่งของคำสุตท้ายของวรรคที่ 4 ในบทที่ 1 ส่งสัมผัสไปยังคำสุตท้ายของวรรคที่ 2 ในบทถัดไป คำที่ส่ง - รับสัมผัสจะต้องเป็นคำครุเสมอ)

2) ครูกระตุ้นความคิดของนักเรียนด้วยการใช้คำถาม ดังนี้
 - ถ้าคำที่จะนำมาแต่งฉันท์มีพยางค์ที่ไม่ตรงตำแหน่งครุ - ลหุ นักเรียนจะมีวิธีการอย่างไรบ้างที่จะทำให้คำคำเดิมเป็นคำที่มีครุ - ลหุ ถูกต้องตามตำแหน่งที่ต้องการใช้

(แนวคำตอบ : 1) ใช้วิธีเปลี่ยนสระหรือใส่เครื่องหมายทัณฑฆาต
 2) อ่านออกเสียงให้ตรงตามครุ - ลหุ โดยต้องตรวจสอบด้วยว่าถูกต้องตามหลักภาษาและหลักการอ่านออกเสียงหรือไม่)

3) ครูให้นักเรียนรวมกลุ่ม กลุ่มละ 2 - 3 คน (กลุ่มเดิมจากคาบที่แล้ว) ร่วมกันแต่งคำศัพท์โดยมีทั้งการแต่งรูปและแต่งเสียงอ่าน จากนั้นนักเรียนทำแบบฝึก เรื่อง ภุขงคประยาดฉันท์ 12 ใบงานที่ 2 แต่งคำครุ - ลหุ

ขั้นที่ 4 สร้างสรรค์ร้อยกรอง (1)

1) ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มฝึกแต่งภุขงคประยาดฉันท์ 12 โดยครูกำหนดข้อความบางส่วนมาให้ แล้วเว้นข้อความบางส่วนไว้ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันเติมให้สมบูรณ์และถูกต้องตามฉันทลักษณ์ของภุขงคประยาดฉันท์ 12

2) นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดหาคำที่เว้นว่างแล้วเติมให้ตรงตำแหน่งของคำครุ - ลหุ จากนั้นบันทึกลงในแบบฝึกของนักเรียนแต่ละคน

3) ครูให้นักเรียนกำหนดชุดคำ โดยชุดคำ 1 ชุด มี 4 คำ และมีรูปแบบเดียวกับชุดคำตอบของโลภปริศนาในขั้นที่ 1 พินิจโลภปริศนา

4) นักเรียนกลุ่มเดิมร่วมกันแต่งภุขงคประยาดฉันท์ 12 โดยที่ข้อความของภุขงคประยาดฉันท์ 12 แต่ละวรรคจะต้องสอดคล้อง สัมพันธ์ สื่อความหมายไปถึงคำที่กำหนดไว้ในแต่ละวรรค จากนั้นแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

5) ครูและนักเรียนคนอื่นในชั้นเรียนร่วมกันอภิปรายภุขงคประยาดฉันท์ 12 ที่ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอ ในประเด็นของการเลือกใช้คำ ตำแหน่งของคำครุ - ลหุ การส่งสัมผัส การสื่อความหมายของคำประพันธ์แต่ละวรรค เป็นต้น

6) จากนั้นนักเรียนบันทึกกลุ่มศรียกรอง 12 ที่กลุ่มตนเองร่วมกันแต่งลงในแบบฝึก เรื่อง กลุ่มศรียกรอง 12 ตอนที่ 3 สื่อความได้ในวรรณคดี

ชั่วโมงที่ 3

ขั้นที่ 4 สร้างสรรค์ร้อยกรอง (2)

- 1) ครูและนักเรียนร่วมกันทบทวนความรู้จากคาบที่แล้ว
- 2) จากนั้นครูให้นักเรียนจับกลุ่ม กลุ่มละ 2 - 3 คน (กลุ่มเดิมจากคาบเรียนที่แล้ว) กำหนดหัวข้อตามความสนใจ เพื่อใช้เป็นหัวข้อสำหรับแต่งกลุ่มศรียกรอง 12 โดยกำหนดให้มีความยาวจำนวน 2 บท
- 3) นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนโครงของหัวข้อที่จะแต่ง รวบรวมคำครู - ลหุ และลงมือแต่งกลุ่มศรียกรอง 12 จำนวน 2 บท ตามหัวข้อที่แต่ละกลุ่มกำหนด โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและคอยให้คำปรึกษาแก่นักเรียน

ขั้นที่ 5 ไตร่ตรองให้รอบคอบ

- 1) นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันตรวจสอบฉันทลักษณ์ของกลุ่มศรียกรอง 12 ที่แต่ละกลุ่มร่วมกันแต่งขึ้น โดยตรวจสอบการใช้คำ จำนวนคำในแต่ละวรรค ตำแหน่งของคำครู - ลหุของแต่ละวรรค การสัมผัสสัมผัสระหว่างวรรค สัมผัสระหว่างบาท และสัมผัสระหว่างบท ความสอดคล้องของข้อความกับหัวข้อ การเขียนสะกดคำ เป็นต้น
- 2) เมื่อนักเรียนแต่ละกลุ่มตรวจสอบฉันทลักษณ์ของกลุ่มศรียกรอง 12 ที่แต่ละกลุ่มร่วมกันแต่งขึ้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำส่งให้ครูตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง เมื่อผ่านแล้วให้แต่ละกลุ่มเขียนคำประพันธ์ที่แต่งลงในกระดาษโปสเตอร์ เพื่อเตรียมนำเสนอในคาบเรียนถัดไป

ชั่วโมงที่ 4

ขั้นที่ 6 นำเสนอร้อยกรองฉันทลักษณ์

- 1) นักเรียนแต่ละกลุ่มนำกระดาษโปสเตอร์ที่เขียนกลุ่มศรียกรอง 12 ที่ร่วมกันแต่งออกมาแนะนำหน้าชั้นเรียน
- 2) ครูและนักเรียนคนอื่นในชั้นเรียนร่วมกันอภิปรายชิ้นงานของแต่ละกลุ่มในประเด็นต่อไปนี้
  - ความถูกต้องของฉันทลักษณ์กลุ่มศรียกรอง 12
  - ความสอดคล้องของหัวข้อกับเนื้อหาของกลุ่มศรียกรอง 12
  - ความไพเราะ การใช้ภาษาวรรณศิลป์ โวหาร ภาพพจน์ในการแต่ง
- 3) นักเรียนแต่ละคนทำแบบฝึก เรื่อง กลุ่มศรียกรอง 12 ตอนที่ 4 แต่งฉันทลักษณ์ผลงาน โดยให้นักเรียนเลือกหัวข้อที่สนใจมาคนละ 1 หัวข้อ แล้วลงมือแต่งกลุ่มศรียกรอง 12 ความยาว 2 บท แล้วบันทึกลงในแบบฝึกของตนเอง

ชั้นที่ 7 แบ่งปันประสบการณ์

- 1) นักเรียนแต่ละกลุ่มนำชิ้นงานภูษงคประยาตฉันท 12 ที่เขียนลงในกระดาษโปสเตอร์ มาติดที่ป้ายนิเทศหน้าชั้นเรียน เพื่อให้นักเรียนคนอื่นได้มีโอกาสศึกษาผลงานของนักเรียนแต่ละกลุ่ม
- 2) ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปกิจกรรมและทบทวนความรู้เกี่ยวกับภูษงคประยาตฉันท 12

9. การประเมินผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้

9.1 ด้านความรู้

.....

.....

.....

9.2 ด้านทักษะกระบวนการ

.....

.....

.....

9.3 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

.....

9.4 ด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน

(นายจักรกฤษ คำพวง)

วันที่.....

แบบประเมินการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท : ฤชงคปรยตฉนถ 12

คำชี้แจง : แบบประเมินการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท : ฤชงคปรยตฉนถ 12 สร้างขึ้นเพื่อให้ครูผู้สอนประเมินการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท (ฤชงคปรยตฉนถ 12) ของนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องให้คะแนนที่เห็นสมควรตามความเป็นจริง

เลขที่	ด้านฉันทลักษณ์					ด้านเนื้อหา					ด้านการใช้ภาษา					รวม คะแนน	
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5		

ข้อสังเกตเพิ่มเติม

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(นายจักรกรฤช คำพวง)

...../...../.....

เกณฑ์การประเมินความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท

คำชี้แจง : เกณฑ์การประเมินการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท : ภูซงคประยาดฉันท 12 สร้างขึ้น เพื่อให้ครูผู้สอนใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท (ภูซงคประยาดฉันท 12) ของนักเรียนเป็นรายบุคคล

ประเด็น	ระดับคุณภาพ				
	ดีมาก (5)	ดี (4)	ปานกลาง (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง(1)
ด้านฉันทลักษณ์	ฉันทที่แต่งถูกต้องตามฉันทลักษณ์ ตำแหน่งของคำ ครุ-ลหุ ส่งสัมผัส นอกฉันทต้อง ทุกแห่ง	ฉันทที่แต่งถูกต้องตามฉันทลักษณ์ ตำแหน่งของคำ ครุ-ลหุ ส่งสัมผัส นอกแต่มีข้อบกพร่องตั้งแต่ 1 - 2 แห่ง	ฉันทที่แต่งถูกต้องตามฉันทลักษณ์ ตำแหน่งของคำ ครุ-ลหุ ส่งสัมผัส นอกแต่มีข้อบกพร่องตั้งแต่ 3 - 4 แห่ง	ฉันทที่แต่งถูกต้องตามฉันทลักษณ์ ตำแหน่งของคำ ครุ-ลหุ ส่งสัมผัส นอกแต่มีข้อบกพร่องตั้งแต่ 5 - 6 แห่ง	ฉันทที่แต่งถูกต้องตามฉันทลักษณ์ ตำแหน่งของคำ ครุ-ลหุ ส่งสัมผัส นอกแต่มีข้อบกพร่องตั้งแต่ 7 แห่งขึ้นไป
ด้านเนื้อหา	ฉันทที่แต่งตรงตามหัวข้อที่กำหนดครอบคลุม หัวข้อ มีเอกภาพ มีข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ลำดับความต่อเนื่อง	ฉันทที่แต่งตรงตามหัวข้อที่กำหนดครอบคลุม หัวข้อ มีเอกภาพ มีข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ลำดับความไม่ต่อเนื่อง	ฉันทที่แต่งตรงตามหัวข้อที่กำหนด ครอบคลุมหัวข้อ มีเอกภาพ ขาดข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ลำดับความไม่ต่อเนื่อง	ฉันทที่แต่งตรงตามหัวข้อที่กำหนด ครอบคลุมหัวข้อ หัวข้อ ไม่มีเอกภาพ ขาดข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ลำดับความไม่ต่อเนื่อง	ฉันทที่แต่งไม่ตรงตามหัวข้อที่กำหนด ไม่ครอบคลุมหัวข้อ ไม่มีเอกภาพ ขาดข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ลำดับความไม่ต่อเนื่อง
ด้านการใช้ภาษา	ฉันทที่แต่งใช้ถ้อยคำภาษาสื่อความหมายชัดเจน เหมาะสมกับเนื้อหาให้อารมณ์และความรู้สึก เขียนสะกดคำถูกต้องทุกคำ	ฉันทที่แต่งใช้ถ้อยคำภาษาสื่อความหมายชัดเจน เหมาะสมกับเนื้อหาให้อารมณ์และความรู้สึก เขียนสะกดคำผิด 1 - 2 คำ	ฉันทที่แต่งใช้ถ้อยคำภาษาสื่อความหมายชัดเจน เหมาะสมกับเนื้อหา ไม่ให้อารมณ์และความรู้สึก เขียนสะกดคำผิด 1 - 2 คำ	ฉันทที่แต่งใช้ถ้อยคำภาษาสื่อความหมายไม่ชัดเจน ไม่ค่อยเหมาะสมกับเนื้อหา ไม่ให้อารมณ์และความรู้สึก เขียนสะกดคำผิด 3 - 4 คำ	ฉันทที่แต่งใช้ถ้อยคำภาษาสื่อความหมายไม่ชัดเจน ไม่ค่อยเหมาะสมกับเนื้อหา ไม่ให้อารมณ์และความรู้สึก เขียนสะกดคำผิด 5 คำขึ้นไป

เกณฑ์การแปลผลแสดงคุณภาพของผลงาน

คะแนน	13 - 15	หมายถึง	ดีมาก
คะแนน	10 - 12	หมายถึง	ดี
คะแนน	7 - 9	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนน	4 - 6	หมายถึง	พอใช้
คะแนน	3	หมายถึง	ปรับปรุง

แบบฝึกการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ด้วยกิจกรรมทายใจกปริศนา

โรงเรียนสายธรรมจันทร์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

แบบฝึกนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนวิชาการแต่งคำประพันธ์ (ท 30203)
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

คำนำ

แบบฝึกการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ด้วยกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแบบฝึกทักษะการแต่งคำประพันธ์ร้อยกรอง ประเภทฉันท เป็นสื่อการสอนประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาการแต่งคำประพันธ์ รหัสวิชา ท 30203 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ฝึกทักษะการเขียน การใช้ภาษาไทย การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความภาคภูมิใจและซาบซึ้งในบทร้อยกรองของไทย อันเป็นภูมิปัญญาทางภาษาไทยและเป็นมรดกจากบรรพชนที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่ต่อไป

เนื้อหาภายในเล่มประกอบด้วย แบบฝึก จำนวน 2 แบบฝึก คือ แบบฝึกชุดที่ 1 เรื่อง อินทวิเชียรฉันท 11 และแบบฝึกชุดที่ 2 เรื่อง กุซงคประยาตฉันท 12 ในแต่ละแบบฝึกประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ ใ้ความรู้ แบบฝึก เฉลยแบบฝึก และสรุปความคิด

ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาและฝึกฝนได้ด้วยตนเอง ซึ่งเนื้อหาของแบบฝึกจะเริ่มจากเรื่องง่ายไปหาเรื่องยาก กิจกรรมมีความหลากหลาย น่าสนใจ ผู้เรียนจะได้รับความรู้และความสนุกสนานในการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท

นายจักรกฤษ คำพวง

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ.....	ก
สารบัญ.....	ข
คำชี้แจง.....	ค
แบบฝึกชุดที่ 1 เรื่อง อินทรวีเชียรฉันท์ 11.....	1
กิจกรรมที่ 1.....	4
กิจกรรมที่ 2.....	7
กิจกรรมที่ 3.....	9
กิจกรรมที่ 4.....	10
แบบฝึกชุดที่ 2 เรื่อง ภูซงคประยาดฉันท์ 12.....	11
กิจกรรมที่ 1.....	13
กิจกรรมที่ 2.....	16
กิจกรรมที่ 3.....	19
กิจกรรมที่ 4.....	20
บรรณานุกรม.....	21

คำชี้แจง

แบบฝึกการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ด้วยกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรายวิชาการแต่งคำประพันธ์ (ท 30203) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ประกอบด้วย 2 เรื่อง ดังนี้

1. แบบฝึก เรื่อง อินทวิเชียรฉันทน์ 11 จำนวน 4 กิจกรรม
2. แบบฝึก เรื่อง ภูซงคประยาตฉันทน์ 12 จำนวน 4 กิจกรรม

ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา นักเรียนต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง และทำแบบฝึกหัดให้ครบทุกกิจกรรมอย่างตั้งใจ นักเรียนจะต้องมีทักษะการเขียนและพัฒนาความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์

ข้อควรปฏิบัติสำหรับครู

1. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนทราบว่า สิ่งที่ครูจะฝึกให้นักเรียนนั้นมีอะไรบ้าง
2. แบบฝึกนี้ใช้ควบคู่กับแผนการจัดการเรียนรู้ โดยครูเป็นผู้ดำเนินการ
3. ให้นักเรียนอ่านคำสั่งของแบบฝึกและปฏิบัติตามคำสั่งให้ครบถ้วน
4. ในการตรวจคำตอบให้ดูเฉลยท้ายบทของแต่ละเรื่อง
5. ถ้าตอบผิดขอให้กลับไปทบทวนและแก้ไขใหม่จนกว่าจะถูกต้อง

ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักเรียน

1. ศึกษาใบความรู้แต่ละเรื่องให้เข้าใจ
2. อ่านคำชี้แจงหรือคำอธิบายการทำแบบฝึกของแต่ละแบบฝึกก่อนลงมือทำ
3. นักเรียนสามารถเขียนคำตอบลงในแบบฝึก โดยปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนซึ่งเริ่มจากกิจกรรมที่ 1
4. ตรวจคำตอบได้จากเฉลยท้ายบทของแต่ละเรื่อง
5. หากนักเรียนสงสัยในกิจกรรมใดให้สอบถามและขอคำแนะนำจากครูผู้สอน
6. ให้นักเรียนทำด้วยความตั้งใจตามลำดับขั้นตอนและฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ

วัตถุประสงค์

1. นักเรียนบอกลักษณะบังคับของอินทรวีเชียรฉันท 11 ได้
2. นักเรียนระบุคำครุ - ลหุได้ถูกต้อง

ใบความรู้ที่ 1

เรื่อง

ลักษณะบังคับของอินทวิเชียรฉันท 11

ฉันท เป็นคำประพันธ์ร้อยกรองที่มีลักษณะบังคับทางฉันทลักษณ์พิเศษกว่าบทร้อยกรองชนิดอื่น นอกจากการส่งสัมผัสที่เป็นลักษณะบังคับแล้ว การใช้คำครุ - ลหุ ยังเป็นลักษณะบังคับเฉพาะของคำประพันธ์ประเภทฉันทอีกด้วย โดยคำครุ - ลหุ มีรายละเอียด ดังนี้

ครุ คือ พยางค์ที่ลงเสียงหนัก ใช้สัญลักษณ์ ~ มีลักษณะดังนี้ คือ

1. คำที่ประสมด้วยสระเสียงยาวในแม่ ก กา
2. คำที่ใช้สระอำ ไอ โ ออ
3. คำที่มีตัวสะกดทุกมาตรา

ลหุ คือ พยางค์ที่มีเสียงเบา ใช้สัญลักษณ์ ˘ มีลักษณะดังนี้ คือ

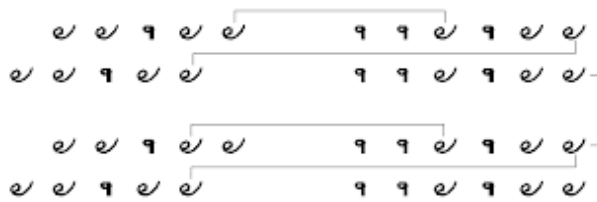
1. คำที่ประสมด้วยสระเสียงสั้นในแม่ ก กา
2. พยัญชนะตัวเดียว เช่น บ ป ณ ฐ กิ ฤ เป็นต้น

การส่งสัมผัสในคำประพันธ์ประเภทฉันทเป็นสิ่งทีกวีไทยสร้างเพิ่มเติมขึ้นเพื่อความไพเราะ และจะส่งสัมผัสเฉพาะพยางค์ที่เป็นคำครุเท่านั้น

อินทรวีเชียรฉันท 11

อินทรวีเชียรฉันท 11 เป็นคำประพันธ์ที่มีลักษณะโดยทั่วไปคล้ายกับกาพย์ยานี 11 แต่ต่างกันที่มีการบังคับคำครุ - ลหุ โดยวรรคหน้ามี 5 คำ บังคับคำลหุในตำแหน่งที่ 3 และวรรคหลัง 6 คำ บังคับคำลหุในตำแหน่งที่ 1 , 2 และ 4 ส่วนการส่งสัมผัสมีลักษณะเช่นเดียวกับกาพย์ยานี 11 ซึ่งคำที่ส่ง - รับสัมผัสจะต้องเป็นคำครุเสมอ อินทรวีเชียรฉันท 11 มีลักษณะบังคับตามแผนผัง ดังนี้

แผนผังอินทรวีเชียรฉันท 11

อินทรวีเชียรฉันท 11 บทหนึ่งมี 2 บาท บาทแรกเรียกว่า “บาทเอก และบาทที่สองเรียก บาทโท แต่ละบาทมี 2 วรรค วรรคแรกมี 5 คำ วรรคหลังมี 6 คำ รวมเป็น 11 คำในแต่ละบาทเท่ากับ กาพย์ยานี

สัมผัส บังคับสัมผัส 3 แห่ง คือ

1. คำสุดท้ายของวรรคแรกในบาทเอก สัมผัสกับคำที่ 3 ในวรรคหลังของบาทเอก
2. คำสุดท้ายของวรรคหลังในบาทเอก สัมผัสกับคำสุดท้ายในวรรคแรกของบาทโท
3. คำสุดท้ายของวรรคหลังในบาทโท สัมผัสกับคำสุดท้ายในวรรคหลังของบาทเอกในบทต่อไป (สัมผัสระหว่างบท)

ตัวอย่างคำประพันธ์ที่แต่งด้วยอินทรวีเชียรฉันท 11 เช่น

พวงราชมีลโดย	พลโบายมิใช่เบา
สุดหัดถแห่งเขา	ขณะหวดสีฟุ้งกลัว
บงเนื้อก็เนื้อเด่น	พิศเส้นสรีร์รัว
ทั่วร่างและทั้งตัว	ก็ระริกกระริวไหล

(สามัคคีเภทคำฉันท์ : ชิต บุรทัต)

ท้อธารละหวนห้วย	ก็ระรวยระรินวา -
รึหลังละถ้งมา	บมิขาดผะผาดผั่ง
ไม้ไผ่ส้างชม	ขณะลมกระพือวัง -
เวงเสียงก็เสียดดัง	ดูจชอบसानสาย

(อิราษคำฉันท์ : มหาเสวกตรี พระยาศรีสุนทรโวหาร (ผัน สาลักษณ์))

ใบงานที่ 1

เรื่อง

ลักษณะบังคับของอินทรวีเชียรฉันท 11

ตอนที่ 1 ให้นักเรียนพิจารณาคำประพันธ์ต่อไปนี้ แล้วเขียนเครื่องหมายแทนคำครุ - ลหุ ให้ถูกต้อง

กำหนดให้	เครื่องหมาย ~	แทน คำครุ
	เครื่องหมาย ˆ	แทน คำลหุ

1)

ทุกขนี้มีจีรัง

และสุขขมียังยืน

.....
เปลี่ยนผัน ณ วันคืน.....
ก็จะพรากรและจากไป.....
รู้ทุกข์และสุขทัน.....
จะมีพรันและหวั่นไหว.....
แม่นสิ่งกระทบใจ.....
ก็มีอาจจะบั่นทอน

2)

ฟ้าหม่นเพราะใจหมอง

พิศมองเพราะร้อนรน

.....
ขึ้นขมระทมทน.....
อูระเศร้าและโศกา.....
ฟ้าใสเพราะใจสวย.....
พิศด้วยอุเบกขา.....
สิ่งใดกระทบมา.....
พิเคราะห์ว่าจะผ่านไป

ตอนที่ 2 ให้นักเรียนพิจารณาคำประพันธ์ต่อไปนี้ แล้วลากเส้นโยงระหว่างคำที่ส่งสัมผัสให้ถูกต้อง

1)	พอแล้วนะอกเอ๋ย สิ่งหมายหลายฟัง งวดหน้าจะมาใหม่ แทงซ้ากระหน่ำตาม	เพราะมิเคยจะสมหวัง จิตะยังพยายาม ก็เพราะไฝ่กะเลขงาม มนะมุ่งจะถูกหวาย
2)	ส้มตำจะทำหนอ ปลาร้าก็กลืนชวย น้ำปลากะปุดอง ผงนั้วระร้วความ	มะละกอเฉาะเส้นสวย และมะเขือกะพริกงาม และก็ต้องมะนาวตาม รสเลิศอร่อยเพลีน

ตอนที่ 3 ให้นักเรียนเขียนแผนผังและสรุปกฎเกณฑ์ของอินทรวีเชียรฉันท์ 11 ให้ถูกต้อง

สรุปกฎเกณฑ์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบความรู้ที่ 2

เรื่อง

คณะของคำประพันธ์ประเภทฉันท

คณะ ของคำประพันธ์ประเภทฉันท หมายถึง ลักษณะการเรียงกันของเสียงครุ - ลหุ กลุ่มละ 3 เสียง จึงจัดเป็น 1 คณะ ซึ่งมีด้วยกันทั้งหมด 8 คณะด้วยกัน คือ

1.	มะ คณะ	จะมีครุเรียงกัน ดังนี้	๒	๒	๒
2.	นะ คณะ	จะมีลหุเรียงกัน ดังนี้	๑	๑	๑
3.	ภา คณะ	จะมีครุ ลหุ เรียงกัน ดังนี้	๒	๑	๑
4.	ยะ คณะ	จะมีครุ ลหุ เรียงกัน ดังนี้	๑	๒	๒
5.	ชะ คณะ	จะมีครุ ลหุ เรียงกัน ดังนี้	๑	๒	๑
6.	ระ คณะ	จะมีครุ ลหุ เรียงกัน ดังนี้	๒	๑	๒
7.	สะ คณะ	จะมีครุ ลหุ เรียงกัน ดังนี้	๑	๑	๒
8.	ตะ คณะ	จะมีครุ ลหุ เรียงกัน ดังนี้	๒	๒	๑

ในปัจจุบัน คณะฉันทไม่มีความจำเป็นเหมือนอย่างแต่ก่อน เพราะผู้แต่งนิยมจำตำแหน่ง คำครุ - ลหุ ของฉันทแต่ละชนิดมากกว่าที่จะจำเป็นคณะ และการจัดวรรคในฉันทแต่ละชนิดมักจะแยกคณะอีกด้วย ฉะนั้น การจำคำครุ - ลหุ ของฉันทแต่ละชนิดจึงง่ายกว่าการจำคณะฉันท

ใบงานที่ 2

เรื่อง

สรรหาคำครู - ลหุ

ภาระงาน : ให้นักเรียนเติมคำที่มีตำแหน่งคำครู - ลหุ ตรงตามคณะฉันท์ต่อไปนี้ โดยแต่ละคำ
จะต้องมีจำนวน 3 พยางค์

มะ คณะ ๗ ๗ ๗	นะ คณะ ๑ ๑ ๑	ภา คณะ ๗ ๑ ๑	ยะ คณะ ๑ ๗ ๗
....	....	....	....
ชะ คณะ ๑ ๗ ๑	ระ คณะ ๗ ๑ ๗	สะ คณะ ๑ ๑ ๗	ตะ คณะ ๗ ๗ ๑
....	....	....	....

ใบความรู้ที่ 3

เรื่อง

รูปแบบการตอบโจ๊กปริศนา

(พ้องคำหน้าและพ้องคำหลัง)

โจ๊กปริศนา คือ การเล่นเกมทายปริศนาคำประพันธ์รูปแบบหนึ่งที่มีการแต่งปริศนาเป็นร้อยกรอง โดยที่ปริศนาแต่ละวรรคหรือแต่ละบรรทัดนั้นจะมีคำตอบที่มีจำนวนพยางค์เท่ากันทุกบรรทัด ยกเว้นการตอบแบบสำนวน สุภาษิต คำพังเพย ซึ่งชุดคำตอบของปริศนาแต่ละบทจะมีความสัมพันธ์กันในทางใดทางหนึ่ง เช่น ความสัมพันธ์ด้านเสียงพยัญชนะในแต่ละพยางค์ของคำตอบ อันจะเป็นหลักสังเกตให้ผู้ทายปริศนาสามารถตอบคำถามได้

รูปแบบการตอบโจ๊กปริศนา มีอยู่ด้วยกันหลายรูปแบบ แต่ในเอกสารนี้จะอธิบายรูปแบบการตอบโจ๊กปริศนา 2 รูปแบบ คือ การตอบแบบพ้องคำหน้า และ การตอบแบบพ้องคำหลัง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

พ้องคำหน้า

การตอบแบบพ้องคำหน้า คือ ปริศนาที่มีคำตอบ 2 พยางค์ขึ้นไปในแต่ละบรรทัดพ้องกันโดยพยางค์แรกของทุกคำตอบจะเหมือนกันทั้งชุด เช่น

ลงสีให้รูปสวย	(ระบาย)
บอกมาด้วยช่วยกันเดิน	(ระบำ)
อาวุธยุทโธปกรณ์	(ระเบิด)
โรคที่เป็นเชื้อแพร่มา	(ระบาด)

พ้องคำหลัง

การตอบแบบพ้องคำหลัง คือ ปริศนาที่มีคำตอบ 2 พยางค์ขึ้นไปในแต่ละบรรทัดพ้องกันโดยพยางค์หลังสุดของทุกคำตอบจะเหมือนกันทั้งชุด เช่น

เด็กเอาไว้เป่ากบ	(หนังยาง)
แมกไม้พบประโยชน์	(ต้นยาง)
โยนรับจับเหมาะดี	(ห่วงยาง)
ที่ครูใช้ไว้ปัดดาว	(ทรายยาง)

ใบงานที่ 3
เรื่อง
สื่อความได้ในวรรณคดี

ภาระงาน : ให้นักเรียนแต่งคำประพันธ์แต่ละวรรคให้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ของอินทวิเชียรฉันท 11 และมีใจความสอดคล้องกับชุดคำตอบที่กำหนดให้ทางด้านขวามือตามรูปแบบการตอบโจ๊กปริศนาที่กำหนดให้

ตัวอย่าง	..... จังหวัด ณ ภาคใต้	สงขลา
	..... เพราะอะไรก็กังขา	สงสัย
	..... คึกใหญ่จะรบรา	สงคราม
	..... ก็เสาะหาประเพณี	สงกรานต์
1)	.....	จิ้งจก
	.....	จิ้งจอก
	.....	จิ้งหรีด
	.....	จิ้งเหลน
2)	.....	กรรมกร
	.....	สรรพากร
	.....	พิธีกร
	.....	จิตรกร

ใบงานที่ 4
เรื่อง
แต่งฉันทประพันธ์ผลงาน

ภาระงาน : ให้นักเรียนแต่งอินทริวิเชียรฉันท 11 จำนวน 2 บท โดยกำหนดหัวข้อตามความสนใจ

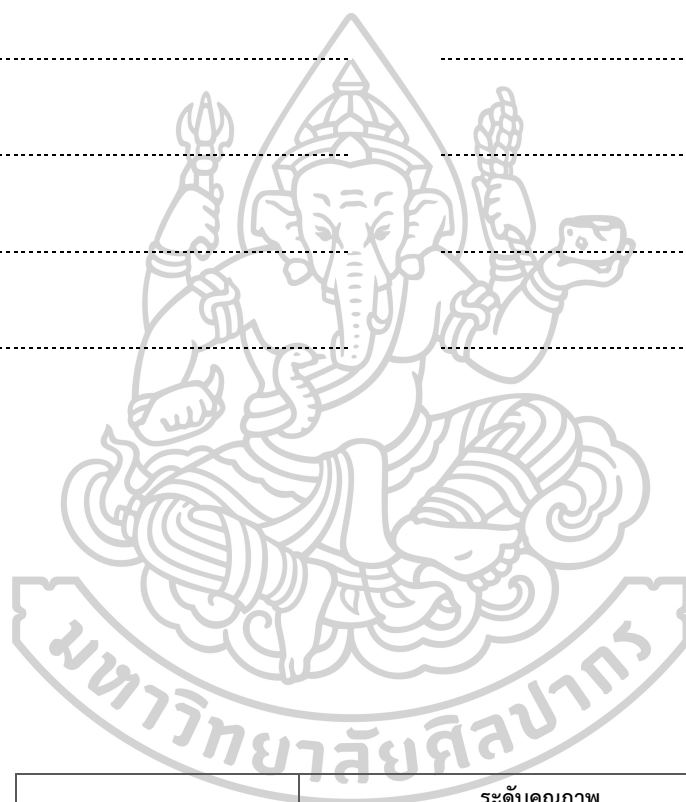
หัวข้อ : .....

.....

.....

.....

.....

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ				
	ดีมาก (5)	ดี (4)	ปานกลาง (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
ด้านฉันทลักษณ์					
ด้านเนื้อหา					
ด้านการใช้ภาษา					
คะแนนรวม (คะแนนรวมทั้ง 3 ด้าน / 5)					

แบบฝึกชุดที่ 2
เรื่อง
ภุชงค์ประยาตฉันท์ 12

วัตถุประสงค์

1. นักเรียนบอกลักษณะบังคับของภุชงค์ประยาตฉันท์ 12 ได้
2. นักเรียนระบุคำครุ - ลหุได้ถูกต้อง

ใบความรู้ที่ 1 เรื่อง ลักษณะบังคับของภุขงคปรยตฉนัถ 12

ภุขงคปรยตฉนัถ 12

ภุขงคปรยตฉนัถ แปลว่า ฉนัถที่มีลีลางดงามประดุงอการเลื่อยของงู มีวรรคละ 6 คำ ในบาทหนึ่งจะมีครุ - ลหุเป็น ยะคณะ รวม 4 คณะด้วยกัน การสัมพันธ์ลักษณะบังคับตามแผนผังดังนี้

คณะและพยางค์ บาทหนึ่งมี 2 บาท บาทหนึ่งมี 2 วรรค วรรคหน้ามี 6 คำ วรรคหลังมี 6 คำ รวมบาทหนึ่งมี 12 คำ จึงเรียกว่าฉันทลักษณ์ 12 ส่วนคำที่ 3 กับคำที่ 5 ของแต่ละวรรคเป็นสัมผัสที่ไม่บังคับ แต่ถ้ามีครบตามแผน จะเพิ่มความไพเราะยิ่งขึ้นและถ้าให้คำที่ 1 กับคำที่ 4 เป็นคำซ้ำกันได้ ทุกวรรค จะทำให้ไพเราะยิ่งขึ้นด้วย

ตัวอย่างคำประพันธ์ที่แต่งด้วยภุขงคปรยตฉนัถ 12 เช่น

ทิวงค์ชาติฉลาดยล	คะเนกลคะนึ่งการ
กษัตริย์ลิจฉวีวาร	ระวังเหือดระแวงหาย
เหมาะแก่การณจะเสกสรร	ปวัตน์วิญจโนบาย
มล้างเหตุพิเฉทสาย	สมครสนธิ์สโมสร

(สามัคคีเภทคำฉันท : ชิต บุรทัต)

กระโจนจ้วงกระจ่อมแจ่ม	แฉล้มแซมชลาไหล
ฤษีชานสำนายนัย -	นทอดทัศนนานาง
อิลาเลอพิลาสลักษณ์	พิมลพัทตรโสภางค์
จำเริญจิต บ จีตจาง	ประจักษ์เนตรประเจิตนวล

(อิลาชคำฉันท : มหาเสวกตรี พระยาศรีสุนทรโวหาร (ผัน สาลักษณ์))

ใบงานที่ 1

เรื่อง

ลักษณะบังคับของภุขงคปรยตฉนถ์ 12

ตอนที่ 1 ให้นักเรียนพิจารณาคำประพันธ์ต่อไปนี้ แล้วเขียนเครื่องหมายแทนคำกรุ - ลหุ ให้ถูกต้อง

กำหนดให้ เครื่องหมาย ~ แทน คำกรุ
เครื่องหมาย ˆ แทน คำลหุ

1)

ตะวันลานภาใส

และลับไปกระท้งหาย

พระจันทรแจ่มยะแยมพราย

ก็ส่องรัศมีมา

กะหมู่ดาวสกาแสง

กะพริบแข่งระยิบตา

สบายใจเพราะมองมา

และนิทราก็ฝันดี

2)

ถวิลหวังและตั้งใจ

ประสงค้ใดก็มุ่งมั่น

มีย่อท้อจะฝ่าฟัน

อะไรก็มั่นหวันเกรง

ลุควมฝันก็ปล้นขึ้น

ภริมย์รินและครั้นเครง

ประสพผลเพราะตนเอง

มีใช้เทพฤไครดล

ตอนที่ 2 ให้นักเรียนพิจารณาคำประพันธ์ต่อไปนี้ แล้วลากเส้นโยงระหว่างคำที่ส่งสัมผัสกัน
ให้ถูกต้อง

1)	กระดาษนี้่นะมีค่า	จะได้มามีง่ายเลย
	ขยันเรียนนะหนูเอ๋ย	มีย่อท้อและตั้งใจ
	จะอ่านเขียนก็เพียรพาก	จะลำบากก็ทนไป
	และสมหวัง ณ ผังชัย	ปริญญาจะมาครอง

2)	สวัสดีจะเพื่อนฉัน	มิเจอกันกี่นานปี
	สะดวกกายสบายดี	ทุกขร้อนประการใด
	จะก็ปีก็คิดถึง	และตราตรึงประจักษ์ใจ
	จะรักกันตลอดไป	มิลืมเลือนนะเพื่อนเอ๋ย

ตอนที่ 3 ให้นักเรียนเขียนแผนผังและสรุปกฎเกณฑ์ของภุขงคประยาศฉันท์ 12 ให้ถูกต้อง

สรุปกฎเกณฑ์

ใบความรู้ที่ 2

เรื่อง

การแปลงคำครุ - ลหุ ของคำประพันธ์ประเภทฉันท

คำครุ - ลหุ เป็นลักษณะบังคับของคำประพันธ์ประเภทฉันท ซึ่งฉันทแต่ละชนิดจะมีจำนวนและตำแหน่งของคำครุ - ลหุ ที่แตกต่างกัน ในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ผู้แต่งจะต้องสรรหาคำศัพท์มาลงให้ตรงตำแหน่งของคำครุ - ลหุ ตามที่ฉันทแต่ละชนิดกำหนดไว้ แต่ในบางครั้งคำที่จะนำมาใช้อาจจะไม่ตรงตำแหน่งคำครุ - ลหุ ตามที่ต้องการ ผู้แต่งจึงต้องใช้วิธีการแปลงคำศัพท์ เพื่อให้สามารถใช้คำตามตำแหน่งครุ - ลหุ ได้ถูกต้อง

การแปลงคำเพื่อนำมาใช้เป็นคำครุ - ลหุ ให้ตรงตามตำแหน่งนั้น มี 2 ลักษณะ คือ การแปลงรูป และการแปลงเสียงอ่าน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การแปลงรูป

การแปลงรูป เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปคำศัพท์จากรูปเดิมให้มีรูปใหม่ที่แตกต่างออกไป สามารถอ่านออกเสียงเป็นคำครุ - ลหุ ได้อย่างถูกต้อง เช่น

อุตสาหะ (๖ ๖ ๑)	แปลงเป็น	อุตสาห์ (๖ ๖)
อภัย (๑ ๖)	แปลงเป็น	อภัย (๑ ๑ ๑)
สัตย์ (๖)	แปลงเป็น	สัตยา (๖ ๑ ๑)
สาธารณะ (๖ ๖ ๑ ๑)	แปลงเป็น	สาธารณ (๖ ๖)
อัสนี (๖ ๑ ๖)	แปลงเป็น	อสนี (๑ ๑ ๖)

การแปลงเสียงอ่าน

การแปลงเสียงอ่าน เป็นการเปลี่ยนแปลงเสียงอ่านของคำศัพท์จากคำอ่านเดิมให้สามารถอ่านเป็นอย่างอื่นได้ โดยผิดหลักภาษาไทย และสามารถนำคำศัพท์ที่แปลงเสียงอ่านไปใช้ในตำแหน่งคำครุ - ลหุ ได้ เช่น

“วร”	อ่านว่า	/วอน/ (๖)
	แปลงเป็น	/วอ - ระ/ (๖ ๑) หรือ /วะ - ระ/ (๑ ๑)
“นิตยา”	อ่านว่า	/นิต - ตะ - ยา/ (๖ ๑ ๖)
	แปลงเป็น	/นิ - ตะ - ยา/ (๑ ๑ ๖)
“ปฐมพร”	อ่านว่า	/ปะ - ถม - พอน/ (๑ ๖ ๖)
	แปลงเป็น	/ปะ - ถม - มะ - พอน/ (๑ ๖ ๑ ๖)
		/ปะ - ถะ - มะ - พอน/ (๑ ๑ ๑ ๖)

ใบงานที่ 2
เรื่อง
เพลงคำครุ - ลหุ

ตอนที่ 1 ให้นักเรียนพิจารณาคำต่อไปนี้ แล้วแปลงรูปคำให้มีรูปเขียนหรือเสียงอ่านที่ต่างไปจากเดิมพร้อมเขียนเครื่องหมายแทนคำครุ - ลหุ ให้ถูกต้อง

กำหนดให้ เครื่องหมาย ๗ แทน คำครุ
เครื่องหมาย ๘ แทน คำลหุ

ข้อที่	รูปคำเดิม	รูปคำที่แปลงแล้ว
1	กาญจน์ (๗)	
2	รัศมี (๗ ๘ ๗)	
3	โอรส (๗ ๗)	
4	สรณะ (๘ ๘ ๘)	
5	วัจน (๗)	
6	คัคณานต์ (๗ ๘ ๗)	
7	โกสีย์ (๗ ๗)	
8	บรรพต (๗ ๗)	
9	คัมภีรภาพ (๗ ๗ ๘ ๗)	
10	คีรี (๗ ๗)	

ตอนที่ 2 ให้นักเรียนพิจารณาคำต่อไปนี้ แล้วแผลงเสียงอ่านพร้อมเขียนเครื่องหมายแทนคำครุ - ลหุ ให้ถูกต้อง

กำหนดให้ เครื่องหมาย ๘ แทน คำครุ
เครื่องหมาย ๙ แทน คำลหุ

“วร” อ่านว่า /วอน/ (๘)

แผลงเป็น .....

“กิจกรรม” อ่านว่า /กิด - จะ - กำ/ (๘ ๙ ๘)

แผลงเป็น .....

“อมรบอดี” อ่านว่า /อะ - มะ - ระ - บอ - ดี/ (๙ ๙ ๙ ๘ ๘)

แผลงเป็น .....

“กมลชนก” อ่านว่า /กะ - มน - ชะ - นก/ (๙ ๘ ๙ ๘)

แผลงเป็น .....

“ชนบท” อ่านว่า /ชน - นะ - บด/ (๘ ๙ ๘)

แผลงเป็น .....

“บรมธาตุ” อ่านว่า /บอ - รม - มะ - ทาด/ (๘ ๘ ๙ ๘)

แผลงเป็น .....

“กัลปาวสาน” อ่านว่า /กัณ - ละ - ปา - ระ - สาน/ (๘ ๙ ๘ ๙ ๘)

แผลงเป็น .....

“ยุติธรรม” อ่านว่า /ยุติ - ตี - ทำ/ (๘ ๙ ๘)

แผลงเป็น .....

ใบความรู้ที่ 3

เรื่อง

รูปแบบการตอบโจ๊กปริศนา

(ห้องคำหน้าและห้องคำหลัง)

โจ๊กปริศนา คือ การเล่นเกมทายปริศนาคำประพันธ์รูปแบบหนึ่งที่มีการแต่งปริศนาเป็นร้อยกรอง โดยที่ปริศนาแต่ละวรรคหรือแต่ละบรรทัดนั้นจะมีคำตอบที่มีจำนวนพยางค์เท่ากันทุกบรรทัด ยกเว้นการตอบแบบสำนวน สุภาษิต คำพังเพย ซึ่งชุดคำตอบของปริศนาแต่ละบทจะมีความสัมพันธ์กันในทางใดทางหนึ่ง เช่น ความสัมพันธ์ด้านเสียงพยัญชนะในแต่ละพยางค์ของคำตอบ อันจะเป็นหลักสังเกตให้ผู้ทายปริศนาสามารถตอบคำถามได้

รูปแบบการตอบโจ๊กปริศนา มีอยู่ด้วยกันหลายรูปแบบ แต่ในเอกสารนี้จะอธิบายรูปแบบการตอบโจ๊กปริศนา 2 รูปแบบ คือ การตอบแบบสำนวน สุภาษิต คำพังเพย และ การตอบแบบคำพ้องหลัก มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. **สำนวน สุภาษิต คำพังเพย** คือ ปริศนาที่มีคำตอบในแต่ละบรรทัดจะไม่พ้องกันเลย แต่เมื่อนำคำ ตอบมารวมกันจะได้เป็น สำนวน สุภาษิต หรือคำพังเพย เช่น

ไม่ห่างอย่างแนบชิด	(ใกล้)
ก้อนน้อยนิดเค็มนักหนา	(เกลือ)
รับประทานแต่นานมา	(กิน)
ค่าต่างกรดบทพังเพย	(ต่าง)

2. **คำพ้องหลัก** คือ ปริศนาที่มีการพ้องในลักษณะ พยางค์สุดท้ายของคำตอบในแต่ละบรรทัด จะเป็นคำแรกของคำตอบในบรรทัดต่อไป เช่น

น้ำหรือคือใครหนา	(น้องแม่)
เจ้าพระยาทั้งป่าสัก	(แม่น้ำ)
ดีเซลโซล่าทัก	(น้ำมัน)
มีค่านักจักทายดู	(มันนี่)

ใบงานที่ 3
เรื่อง
สื่อความได้ในวรรณคดี

ภาระงาน : ให้นักเรียนแต่งคำประพันธ์แต่ละวรรคให้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ของภุชงค์ประยาศฉันท 12 และมีใจความสอดคล้องกับชุดคำตอบที่กำหนดให้ทางด้านขวามือตามรูปแบบการตอบโจ๊กปริศนาที่กำหนดให้

ตัวอย่าง	..... เสวยคืออะไรหนา	กิน
	..... จะป่ายทากะใบพลู	ปูน
	..... มิเห็นหนาวพะผ่าวรู้	ร้อน
	..... พินิจดูก็คือกรรม	ท้อง
1)	.....	ตัด
	.....	หาง
	.....	ปล่อย
	.....	วัด
2)	.....	แม่น้ำ
	.....	น้ำส้ม
	.....	ส้มตำ
	.....	ตำนาน

ใบงานที่ 4
เรื่อง
แต่งฉันทประพันธ์ผลงาน

ภาระงาน : ให้นักเรียนแต่งกลุขงคปรยตฉันท์ 12 จำนวน 2 บท โดยกำหนดหัวข้อตาม
ความสนใจ

หัวข้อ : .....

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ				
	ดีมาก (5)	ดี (4)	ปานกลาง (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
ด้านฉันทลักษณ์					
ด้านเนื้อหา					
ด้านการใช้ภาษา					
คะแนนรวม (คะแนนรวมทั้ง 3 ด้าน / 5)					

รายการอ้างอิง

ทองแถม นาถจำนง. (2559). คำฉันท์: วรรณลีลา มรดกชาติ ความรู้อันจำเป็นเกี่ยวกับวรรณคดี คำฉันท์. กรุงเทพฯ : ชนนิยม.

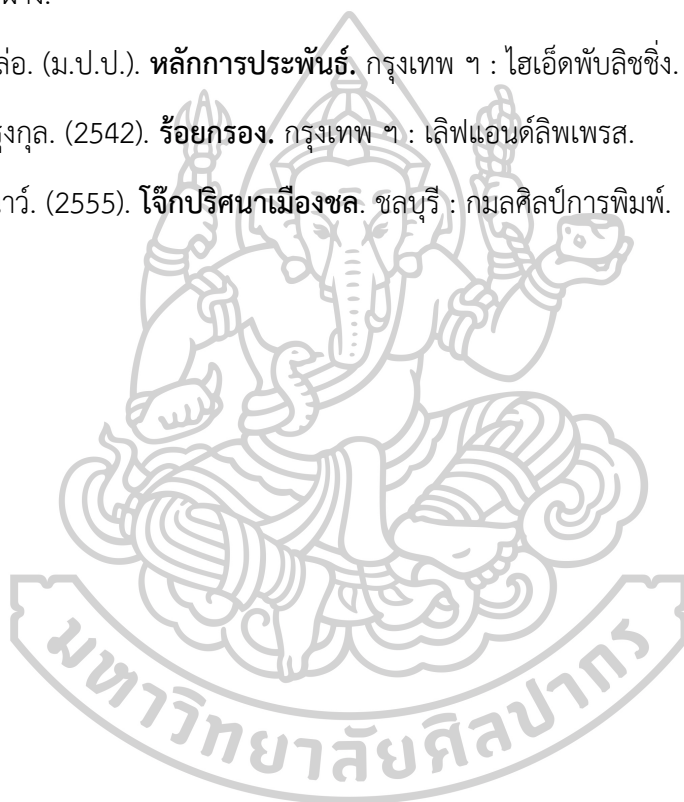
มะนอง ดาว. (2551). เกมไต่บันไดกลอน. กรุงเทพฯ : สถาพรบุ๊คส์.

ยุทธ โตอดิเทพย์ และ สุธีร์ พุ่มกุมาร. (2552). คู่มือเรียนเขียนกลอน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : แม่คำผาง.

เริงชัย ทองหล่อ. (ม.ป.ป.). หลักการประพันธ์. กรุงเทพฯ : ไฮเอ็ดพับลิชชิ่ง.

วราภรณ์ บำรุงกุล. (2542). ร้อยกรอง. กรุงเทพฯ : เลิฟแอนด์ลิฟเพรส.

สมดุลย์ ทำเนา. (2555). โจ๊กปริศนาเมืองชล. ชลบุรี : กมลศิลป์การพิมพ์.

แบบทดสอบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท

รายวิชาการแต่งคำประพันธ์ (ท 30203)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1/2565

ตอนที่ 1 แบบเติมข้อความให้สมบูรณ์ (10 คะแนน)

คำชี้แจง : ให้นักเรียนพิจารณาคำประพันธ์ต่อไปนี้ แล้วนำคำที่กำหนดให้มาเติมให้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์

1. อินทรวชิรฉันท 11 (8 คะแนน)

สราญรมย์	ก็ไม่ฟัง	เพราะชิงชัง	หทัยขึ้น
รำคาญ	คะนึ่งหวัง	หทัยขึ้น	บมิขึ้น

ยามรัก.....ระคายชม

คำหวาน.....และก็เฝ้า.....

ยามร้าย.....บมิขึ้น.....

คำหวาน.....และก็ยังจะ.....

2. กุซงคปรยาศฉันท 12 (12 คะแนน)

ประเทศไทย	คลี่คลาย	วัดขึ้น	มียากติด	ประชาชน	พ้นผ่าน
เศรษฐกิจ	ขัดสน	ระวังตัว	โรคภัยระบาต	วิกฤตการณ์	สุขสวัสดิ์

วิกฤตหนัก.....เพราะ.....นี้

และ.....ก็ไม่มี.....จะฉีตให้.....

กระทบ.....สิ้น.....จะทำกินก็.....

.....ระวางตน.....มียากตาย.....

ไฉนเล่า.....จะ.....มลายหาย.....

เพราะความทุกข์จะ.....ประสบ.....

ชั้น.....เลขที่.....

ตอนที่ 2 แบบแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท (10 คะแนน)

คำชี้แจง : ให้นักเรียนแต่งคำประพันธ์ฉันท ตามชนิดและหัวข้อที่กำหนดให้

1. อินทวิเชียรฉันท 11 จำนวน 2 บท (5 คะแนน)

หัวข้อ : สมรสเท่าเทียม

ขยายความเพิ่มเติม คำว่า “สมรสเท่าเทียม”

“สมรสเท่าเทียม” คือ การอนุญาตให้มีการหมั้นและการสมรสในทุกเพศอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เฉพาะแค่เพศชายและหญิง โดยคู่สมรสที่เป็นคู่รักหลากหลายเพศ หรือ LGBTQ จะได้รับการรับรองสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิในการหมั้น สิทธิในการจดทะเบียนสมรส สิทธิในการจัดการทรัพย์สินของคู่สมรส สิทธิในการเป็นทายาทโดยธรรม การรับบุตรบุญธรรม และการรับมรดกจากคู่สมรส ซึ่งการแก้ไขนี้จะทำให้สิทธิของบุคคลทุกคนเกิดความเท่าเทียม ได้รับการรับรองและคุ้มครองทางกฎหมาย สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคและหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ				
	ดีมาก (5)	ดี (4)	ปานกลาง (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
ด้านฉันทลักษณ์					
ด้านเนื้อหา					
ด้านการใช้ภาษา					
คะแนนรวม (คะแนนรวมทั้ง 3 ด้าน / 5)					

2. ภูซงคประยาดฉัณฑ์ 12 จัำนวน 2 บท (5 คะแนน)

หัวซ้อ : กำลัังใจ

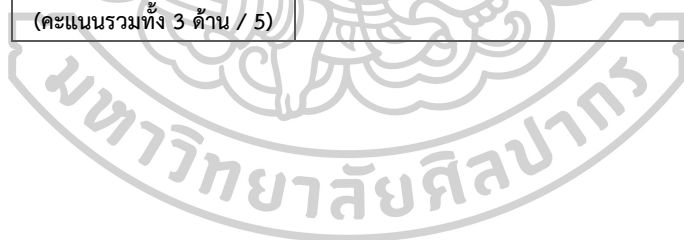
.....

.....

.....

.....

ประเต็นการประเม็น	ระดับคุณภาพ				
	ดีมาก (5)	ดี (4)	ปานกลาง (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
ด้านฉัณฑ์ลักษณะ					
ด้านเนื้อหา					
ด้านการใช้ภาษา					
คะแนนรวม (คะแนนรวมทั้ง 3 ด้าน / 5)					

เกณฑ์การประเมินความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท

คำชี้แจง : เกณฑ์การประเมินการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท : ภูเขาพระยาตฉันท 12 สร้างขึ้น เพื่อให้ครูผู้สอนใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท ของนักเรียนเป็นรายบุคคล

ประเด็น	ระดับคุณภาพ				
	ดีมาก (5)	ดี (4)	ปานกลาง (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง(1)
ด้านฉันทลักษณ์	ฉันทที่แต่งถูกต้องตามฉันทลักษณ์ ตำแหน่งของคำ ครุ-ลหุ ส่งสัมผัส นอกถูกต้องทุกแห่ง	ฉันทที่แต่งถูกต้องตามฉันทลักษณ์ ตำแหน่งของคำ ครุ-ลหุ ส่งสัมผัส นอกแต่มีข้อบกพร่องตั้งแต่ 1 - 2 แห่ง	ฉันทที่แต่งถูกต้องตามฉันทลักษณ์ ตำแหน่งของคำ ครุ-ลหุ ส่งสัมผัส นอกแต่มีข้อบกพร่องตั้งแต่ 3 - 4 แห่ง	ฉันทที่แต่งถูกต้องตามฉันทลักษณ์ ตำแหน่งของคำ ครุ-ลหุ ส่งสัมผัส นอกแต่มีข้อบกพร่องตั้งแต่ 5 - 6 แห่ง	ฉันทที่แต่งถูกต้องตามฉันทลักษณ์ ตำแหน่งของคำ ครุ-ลหุ ส่งสัมผัส นอกแต่มีข้อบกพร่องตั้งแต่ 7 แห่งขึ้นไป
ด้านเนื้อหา	ฉันทที่แต่งตรงตามหัวข้อที่กำหนดครอบคลุม หัวข้อ มีเอกภาพ มีข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ลำดับความต่อเนื่อง	ฉันทที่แต่งตรงตามหัวข้อที่กำหนดครอบคลุม หัวข้อ มีเอกภาพ มีข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ลำดับความไม่ต่อเนื่อง	ฉันทที่แต่งตรงตามหัวข้อที่กำหนด ครอบคลุมหัวข้อ มีเอกภาพ ขาดข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ลำดับความไม่ต่อเนื่อง	ฉันทที่แต่งตรงตามหัวข้อที่กำหนด ครอบคลุมหัวข้อ ไม่มีเอกภาพ ขาดข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ลำดับความไม่ต่อเนื่อง	ฉันทที่แต่งไม่ตรงตามหัวข้อที่กำหนด ไม่ครอบคลุมหัวข้อ ไม่มีเอกภาพ ขาดข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ลำดับความไม่ต่อเนื่อง
ด้านการใช้ภาษา	ฉันทที่แต่งใช้ถ้อยคำภาษาสื่อความหมายชัดเจนเหมาะสมกับเนื้อหาให้อารมณ์และความรู้สึก เขียนสะกดคำถูกต้องทุกคำ	ฉันทที่แต่งใช้ถ้อยคำภาษาสื่อความหมายชัดเจนเหมาะสมกับเนื้อหาให้อารมณ์และความรู้สึก เขียนสะกดคำผิด 1 - 2 คำ	ฉันทที่แต่งใช้ถ้อยคำภาษาสื่อความหมายชัดเจนเหมาะสมกับเนื้อหา ไม่ให้อารมณ์และความรู้สึก เขียนสะกดคำผิด 1 - 2 คำ	ฉันทที่แต่งใช้ถ้อยคำภาษาสื่อความหมายไม่ชัดเจน ไม่ค่อยเหมาะสมกับเนื้อหา ไม่ให้อารมณ์และความรู้สึก เขียนสะกดคำผิด 3 - 4 คำ	ฉันทที่แต่งใช้ถ้อยคำภาษาสื่อความหมายไม่ชัดเจน ไม่ค่อยเหมาะสมกับเนื้อหา ไม่ให้อารมณ์และความรู้สึก เขียนสะกดคำผิด 5 คำขึ้นไป

เกณฑ์การแปลผลแสดงคุณภาพของผลงาน

คะแนน	13 - 15	หมายถึง	ดีมาก
คะแนน	10 - 12	หมายถึง	ดี
คะแนน	7 - 9	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนน	4 - 6	หมายถึง	พอใช้
คะแนน	3	หมายถึง	ปรับปรุง

แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนา

- คำชี้แจง
1. การถามความคิดเห็นนี้ไม่มีผลกระทบต่อคะแนนหรือการเรียนของนักเรียนแต่อย่างใด
  2. ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างของรายการที่กำหนด ตามความคิดเห็นของนักเรียน

ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
ด้านความรู้ที่ได้รับ						
1	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทมัทมากเพียงพอ					
2	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทมัทที่ได้ดีขึ้น					
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
3	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาการคิดสร้างสรรค์					
4	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาส่งเสริมให้นักเรียนสามารถวิจารณ์การแต่งฉันทมัทได้					
5	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประเมินการแต่งฉันทมัทได้					
6	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น					
7	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายโจ๊กปริศนาเปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระในการสร้างผลงาน					

ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
8	การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจปริศนาช่วยให้นักเรียนสนใจการแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทน์มากขึ้น					
9	เวลาในการทำกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจปริศนามีความเหมาะสม					
10	บรรยากาศในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจปริศนาเป็นบรรยากาศที่ดี เหมาะแก่การเรียนรู้					
ด้านการนำไปใช้						
11	นักเรียนสามารถนำความรู้ซึ่งเรียนโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจปริศนา ไปประยุกต์ใช้ในการแต่งฉันทน์ชนิดอื่นได้					
12	นักเรียนได้รับประโยชน์การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกพร้อมกับกิจกรรมทายใจปริศนา					

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม มา ณ โอกาสนี้

นายจักรกฤษ คำพวง

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. อาจารย์ ดร.สาวิตรี จิตบรรจง
  - วุฒิการศึกษาสูงสุด : ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.)
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน (การสอนภาษาไทย)
มหาวิทยาลัยศิลปากร
  - ตำแหน่ง : อาจารย์
  - สถานที่ทำงาน : สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
กรุงเทพมหานคร
2. อาจารย์วันวิสาห์ ปัญญาจิรวุฒิ
  - วุฒิการศึกษาสูงสุด : ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาการสอนภาษาไทย
มหาวิทยาลัยศิลปากร
  - ตำแหน่ง : อาจารย์
  - สถานที่ทำงาน : โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศิลปากร (มัธยมศึกษา)
อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม
3. อาจารย์ประกิจ เสลาหลัก
  - วุฒิการศึกษาสูงสุด : การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการวัดและประเมินผล
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
  - ตำแหน่ง : ครู วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ (คศ.3)
  - สถานที่ทำงาน : โรงเรียนสายธรรมจันทร์ เลขที่ 79 หมู่ที่ 5 ตำบลท่านัด
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี รหัสไปรษณีย์ 70130

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายจักรกฤษ คำพวง
วัน เดือน ปี เกิด	7 เมษายน 2535
สถานที่เกิด	จ.ราชบุรี
วุฒิการศึกษา	การศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ.) สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยบูรพา
ที่อยู่ปัจจุบัน	เลขที่ 59/1 หมู่ 1 บ้านขุนไสน ต.พิบูลทอง อ.เมืองราชบุรี จ.ราชบุรี 70000
ผลงานตีพิมพ์	-
รางวัลที่ได้รับ	-

